

planinski vestnik 5 ¹⁹⁷⁰

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXX

PLANINSKI VESTNIK, GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

Fedor Košir	Voščilo predsedniku PZJ dr. Marianu Breclju ob jubileju	197
Jože Melanšek	Planinstvu širšo družbeno podporo	198
Dušan Kukovec – Franci Gselman	Dve naši navezi v Eigerju	200
Matija Maležič	Na teme Anapurne II	213
Ing. Pavle Šegula	Pisma iz Pamirske torbe	220
Marijan Lipovšek	Na odročnih potih	226
Ing. France Avčič	Mednarodni zbor alpinistov v Frankovski Švici	229
Anton Ingolič	Naveza živih in mrtvih	232
	Društvene novice	239
	Iz planinske literature	246
	Razgled po svetu	248

Naslovna stran: Tamar z Jalovcem

Foto prof. Mirko Kambič

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. – Glavni urednik: Prof. Tine Orel, odgovorni urednik: Stanko Hribar. – Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, Fedor Košir, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojín, Tone Wraber. – Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. – Tek. račun pri NB 501-8-5/1, tel. 312-553. – Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 30 din, plačljiva tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 43 din (3,5 US \$). – Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembo naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. – Rokopisov ne vračamo. – Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

VOŠČILO PRESEDNIKU PZJ DR. MARIJANU BRECLJU OB JUBILEJU

Rad bi prijatelju Marijanu ob njegovi obletnici, ki jo je obhajal 23. aprila, napisal nekaj prisrčnih besed v voščilo, pa se mi spomini prelivajo tako, da ne morem najti v njih pravega zaporedja, niti nimam daru, da bi napisal vse tisto, kar mi »veleva srce«.

Dobršen del najlepših spominov je povezan ravno na skupne pohode v gore in teh ni bilo malo, saj traja to najino prijateljstvo že najmanj 46 let. Raslo je tudi iz skupnega nagnjenja do gora, katerim smo posvečali skoro ves svoj prosti čas.

Jubilant nam je v zadnji številki PV I. 1960 napisal, da je od svojega 12. leta dalje redno vsako leto vsaj enkrat obiskal Aljažev stolp na vrhu Triglava in tega »romanja« še danes ni opustil.

Prvi vodnik in mentor v gorah mu je bil oče, ki je s težko okovanim dežnikom rad zahajal v gore s kopico svojih otrok. Ni čudno, da se je Marijanu, tedaj še mlademu fantiču vzbudilo hrepenenje, da bi postal planinec velikega kova.

Ko smo postali v gorah že nekoliko bolj izkušeni, smo sami zastavili korake v gorski svet. Več let smo prebili del poletja najprej v Krnici, nato pa v Martuljku, gorskem kotičku, ki nam je bil najbolj pri srcu. Majhen šotorček, preprosta kuhinja iz kamnov in vsakodnevni vzponi v stenah Martuljka so nam nudili toliko zadovoljstva in užitkov, da nam je spomin na tiste čase še danes najsvetlejši. Spomin na našo gorsko pomlad! Žal ni več med nami tretjega prijatelja, vedno vedrega Jožeta Černiča, ki je že l. 1942 padel kot partizan nekje v Škofjeloškem hribovju. Zvezdnato nebo, šumljanje gorskega potočka, veličastno kipenje divjih sten Martuljkovih gora so nam pričarali čudovite sanje o vsem lepem in dobrem. Ni bilo srečnejših ljudi, kot smo bili mi tedaj. Ko so na tratah pri senikih v Martuljku vzkliili prvi jesenski podleski, smo se težko poslavljali in odpravljali proti domu.

Ne mogel bi popisati vseh naših planinskih poti, pomladnih izletov v sredogorje in pomladnih turnih smukov. To tudi ni namen tega voščila. Prišla pa je vojna in nasilno pretrgala planinsko udejstvovanje, ni nam pa mogla iztrgati iz srca večnega hrepenenja po naših planinah. Povsod, kjer smo bili, smo se ozirali proti Julijcem, Karavankam in Grintovcem, če smo kot partizani prišli na kak razgledni vrh.

Toda tudi vojna je minila in zopet so oživila naša gorska pota. Prav prijatelj Marijan je po vojni – največ v družbi dr. Mihe Potočnika – izvršil svoje najlepše plezalne vzpone: Zlatorogove steze v triglavski steni, nemško smer skozi Okno, večkrat Zimmer-Jahnovno in slovensko, grede v Rjavini, smer Potočnik-Jesih v Debeli peči, Vel. Draški vrh, novo smer v Mlinarici, Hornovo smer v Jalovcu, sev. raz v Bavškem Grintavcu, Amfiteater–Dovški Križ, turo Škrlatica–Zadnji Dolek–Srednji rokav – bivak II (Na Gruntu), kot predsednik PSJ pa je spoznal tudi gore drugih republik: Prokletije,

Durmitor in nekatere bosanske gore. Prijatelj Marijan je po vojni dosegel tudi svoj prvi štiritisočak Breithorn v Švici, bil pa je tudi na grškem Olimpu.

Žal čas neizprosno hiti. Kot je že dr. Kugy dejal, je gorska pomlad že daleč za nami in prekmalu bo nastopila zima, ko se dan življenja tiho nagiba. Vendar ta otožna misel za prijatelja Marijana še ne velja. Ves je še razgiban in še vedno odhaja v bližnje in daljne planine, če mu to le čas dopušča. Že vrsto let opravlja dolžnost predsednika Planinske zveze Jugoslavije v zadovoljstvo vseh jugoslovanskih planincev, in to ob drugih odgovornih funkcijah, ki mu jih je naša družba vse doslej nalagala. Ko je l. 1942 odšel iz ilegalne Ljubljane v partizane, je postal sekretar IO OF, po osvoboditvi je bil dolga leta podpredsednik slovenske vlade in slovenske skupščine, danes pa je podpredsednik Skupščine SFRJ, da naštejemo samo nekatere.

Želel bi še in še govoriti o Marijanu kot planinskem tovarišu, ki mu ga ni para, o njegovi požrtvovalnosti in vztrajnosti, pa tudi o njegovem občudovanju vsega lepega, kar človek v naravi, posebno pa v gorah doživi, rekel pa sem že, da je moje pero preslabo, da bi vse to dostojno nanizalo.

Vem, da mi nihče ne bo oporekal, če tovarišu Marijanu izrekam čestitke v imenu vseh tistih, ki ljubijo našo gorsko naravo z željo, da bi mu prijazne zvezde, ki smo jih nekoč tako občudovali v Martuljku, še dolgo svetile na njegovi življenjski poti, predvsem pa, da bi mu še naprej kazale pot tja, kjer je naša zemlja »zakipela, zahrepenela in v nebo hotela«.

Fedor Košir

PLANINSTVU ŠIRŠO DRUŽBENO PODPORO

JOŽE MELANŠEK

Daša planinska organizacija je v začetku avg. 1968 slavila 75-letni jubilej svojega dela. Priznati je treba, da smo po tem zboru, ki je dal planinski organizaciji tudi širšo družbeno podporo, napravili velik korak naprej tudi pri uveljavljanju planinstva v vzgoji in izobrazbi mladih. Uvodni članek Stanka Klinarja v PV 1970/2 me je vzpodbudil, da napišem nekaj misli, ki naj pomenijo družbeno priznanje prosvetnim delavcem, ki se lotevajo dela pri ustanavljanju in vodstvu planinskih skupin po šolah, in vsem planinskim delavcem v društvih.

Danes je planinstvo najbolj množičen šport pri nas. Odveč je bojazen, da ni dovolj splošne skrbi za planinstvo. Programi naših mladinskih odsekov, ki so iz leta v leto boljši, in širša podpora s strani republiških institucij, vse to nam jamči, da bomo čez nekaj let prejemale širom po Sloveniji vso tisto družbeno pomoč, ki jo planinstvo po svojem obsegu in nalogah zasluži.

Ko smo s prizadevanji po kvalitetnem dvigu našega mladega člana, mladinskega vodnika, iskali boljših rešitev, smo v okviru mladinske komisije ustanovili odbor za vzgojo in izobraževanje, ki ga sestavljajo vidni planinski delavci širom po vsej Sloveniji. Odbor je v svojem polletnem delu dosegel lepe uspehe. Sicer je res, da je prevzel dediščino daljših prizadevanj mladinske komisije PZS, ki je po izdaji programa za MV in osnovno planinsko šolo že utemeljila načrtno in sistematično delo pri vzgoji mladih v planinski organizaciji. Ta program je trden temelj za nadaljnje prizadevanje, da čimprej in čim popolneje pridemo do vzgojenega in izobraženega mladega planinca, ki bo kos zahtevam v vsakem letnem času, ob vsakem vremenu v predalpskem in alpskem svetu. To je bilo vodilo pri našem delu. Rabimo vodnika, ki bo sposoben biti v isti osebi organizator in tehnik. Takega človeka potrebujemo, edino tak človek lahko situacijo na terenu rešuje.

Iskali smo potrditve naših stališč zunaj organizacije, pri prosvetnih institucijah v republiki. Ko smo lani poleti ob drugi, dopolnjeni izdaji Programa za mladinske vodnike in na seminarjih za prosvetne delavce – planince slišali, da na šolah pojmujejo

planinstvo kot konjiček za učitelja, smo prišli do prepričanja, da planinstvo in planinski mentorji morajo dobiti primerno mesto v šoli. Tako smo poslali program za MV vsem republiškim institucijam, ki so soodgovorne za vzgojo mladih. Od povsod smo prejeli pohvalne odgovore, priznanja, da smo uspeli na tako pedagoški, praktičen in pomemben način realizirati našo zamisel vzgoje mladih v okviru PZS. Pred seboj smo imeli naslednje cilje:

da je treba na osnovi izkušenj pri drugih alpskih narodih najti tudi pri našem delu ustrezne delovne metode in oblike;

da damo pravo mesto šolam, kjer se mladina zbira, kjer se krojijo stalne delovne navade;

istočasno pa je seveda treba priznati, da ima taka oblika vzgoje trajne in trdne elemente krepitve telesnih in duševnih sil, a istočasno krepitve delovne in obrambne sposobnosti posameznika in celote.

Tako smo za izhodišče vzeli tiste osnovne elemente dela v planinski organizaciji, ki omogočajo obiskovalcem gora osebno zadovoljstvo, narodu pa zdravo rast.

S tem kulturnim poslanstvom planinstva smo naleteli na širši odmev, kot smo ga sicer pričakovali.

Vendar je poglavitno in bistveno za nas priznanje Republiškega sekretariata za prosveto in kulturo.

RSPK je s svojim dopisom št. 611-14/69 z dne 5/11-1969 dal nekatere osnovne misli:

– da je delo po programu za MV, ki je narejeno po pedagoških načelih, družbeno pomembno;

– da je smotrno zato, ker bo treba v prihodnje planinstvo še bolj nasloniti na šole, kakor se tu in tam pri nas že dogaja; v razvitih državah pa je planinski pouk že del splošnega procesa pouka in izobraževanja na osnovnih in srednjih šolah;

– da šolnik, ki vidi program za MV – predmetnik, mora priznati, da planinski pouk ni samo privajanje na gorski svet in uvajanje v stanovitno rekreacijo v živi naravi, marveč da izpolnjuje tudi vzgojne in izobraževalne smotre naših šol;

– da je planinska šola sestavni del vzgoje in izobraževanja naše mladine, prosvetni delavci, ki se ji posvečajo, pa opravljajo »svobodno dejavnost« družbenega pomena. Prav tako je istočasno izobraževalna skupnost SRS s svojim dopisom št. 61-49/69-ZV sporočila, da je zelo vesela naših prizadevanj pri vzgoji planinskega naraščaja in meni, da bo program uspešno lahko koristil tudi mnogim osnovnim in srednjim šolam, ki se lotevajo pouka v naravi, pri prirejanju izletov in ekskurzij v planine.

Uspeli tega priporočila so odvisni tudi od nas planinskih delavcev, prosvetnih delavcev - planincev in končno od javnosti. Zavestno sprejeti načrti še ne bodo rešili stanja, če se ne bomo zavestno, načrtno, organizirano lotili dela, če ne bomo poiskali tistih prijemov in načinov, ki odgovarjajo sodobnim metodam vzgoje in izobraževanja. Zato je tu bistvenega pomena naslonitev dela na šole, na organizacije, ki vključujejo mladino.

Vsekakor pa imajo tu pomembno nalogo UO PD, ki morajo kot nosilci napredka planinstva iskati prav tako možnosti pospeševanja planinstva v občini. Mladinski odseki, ki so dostikrat prepuščeni samemu sebi, te velike naloge ne bodo rešili sami... Slej ko prej bodo morala vsa planinska društva priti do spoznanja, da ni in ne sme biti osnovna dejavnost planinskih društev gospodarstvo, ubadanje z dinarji in sredstvi, pridobljenimi s trdim amaterskim delom, temveč da naj se ta amaterska, idealno zastavljena naloga usmeri v vzgojo. In če bo tako zastavilo delo, bo želo širše priznanje, bodo namenska sredstva za vzgojo mladih tudi na razpolago. Vendar bo potrebno končno tudi spregovoriti, da je planinstvo del turističnega gospodarstva Slovenije, da naj občine v okviru sredstev za turizem dajejo tudi sredstva za obnovo in vzdrževanje planinskih postojank. Šele takrat bomo planinski vzgojitelji imeli tisto mesto, ki si ga želimo, takrat tudi ne bo težko prodreti v sklade za društveno dejavnost pri občinskih skupščinah in v finansiranje občinskih zvez za telesno kulturo. Treba je dati jasno perspektivo idealno usmerjenim amaterskim delavcem – entuziastom, dati jim v začetku vsaj moralno podporo, ker sicer bo vedno manj tistih, ki verjamejo, da bo kdaj bolje tudi na tem področju.

DVE NAŠI NAVEZI V EIGERJU

Avgusta l. 1969 je slovensko planinstvo, pa tudi našo širšo javnost presenetila kratka notica v dnevniku »Delo«, da so slovenski plezalci končno preplezali tudi severno steno Eigerja, enega od treh zadnjih problemov v Alpah, kakor so to steno imenovali evropski plezalci med obema vojnama. Obe navezi, šoštanjska in mariborska, sta vzpon, ki je za nas res znamenit, čeprav smo mu bili kos šele 32 let po prvenstvenem, popisali vsaka na svoj način, značilen za steno in za pisca. Prepričani smo, da bo literarni odsev slovenskega Eigerja za naše bralce zanimiv v obeh inačicah.

Op. ured.

1. V EIGER NIKOLI VEČ

Kdor je vsaj malo bral o Eigerju, o vsem tem, kar so napisali plezalci, reševalci, očitvidci in novinarji, ima gotovo o tej gori posebno predstavo.

Ko sem že pred dobrim desetletjem bral Heckmairovo knjigo »Trije zadnji problemi Alp«, ki med drugim opisuje tudi prvenstveni vzpon preko te stene, me je spreletaval srh. Čeprav sem se že takrat precej intenzivno ukvarjal s plezanjem po naših gorah pa tudi v tujini, mi je bila misel na to, da bi šel v severno steno Eigerja, odvrtna. Vse preveč je bila povezana s tragedijami mnogih uspešnih alpinistov. Skratka, Eiger je bil tudi zame simbol ekstremno nevarne stene.

Početje alpinistov v tej steni sem obsojal in bil celo pristaš prepovedi, ki jo je za to steno izdala švicarska vlada.

Z leti pa se je situacija okrog Eigerja spreminjala, spreminjal se je čas in z njim tudi mi. Vse več je bilo tistih narodov, katerih predstavniki so plezali steno. Tudi naši alpinisti so že bili v njenem vznožju. Vreme in druge težave jim niso dopustile, da bi dosegli vidnejši uspeh in s tem uvrstili mali slovenski alpski narod med tiste, ki so rešili vse tri zadnje probleme Alp. Eiger ni ena tistih sten, ki bi »podnjo prišel, jo videl in zmagal«. Steno si je treba poprej temeljito ogledati in se seznaniti z njenimi muhami, kajti tudi ob solidnih pripravah utegne biti Eiger še vedno »ruska ruleta«. In tako sem začel o Eigerju vse bolj razmišljati. Te misli, te bogokletne misli, da bi plezal to steno in da bi si za to našel tovariša, je bilo težko komu zaupati. Saj bi se bil lahko osmešil. Miselnost v naših alpinističnih krogih je bila včasih takšna, da vsaj »Štajerci« pač nismo zreli za takšne podvige. Morebiti je bilo pred leti v tem tudi kanček resnice.

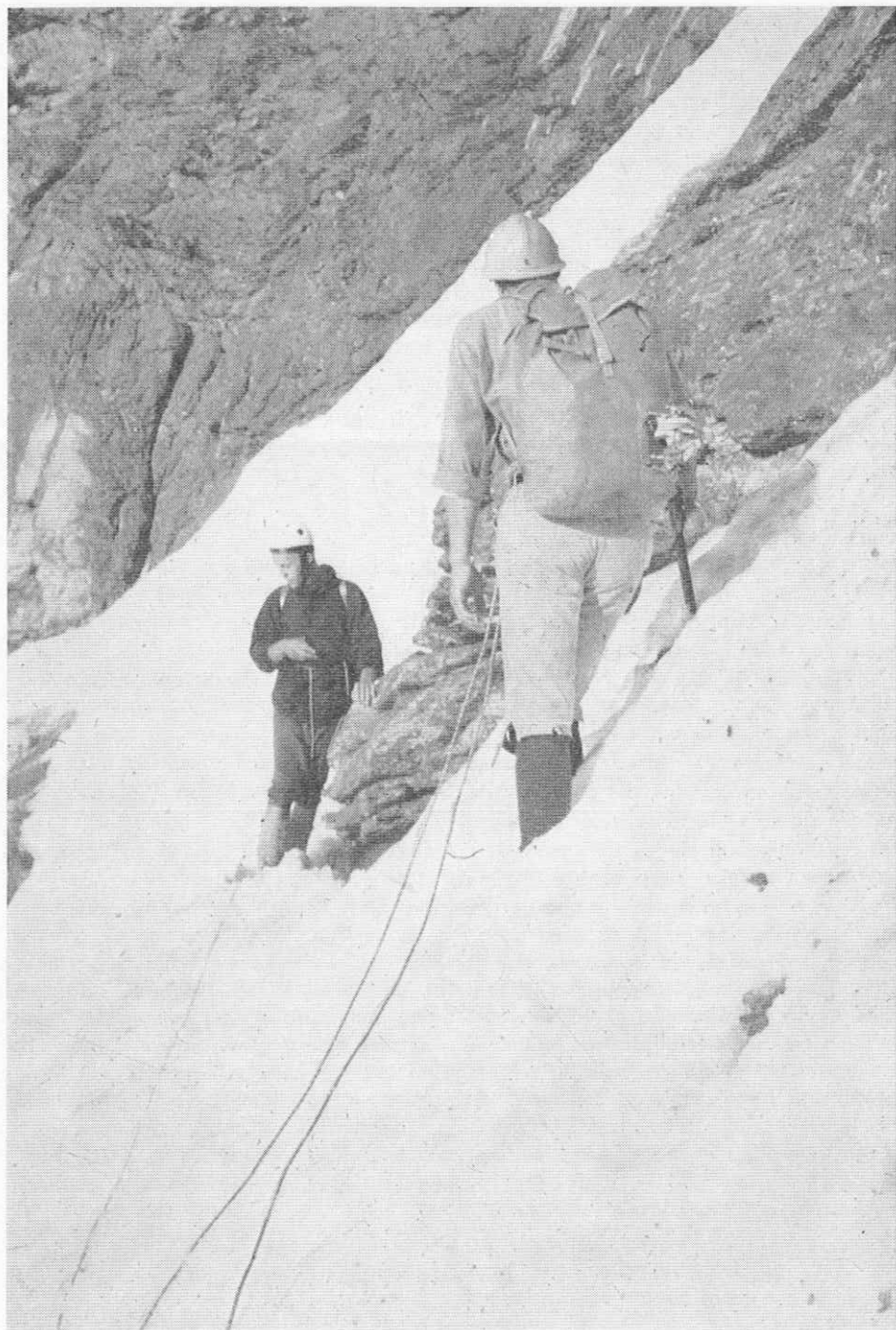
Toda razvoj našega alpinizma je terjal svoje, posebno »štajerskega«. Naši fantje so osvajali vse bolj zahtevne stene.

Tako se je zgodilo, da smo še Štajerci poleti l. 1964 zagnali pod Eigerjevo steno, ne da bi kaj dosti razmišljali o njeni problematiki.

Prišel je pač čas, ko se je bilo potrebno soočiti tudi z Eigerjem. Janez Golob, Franjo Pečovnik, Ferdo Polanič, Marjan Pusovnik in jaz smo bili prvi iz našega konca, ki smo temeljito opravili izpit »soočjenja« z Eigerjem do Hinterstoisserjeve prečnice. In smo ga kar odlično opravili. Pri uspešnem povratku iz stene pa bi se bila imena nekaterih omenjenih junakov skoraj zabeležila v bilanco žrtev Eigerjeve stene. Zdrsnili so namreč na snežišču in se le po naključju zaustavili nad prepadom. Eiger nam je pokazal zobe. In tako je bilo le še vprašanje časa, kdaj mu bomo dokončno kos. Eiger nas je takorekoč izzval.

Minilo je pet let. Marsikaj se je v teh letih spremenilo v našem alpinizmu, naše odprave v tujino so dosegale vse večje kvantitativne in kvalitativne uspehe. Eiger pa je ostal za Slovence še vedno nepreplezan. Bilo je sicer še nekaj uspešnih poskusov, pa brez rezultata.

V rudarskem centru v Šaleški dolini se je v teh letih alpinizem kar lepo razcvetal. Kljub težavam s prostim časom in denarjem se je mnogo »naredilo«. In mahoma je spet vznikla misel na Eiger. Zopet je bilo poleg mene še pet kandidatov za Eiger: Franc

Janez Resnik in Dani Kopusar v prvih raztežajih

Foto D. Kukovec

Pečovnik, Herman Pergovnik, Bojan Menhart, Dani Kopušar in Janez Resnik. Pa je že tako, da je pomanjkanje primerne opreme, časa in denarja presejalo našo »šestorico« v »trojko«. Ta je bila pripravljena spoprijeti se s težavami te stene in z zoprvanjem naših najbližjih. Mnogi so bili v skrbeh za naša življenja, saj to tudi ni bilo čudno spričo smrtne kose, ki je v Eigerju tolikokrat zamahnila. Bili smo pod močnim psihološkim pritiskom, jaz pa kot pobudnik za Eiger gotovo najbolj.

Še ob slovesu je vzkliknila Danijeva žena: »Dušan, pripelji mi Danija nazaj živega in zdravega!«

Vlak je potegnil in me rešil izjave o kočljivi garanciji. Ni mi bilo treba lagati, saj Eiger doslej ni še nikogar pooblastil za življenjsko jamstvo. To je bilo dejstvo! Dejstvo, o katerem sem mnogo razmišljal. In če bi tudi ne hotel, sem moral razmišljati. Vedel sem namreč, da je meja med nesrečo in uspehom v Eigerjevi steni na isti črti. Kaj če se ponesreči kdo od mojih tovarišev, jaz pa bi ostal živ? Ta misel mi je glodala v glavi. Kakšna, kolikšna bo moja krivda?

Nastopili so trenutki, ko mi je bilo že žal, da sem pognal v tek odpravo v strašni, pošastni Eiger.

Kaj nas je gnalo vanj? Želja, da preskusimo to nevarnost, jo premagamo, odkrijemo samega sebe? Obljuba pred seboj in tovariši? Tega sam nisem vedel. Besede, ki sem jo dal, pa res nisem hotel prelomiti. Vem le, da smo vsi želeli iti v Eiger. Zato smo šli.

Dne 19. 7. 1969 nas je vlak v zgodnji jutranji uri popeljal iz domovine. Prvi problem je bil za nami – psihološki pritisk je popustil, vse naše misli so se zdaj lahko osredotočile na steno. Največ smo seveda mozgali o vremenu. Dobro smo vedeli, da je to za nas eden glavnih pogojev za uspešen vzpon.

Še istega dne zvečer smo prispeli v zeleno dolino, nad katero je kipela veličastna stena naših sanj. Na končni postaji gorske železnice nas je postajno osebje opazovalo z vprašujočimi pogledi.

»Eiger? Nordwand?« so nas spraševali in ogledovali kupe naše opreme.

Odsvetovali so nam ga, češ da je v steni še preveč snega, da je vsa v slapovih. Vse naveze da so se te dni vračale praznih rok.

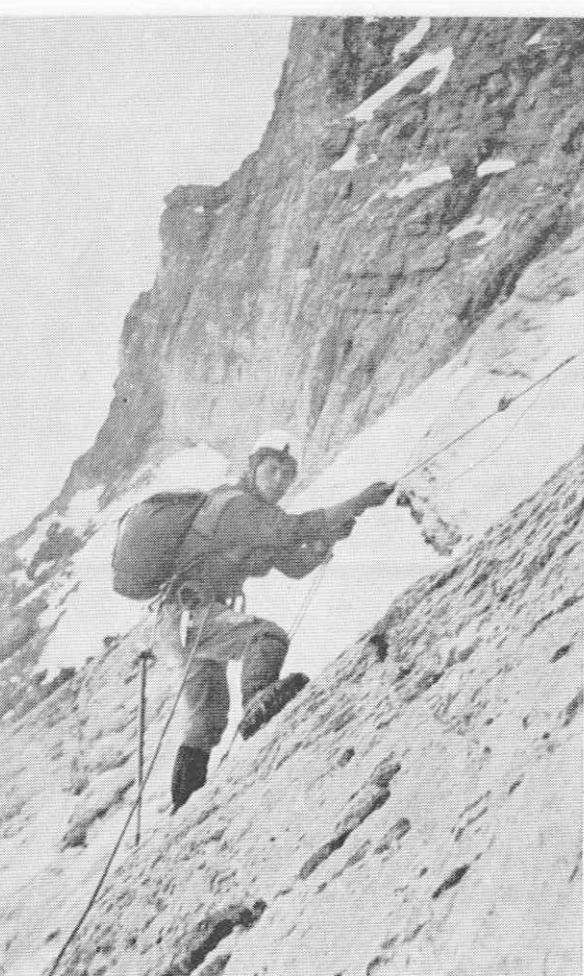
Vlak vozi tik pod steno, zato so vedeli, kaj govore. Njihove besede so potrjevale premočene naveze, ki so se zadrževale pri hotelu »Alpiglen«.

Imenitno vreme po Evropi pa nam je dajalo korajžo. Vremenski preobrat, usoden za mnoge naveze, še ni bil za prvo goro. To pa je bilo dovolj, da smo se odločili, čeprav smo vedeli, da bodo razmere zaradi padajočega kamenja in slapov težke. Dva dneva sta bila popolnoma dovolj, da smo prišli k sebi. Popoldan drugega dne smo se iz kampa že gnali pod steno. Pot je bila zaradi velikanskih nahrbtnikov izredno težka. Ožemali so nas neusmiljeno in nam utrli v glavo pametno misel, da bo potrebna temeljita redukcija, saj s takšno težo ne bi mogli plezati. Tako smo pustili pod steno spalne vreče in več kot polovico hrane. Sam pa sem se znojil tudi ob misli na kopicco težav, ki bodo nastopale v steni. To je bil hud boj s samim seboj. Ko pa sem prijel za skalo, je potihnil. Razpoloženje se je vedrilo.

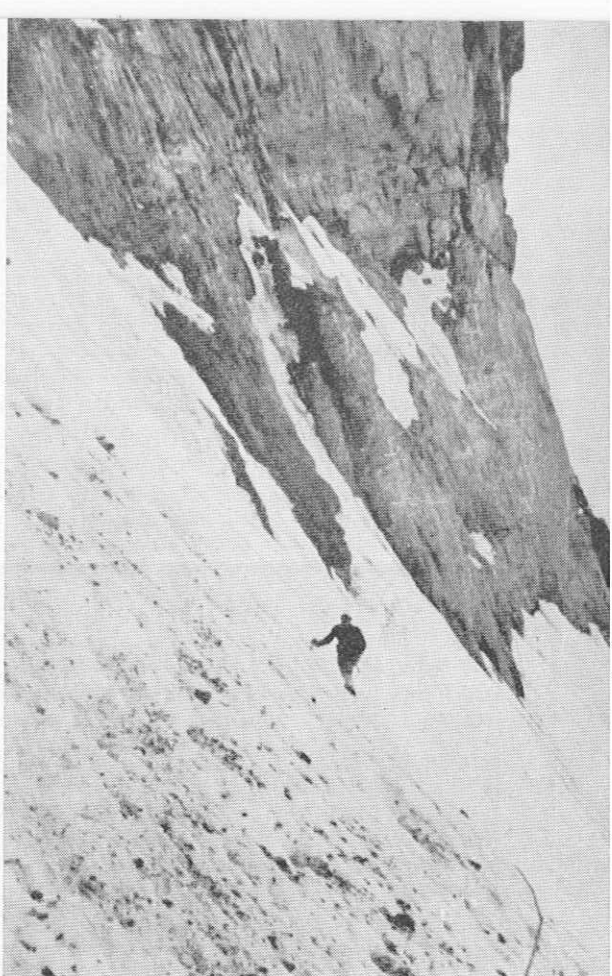
Vstopili smo. Še zadnjič sem opozoril tovariše na kamenito kanonado, največjo nevarnost te razvpite stene.

Ko pa smo videli, da kamenje neprestano strelja nizdol in da bi naša plezarija lahko odmevala od samih opozoril, smo se dogovorili, da za skale pod 5 kg ne bomo kričali in po nepotrebnem vznemirjali drug drugega.

Bila je to neslana šala, obešenjaški humor. Žal je bila v njej trohica bridke resnice. Pri vstopu smo srečali tujo navezo, ki nas je hotela prehiteti, da bi bila do začetka težjega dela stene pred nami. Niti ogovorili nas niso, čeprav so vedeli za naše namene. Mi pa smo si dejali: »Kar naprej, prijatelji, bomo pač imeli boljšo orientacijo.« Z večerom je ta naveza izginila spred naših oči in je potem nismo več srečali. Janez Resnik in Dani Kopušar sta bila po letih za polovico mlajša, po telesni višini pa za prav toliko večja. Po letih bi jim lahko bil oče. Tega sta se zavedala in pridno izkoriščala. Na primer: »Ata, žejen, daj piti! Ata, lačen, daj jesti! —« In podobno. Pomagal sem jima po svojih močeh, kaj sem pa hotel!

Pritrjena vrv v Hinterstoisserjevi prečnici

Čez drugo ledišče

Foto F. Gselman

V plezanju smo se odlično ujekali, saj smo se dobro poznali že iz drugih sten, tako da je glede tega vladala med nami neprisljerna harmonija. To je bilo veliko vredno. Res je, da Janez ni imel posebnih izkušenj z ledom, saj je bil v Zahodnih Alpah prvič, imel pa je druge kvalitete, ki lahko odločajo o uspehu v tako zahtevni steni, kot je Eiger. Imel je tudi izredno fizično kondicijo, ki jo je pridobil z nepretrganim plezanjem po naših stenah.

Dani je bil s svojim desetletnim udejstvovanjem v gorah tudi primeren mož.

Naša trojka je plezala nenavezana in brez derez skoraj do okna Eigerjeve železnice. To nam je omogočal izredno mehak sneg. Časa smo s tem precej pridobili. Čas pa je v Eigerju poleg vremena tudi eden od odločilnih činiteljev.

Malo pred Hinterstoisserjevo prečnico smo se navezali. Pred nami se je bočil dober raztežaj precej strme stene, po kateri je tekla voda. Dobili smo prvo prho.

Navezani smo plezali čez mokro steno in se z večerom približali Hinterstoisserjevi prečnici. Opazil sem, da z Danijem ni vse v redu. Zvečer nama je zaupal, da se ne počuti najbolje. In se je odločil, da ostane čez noč v Heckmairovem bivaku, to je v enem izmed najbolj varnih bivakov pred Hinterstoisserjevo prečnico. Z Janezom sva plezala naprej, toda z vrvjo sva ostala še vedno povezana z Danijem. Hotel sem zlesti čim višje na police nad Danijem, pa sem se uštel, ko sem iskal primerno mesto za bivačanje, je bil sedaj sneg in led. Bilo mi je že skoraj žal, da smo vstopili tako pozno popoldan. Nazaj pa nisva hotela, saj pri Daniju ni bilo prostora za tri osebe. Tako sva noč prečepela na majhni izpostavljeni prižnici. Noč sva seveda prebedela.

Kameniti izstrelki so prepodili sleherno misel na spanje. Nikjer ni bilo primernege mesta, da bi se lahko zakrila. Kamnov nisva videla, zato se jih nisva ogibala. Telo pa se je samohotno krčilo, da bi bila tarča čim manjša. Lezla sva sama vase. Nič naju ni zadelo. Tudi tu velja: Vsaka krogla ne zadene. Kakor v vojski.

Ob prvem svitu sem potegnil vrvi, ki naju je vezala z Danijem. Moral sem ga zbuditi, da se na tistem lepem in ugodnem bivaku pod nama ne bi preveč naspal.

»Kako se počutiš?« Odgovora ni bilo. Nato se je vrvi zatresla, rahlo sem jo potegnil in ob tem začutil, da se je Dani odvezal, na vrvi pa je bilo privezано nekaj klinov in vponk.

Dani je torej odstopil. Spustil se je ob pritrjenih vrveh japonske ekspedicije, ki je pri tem bivaku prečila našo smer. Tako je imel olajšan in varen sestop. Opazila sva ga, ko se je že spuščal.

Moral je imeti svoje razloge. Poznam ga.

O vzrokih njegovega odstopa zato nisva dosti razmišljala pa tudi čas in razdalja nam nista tega dopuščala. Zaklicali smo si le: »Srečno in nasvidenje v dolini!«

V srcih pa nam je bilo vsem trem hudo. Po nepisanih pravih alpinistične etike bi se vsa naveza morala vrniti iz stene. Tako sem vsaj razmišljal sam pri sebi, ko je izginjala Danijeva postava v dolino... Odločiti pa se nisem mogel. Bilo je prav: Vse je dobro, če je konec dober.

Z Janezom sva ostala sama. Z odhodom tovariša je bila varnost manjša. V trojni vezi bi vse lažje premagali. Vedela sva, da morava previdno plezati, kajti že majhna nesreča bi lahko v tej novi situaciji pomenila tragedijo za oba.

Preplezala sva Hinterstoisserjevo prečnico, ki je mnogim plezalcem delala velike težave, kadar so se umikali iz stene. Po opisu bi morala pustiti vrvi v prečnici. Tega si nisva mogla privoščiti. Za nas so vrvi predrage, da bi jih puščali v steni. Računala sva, da bodo to storile naveze, ki so medtem že plezale za nama. Te so plezale ob pritrjenih vrveh japonskih plezalcev, ki so bile speljane skoraj do prečnice. Mi te ugodnosti nismo uporabljali iz preprostega razloga, ker nismo vedeli zanjo. Naveze pod nami so zato tako hitro napredovale.

Za prečnico sva vstopila v »prvo ledišče« in si začela navezovati dereze. Na tem mestu nas je tudi prehitela prva za nami prihajajočih navez.

Prvo ledišče in ledeni žleb nad njim je pomenil za Janeza prvo srečanje z ledom. Prvič si je navezal dereze za takšno ledeno strmino.

To sem vedel in zato sva se dogovorila, da si bova delo podelila. Janez bo plezal kot prvi kopne odstavke, sam pa sem sklenil plezati kot prvi v ledenih odsekih.

Plezal sem torej naprej. Ne dolgo za tem je bil presenetljivo hitro za menoj tudi Janez. Hodil je po konicah derez kot balerina, katere popolnost je motilo le izredno dolgo toporišče njegovega cepina. Tuji alpinisti so se temu ratišču nevljudno muzali. Ni pa bil samo cepin vzrok tistega muzanja. Najina preprosta oblačila so spominjala na prikazni iz klasične dobe alpinizma. Naj bo kakorkoli, moralo sva jim pa le dvignila.

Dobra oprema nemalokrat odloča o uspehu. Verjetno so si mislili: Če bosta ta dva s to opremo prišla čez, bomo mi še lažje. Po svoje so imeli prav. Oprema za Eiger seveda še ni dovolj. Naveze so naju prehitvale vso pot: dohitele so naju pri plezanju čez »drugo ledišče« pa pri »likalniku«, kjer sva jih spustila naprej. Za družčino sta se ustavila pri nama le dva Japonca.

Tukaj je bilo prvo primerno mesto za duškanje. Midva sva si ga privoščila, japonska naveza pa je odšla takoj naprej. Po malici sva jo kmalu ujela na vrhu likalnika pri »bivaku mrtvih«, na mestu, kjer so nekoč umirali alpinisti stoje, ko jih je zajela nevihta. Čakali so na lepo vreme, pa ga živi niso več dočakali. Nekatere so iz tistega mesta sneli šele čez leta.

Ura je bila takrat pol štirih popoldan. Nemško-švicarska naveza, ki nas je prehitela, se je pravkar ubadala z »rampo«. Videl sem, da je v rampi precej snega in da bi bivakiranje v njej bilo izredno problematično, če bi se nabralo v njej več navez. Kaj naj storiva? Tudi Japonca nista vedela, kaj bi. Negotovost pa je v hipu presekal hrumeč snežni plaz. Padal je preko rampe in deloma na rampo samo. Prepričani smo

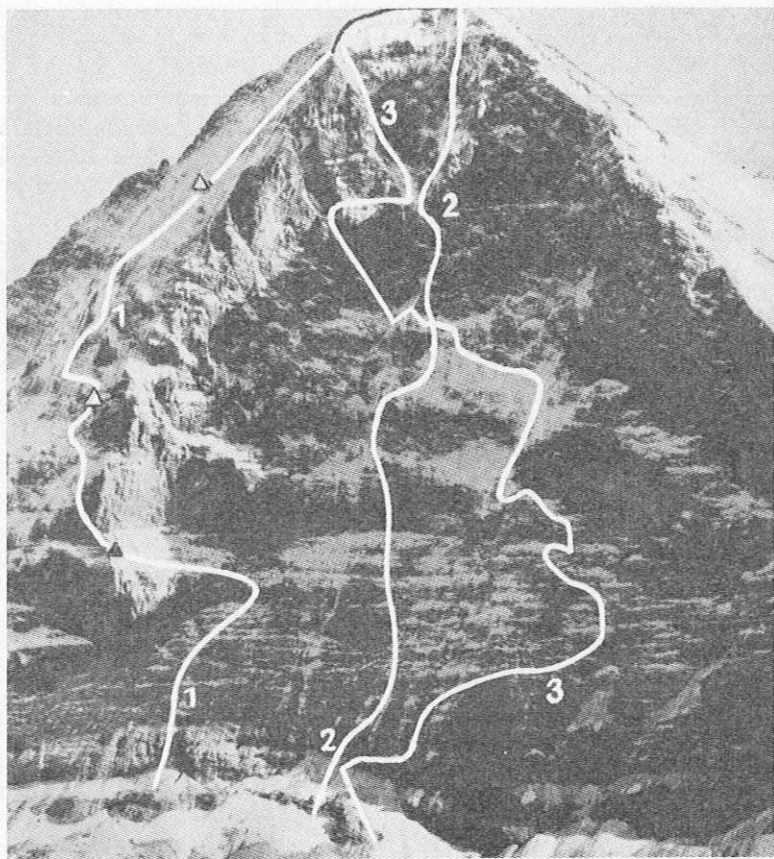
bili, da je naveze v rampi kar posnel. Alpinisti pa so imeli srečo. Brez te v Eigerju ne gre.

Bivak smrti pa je navzlic grožečemu imenu izredno varen, saj se boči nad njim previsna stena. Zato sva se odločila, da bova kar tukaj bivakirala, skupaj z Japonci. Bivak smrti je približno en meter široka in dva metra dolga polica, kar je za alpinistične pojme že pravo razkošje. Imeli pa smo poleg drugega na tem mestu še to ugodnost, da nas je lahko pogrelo zahajajoče sonce. Bili smo na polovici stene, kar pa še ni pomenilo polovico težav. Glede na to nam je bil ta počitek po prečuti noči kar dobrodošel. Bolj kot kdajkoli sem si želel ponovnega srečanja s soncem. Sončno vreme je bilo tu najmočnejša moralna opora. Pomenilo pa je za nas tudi obet, da bomo prišli iz stene živi.

Ni bilo dolgo, ko sva se z Janezom zleknila na polivinil. Pred spanjem sem še zavaroval Janeza, saj je spal na robu prepada.

Prebudilo me je kmalu njegovo strašno smrčanje. Prišlo mi je kar prav, sem vsaj ugotovil, da imam precej otrple ude. Sneg pod nama je kopnel, bilo je vse mokro, kljub temu pa sva spala kakih osem ur. Čim sva se zbudila, sva videla, da nama je vreme naklonjeno, nebo je bilo jasno, le po dolini so se trgale rahle meglice, bile so kal prihajajoče nevarnosti v obliki nevihte.

Z Janezom sva se brž po zajtrku spustila v »tretje ledišče«, ki s svojim nagibom 65° zahteva precej zbranosti in pazljivosti, je pa tudi izpostavljeno rafalom kamnite municije. Hitro sva napredovala vse do treh četrtin rampe, kjer naju je ustavil vertikalni kamin, po katerem je tekla voda. Po njem je potekala nadaljnja smer. Janez se je bil že odločil z vstop, ko sem ga pridržal z idejo, da bi se kaminu raje izognila. Vedel sem za varianto, ki drži desno od kamina pod strehami navzgor skozi previse VI. stopnje. Nisem napačno sodil, kljub navidez težkemu in izpostavljenemu mestu

Severna stena Eigerja:
Smer 1 — Poljska smer
po severovzhodni steni
Smer 2 — Harlinova
Smer 3 — Nemška iz
l. 1938, ki so jo l. 1969
ponovile naše naveze

se mi je zdelo to še najbolj varno mesto v severni steni Eigerja, varno pred plazovi in padajočim kamenjem.

Na vrhu kamina se je ta varianta zopet združila s centralno smerjo. Tam sva se zopet srečala z Japoncema, ki sta pravkar lezla iz mokrega kamina. Občutek sem imel, da sta v tistem mokrem ambientu v svojih nepremočljivih žabah naravnost uživala. Vsa sta bila do ušes nasmejana.

Rampa pa s tem še ni bila preplezana, kamin je bil le eden izmed težjih odstavkov v rampi. Konec rampe, ki je bilo po mišljenju prvopristopnika Heckmaira najtežje mesto stene (tukaj je namreč padel), naju je razdvojil. V prvem opisu je pisalo, da bi morala čez ledeno žmulo, mene pa je bolj vlekla levo od nje ležeča skalna žmula. Preko nje sem hitro splezal, vendar brez nahrbtnika, ki je ostal pri Janezu. Njemu je bilo sedaj nekoliko lažje, saj sem ga varoval. Po izstopu iz rampe sva se znašla na strmem in razbrazdanem ledišču, po svoji obliki podobnem »lijaku«. Vedela sva, da sva na kraju, kjer je doslej največ navez zgrešilo. Izstopila sva iz sredine lijaka v desno ležečo krušljivo polico. Po njej sva po dobrih dveh raztežajih priplezala v navpični raz.

Raz je plezal Janez. Hitro je napredoval vse do prečnice bogov. S tem pa se je razdalja med nama izredno povečala. Že sva se slabo slišala. Bolje bi bilo, če bi bil stojišče izbral nižje. Kot drugi sem imel nalogo, da izpenjam vponke. Janez je po poprejšnjem dogovoru o situacijah, v katerih se ne bi mogla videti, počasi vlekli vrv. Prišel sem do prve vponke. Ker je bila vrv napeta, sem jo hotel malo potegniti, da bi jo lažje izpel. Uspelo mi je, toda v tem trenutku je popustilo Janezovo varovanje. In odletel sem iz raza na ledeno površino strmega lijaka. Obvisel sem z glavo navzdol, se hipoma prekucnil in pristal na nogah, potem pa zapičil cepin in dereze v led: »Zategni vrv!« sem zarjul. Janez pa me ni slišal. Potem sem mu dal znamenje s tem, da sem večkrat potegnil za vrv. Pa me ni prav razumel, saj je vrv še bolj popustil.

Telo mi je zadrgetalo...

Moral sem se umiriti...

Z obrazom sem se naslonil na cepin v strmo ledišče in po nekaj minutah prišel k sebi. Potem je Janez zopet nategnil za vrv, vendar pa me ni vlekel, tako da sem s težavo, pa hitro napredoval po ledišču v steno, kjer sem se počutil varnejši. Prišel sem do mesta, kjer sem pravkar odletel. Od tu sem doklical Janeza in mu razložil situacijo. Potem ni bilo težko priplezati do njega na prečnico bogov.

Na njej je sijalo sonce, ki je po vsej verjetnosti prevzelo od naporov utrujenega Janeza, da je za trenutek popustil v pazljivosti pri varovanju... Imel sem srečo, z mano vred pa tudi Janez.

»Prečnico bogov« je predstavljala približno 80 metrov dolga in okrog 4 metre široka rahlo navzdol nagnjena stopničasta polica. Po njej sva po sorazmerno lahkem plezanju prišla do »pajka« – na zadnje in najbolj strmo ledišče. Po njem sva plezala 150 metrov navzgor, tu pa se je proti vrhu razprlo v ledene žlebove, ki se končujejo zgoraj v izstopnih pečeh.

»Pajek« je simbol najbolj nevarnega in izpostavljenega ledišča v vsej steni. Padec iz »pajka« se konča dobrih 1600 metrov nižje pod steno. Slišal sem že toliko o njem, da sem se ga pošteno bal. In po pravici.

Že pri vstopu v pajkovo ledišče sva morala prestopiti slap padajočega kamenja in vode. Tudi najboljši alpinist je v pajku odvisen predvsem od naključja. Vedela sva, da igra v tem boju za obstanek glavno vlogo naglica. Plezala sva hitro, nič nisva varovala, nič se nisva obirala. Vse je bilo odvisno od sreče. Skale pa so peketale od vseh strani. Umikala sva se z glavo, kolikor sva pač utegnila. K sreči večjih skal nisva dobila na glavo, manjših pa precej. Prav sta nama prišli zaščitni čeladi. Na vrhu pajka sta bili že kar precej obtolčeni. Pri vstopu na izstopne počivni »pajkom«, kjer naju je čakalo še 200 metrov plezanja do roba stene, sva ujela vse naveze, ki so v teh izstopnih počeh panično tulile druga nad drugo. Po počeh je lila voda, rožljalo je kamenje, ki ga je plala voda. Bila sva že pri vstopu v te počivni v hipu do kože mokra. Voda je bila izredno mrzla, saj je pritekala s kopnečega snega. Telo se

Dušan Kukovec na vrhu Eigerja 23. 7. 1969

Foto J. Resnik

mi je zaradi stalne mokrote ohladilo, še posebno zato, ker sem moral precej postajati na varovališčih. Skoraj mi je postalo slabo. Tedaj je prevzel pobudo Janez in splezal 120 metrov skozi slapove. To ga je precej izčrpalo, tik pred koncem stene se je tudi on precej ohladil. K sreči pa sem se medtem sam zopet nekoliko ogrel, da sem lahko splezal do roba stene. Bila sva na koncu svojih fizičnih moči. Prav nič se nisva zavedala svojega uspeha v severni steni Eigerja. Vzpon še ni bil končan, saj ta večer ni bilo misliti na sestop.

Pred nama je bil še en bivak. Bila sva popolnoma mokra. Takšno bivakiranje utegne biti nevarno.

Na primerni polički sva se prekrila s polivinilno vrečko jogi in še z najlonsko vrečo. Vso noč sva drgetala od mraza, po drugi strani pa lovila zrak, ki ga polivinil in najlon nista dovolj prepuščala. Sredi noči se je Janez spraševal, če bo to drgetanje sploh kdaj prenehalo. Dejal sem mu, da sva lahko zadovoljna, če naju lahko trese. To pomeni, da sva še živa.

Ob sončnem vzhodu sva po severnem grebenu prisopla na vrh Eigerja. In stisnila sva si roke. Bila sva srečna, da sva ostala živa. K temu sva si čestitala, ne k zmagi nad steno. Nemo sva sedela na nahrbtnikih obrnjena proti soncu, izviru vsega živega. Solze so mi zalivale oči. Ne vem zakaj. V meni ni bilo ne sreče ne žalosti. Jasno mi je bilo samo: V Eiger nikoli več. Pač: Če bi prijatelj potreboval pomoč.

Opomba: Vstopila sva 21. 7. 1969, izstopila 23. 7. 1969. Čistega plezanja je bilo 26 ur.

DUŠAN KUKOVEC

2. V STENI SMRTI

rugega avgusta l. 1969 okoli poldne se z Milanom iztovoriva iz razbeljenega fička. Pravi užitek je pretegniti od dolge vožnje otrdele ude. Milanov fičko, ki ga neupravičeno imenujemo škatla, se je tudi tokrat dobro izkazal. Seveda mu ne zameriva, če je pri vožnji na Brenner povzročil kak kilometer dolgo kolono vozil in preklinjanje v vseh jezikih sveta.

Okoli se zaman ozira po okoliških vrhovih, severna stena Eigerja od tukaj ni vidna. Razočarana, ker ne moreva potešiti svoje radovednosti, odideva na železniško postajo, da počakava Ivana in Bena, ki potujeta z vlakom. Ker ju ob dogovorjeni uri še ni, upravičeno podvomiva v toliko hvaljeno točnost švicarskih železnic. Najino potrpljenje je že skoraj pri kraju. Zdajci zagledava znana, režeča se obraza. Skupno obhodimo mesto, toda zaradi žalostnega finančnega stanja lahko vsemogočo plezalsko opremo občudujemo le v izložbah. Vrnemo se k avtomobilu in iztovorimo prtljago. Vsa čast fičku! Le kam se potakne taka gora prtljage! Naložimo se na zobato železnico in prične se kratka in prijetna a za naše pojme silno draga vožnja. Ves čas strmimo skozi okno in od radovednosti nas že kar razganja. Kmalu je stena pred nami, v vsej svoji veličini. Iz zamaknenosti nas zdrami železničar, ki nas opozori, da smo prispeli na Kleine Scheidegg. Da so trditve o hitrih vremenskih preobratih resnične, nas prepriča dež, ki nas preseneti, ko iztovarjamo prtljago. V varnem zavetju perona uprizorimo pravo pojedino, ne meneč se za začudene poglede turistov. Dež poneha, mi pa odidemo na ogled za primernim šotoriščem. Nad hotelom staknemo prazno živalsko stajo. Precej znoja preteče, da preselimo vso prtljago v svoj »hotel«, pravo razstavo zastarele plezalne opreme in brezplačne reklame za domačo živilsko industrijo. Na dan priroma fotografija stene z vrisano smerjo. Posvetimo se proučevanju. Vsi prehodi so dobro vidni, tako da odpade skrb zavoljo opisa smeri, ki ga nimamo. Čeprav je bila stena premagana že l. 1938, je še danes trda preizkušnja za naveze, ki se je lotijo. Tudi število smrtnih žrtev v steni, menda 35, nas svari, da stene ne gre podcenjevati.

Eiger se je vse do letos spretno otresal vseh slovenskih snubcev, toda prišel je Dušan Kukovec, star lisjak, z mladim soplezalcem Janezom Resnikom, in naposled smo l. 1969 imeli tudi Jugoslovani zadnje tri probleme Alp v žepu. Moje razmišljanje pretrga Ivan, ki mi kaže nekam desno nad Hinterstoisserjevo prečnico. Z daljnogledom kmalu opazim navezo, ki se daje z rdečo previsno steno. Pozneje zvmemo, da so to Japonci. Eiger so preplezali v novi smeri, v stilu moderne direttissime. Novo smer so prigarali v 30 dneh ter pustili v steni 450 klinov in 1300 metrov vrvi. Res drago početje, ki bolj spominja na dobro vpeljano podjetje kot pa na alpinizem.

Čim bolj gledamo steno, tem večji je naš dvom. Smo dovolj izkušeni, da se spoprimemo s steno, v kateri so žalostno končali svojo plezalsko kariero asi, kot so bili Mehringer, Sedlmayer in številni drugi, med njimi tudi odlični plezalci iz vzhodne Nemčije, ki so tudi v naših gorah potrdili svoje sposobnosti? Vsaj poskusiti hočemo. Nikogar ni, ki bi nam to namero hotel in mogel ubraniti.

7. avgusta 1969

Dnevi minevajo, vreme se pa kot nalašč ne unese. Razmere v severni steni so prav nemogoče, tako da stene še povohali nismo. Dan lepega vremena smo izkoristili za vzpon po grebenu »Nollen« v Mönchu. Prijetna, ne pretežka plezarija poskrbi, da nam tudi plezanje v ledu postane domače. Naše finančno stanje je že skoraj brezupno, pa tudi s hrano nismo dosti na boljšem.

»Jutri gremo v Eiger, pa če padajo ošpičene prekle,« možato pribije Beno. Pogled na našo skromno opremo ni vzpodbuden, saj precej zaostaja za tisto iz prvega vzpona leta 1938. S tolažbo, da oprema še ni vse, polnimo nahrbtnike. Potrebne so temeljite redukcije, da dobijo »kredence« spodobno težo. Kot vselej pred velikim vzponom smo tudi zdaj precej natakneni. Odlično pripravljena večerja, s katero je imel Ivan precej dela, nam ne tekne. Ponoči se mi mota nešteto misli, tako da ostane za spanje le malo časa.

Budilka nas neusmiljeno prebudi ob dveh ponoči. Ogorčenje pri »nekaterih«. Ivan pa se takoj spravi na včerajšnjo večerjo in, za čudo, nam sedaj bolj tekne. Po zobati železnici sestopimo del poti, nato pa jo uberemo kar preko travnatih pobočij. Očitno nismo imeli sreče pri presoji razdalje, saj hodimo do vznožja dobri dve uri. Kako majhni se počutimo tu spodaj, ko se navežemo! Iz višine prileti konzervna škatla, kar pomeni, da ima stena goste še od včeraj. Pustolovščina se začne.

Stena je v začetku položna, tako da smo kar malo razočarani. Pa ne dolgo. Slika se hitro spremeni, od ledu zlizane plati, pa še požled za nameček terjajo skrajno pazljivost. S prečenjem proti desni dosežemo težko poč. Za prvopristopnika je res morala biti težka, opremljena s klini in vrvjo pa ne opravičuje več tega imena. Po počki že telovadijo trije Japonci, ki so prilezli po varianti z desne. Stara vrv v počki res ne vzbuja zaupanja, toda če je vzdržala Japonce, bo še nas. Poč je hitro za nami in po nekaj lažjih raztežajih v levo dosežemo znamenito Hinterstoisserjevo prečnico. Tu se pojavita z leve še dva Francoza, ki si olajšata delo s tem, da uporabita naše vrvi. Svoje početje opravičita s pojasnili, da nameravata izplezati brez bivaka. Žal jima namera ni uspela. Francoza takoj prevzameta vodstvo, sledijo jima Japonci, nato Milan in Ivan ter midva z Benom. Da prečnico premagamo brez težav, poskrbijo številni klini in pritrjene vrvi, ki pričajo, da so se na tem mestu vršili težki boji za življenje. Za robom nas sprejme prvo ledišče. Dereze so hitro na nogah in spreved se nadaljuje. Zavidamo Japoncem in Francozoma dobre dereze, medtem ko nam

Janez Resnik pri izstopu iz severne stene Eigerja

Foto D. Kukovec

stare, težke kovanke kradejo moči in živce. Ledišče je za nami, treba je sneti dereze, da premagamo skalnat skok, ki nas privede pod drugo ledišče. Stena je medtem oživila. Kamenje žvižga skozi zrak in seka nevarno blizu. Tu in tam si kak kamen izbere mehkejšo tarčo, ta pa komentira na svoj način.

Prehod na drugo ledišče omogoča strma poč, okovana v požled. Ob pogledu na Milana, ki pleza ta zopni del, mi ni ravno lahko pri srcu. Kmalu se tudi sam lahko prepričam, da Milan ni zastoj preklinjal. Ko poskušam zabiti v tanki led klin, se odkolje velika luska in za las je šlo, da me ni potegnila v globino. To mesto bi bilo skoraj preseglo moje skromne plezalske zmožnosti. Nekako pa se le pregoljufam preko. Ko zabijem dolg ledni klin, svobodno zadiham, vendar sem odlična tarča lednim izstrelkom, ki jih prožijo gornji plezalci s kopanjem stopov.

Trd, črn led z naklonino 50⁰–60⁰ pa padajoče kamenje, to je drugo ledišče. Pozabimo na previdnost, naglica je tu vse. Nekaj klinov le zleze v led, preden dosežemo skale na zgornjem robu ledišča. Pogled na uro nas navdaja z optimizmom, saj je komaj deset, polovica stene pa je že za nami. Toda ne damo se zavesti, saj so glavne težave še pred nami.

Prične se zamudno delo. Ledišče je treba prečiti na levi rob, dobrih 300 metrov. Plazimo se ob skalah, ker smo tu vsaj delno varni pred padajočim kamenjem, krajna poč pa ponuja še kar dobre oprimke. Pozabimo na čas. Končno je ledišča konec in z olajšanjem snamemo dereze. Pogled na uro nas opozori, da se dan nagiblje že v drugo polovico.

Krajši skalnat odstavek nas pripelje do »likalnika«, ki ga je treba premagati z ledno tehniko. Po krušljivih, poledenelih skalah pridemo do »bivaka smrti«. Čeprav je mesto varno pred padajočim kamenjem, nam je tesno pri srcu. Najbrž zaradi imena. Pred nami je grozljivo strmo tretje ledišče, ki je najbolj izpostavljeno padajočemu kamenju, saj leži v vpadnici »pajka«. Kljub nerožnati situaciji si Beno ne more kaj, da ne bi stresal svojega obešenjaškega humorja.

»Saj vsak kamen ne zadene.«

»Norci imajo vedno srečo.«

Za čudo, živi pridemo na drugo stran.

Noč je že blizu. V nekaj raztežajih proti levi dosežemo »rampo«. Višje v njej so se ugnezdili že Japonci in Francoza, tako da si mi uredimo prostor za bivač kar pri vstopu v »rampo«. Dva dobro zabita svedrovca poskrbita za varnost. Bencinski kuhar nas pusti na cedilu. Neprostovoljno se odpovemo topli večerji. Kmalu nas zagrne tema in vsak po svoje uživa skromno udobje. Kje je zdaj opevana lepota bivaka v steni? Mi ne uživamo preveč na neudobnem prostoru. Mraz najde vse poti do nas. Stena tudi ponoči ne miruje, vendar je njen »ogenj« zdaj redkejši. Počasi teko ure. Krajšamo si jih s pripovedovanjem starih šal in dogodkov, ki smo jih doživeli in jih znamo že vsi na pamet. Končno je tudi to izčrpano in potopimo se vsak v svoje misli. Tu in tam se kateremu posreči za trenutek zatisniti oči, toda mraz ga hitro sune v zavest.

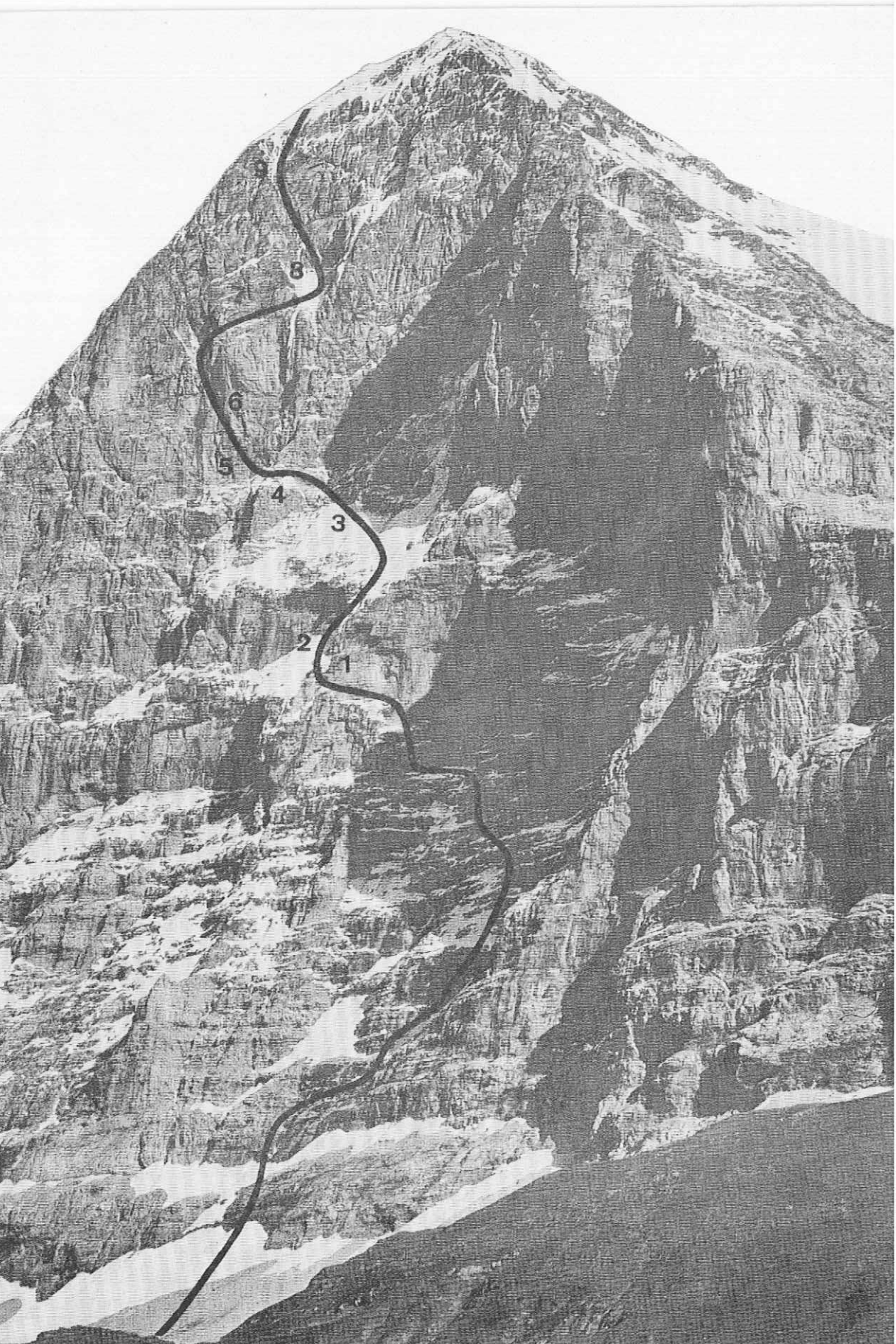
Noč se le nerada umakne mlademu dnevu. S toplim zajtrkom zopet ni nič. Svedrovca, ki sta se mi sinoči zdela tako varna, sedaj brez težav izpulim z roko. Kar stresa me, ko se spomnim, kako slepo smo jima zaupali. Hitro smo nared za nadaljevanje vzpona. V prvem raztežaju smo še nekaj okorni, kar je posledica neudobno prebite noči. Stena se nas še poizkuša otresti. Pred nami je strma zajeda, okovana v požled. Ker ni prostovoljca, izberemo Ivana, da nas potegne iz nerodnega položaja. Res se mojstrsko loti težkega mesta, kmalu pa njegovo početje ni več mojstrsko, ampak težak boj za centimetre. Tolažimo ga, da stil ni važen, tako da čiste vesti uporabljamo vse nam znane in neznane načine plezanja. Tudi njegov komentar pri tem početju bi pri nepoučenem prisluškovalcu povzročil zgražanje. Kaj hočemo, cilj opravičuje sredstvo. Ivan je zajedo preplezal, ostali jo prečaramo z njegovo pomočjo. Ko se sam goljufam po tej »šipi«, res občudujem Ivana. Opravil je veliko delo. Ko smo vsi čez, nekdo nedolžno pove:

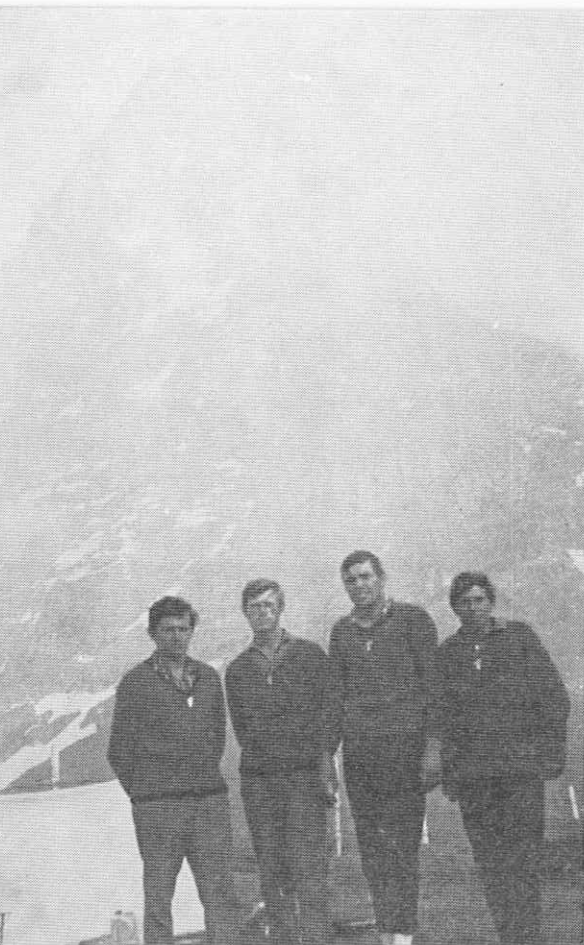
»Z uporabo stremena bi zadeva gotovo bila lažja.« Toda revež je svojo izjavo takoj obžaloval, kajti kmalu bi bil postal žrtev treh podivjancev. Naslednji raztežaj tvori

Severna stena Eigerja s smerjo 1938, ki so jo plezale naše naveze 1. 1969

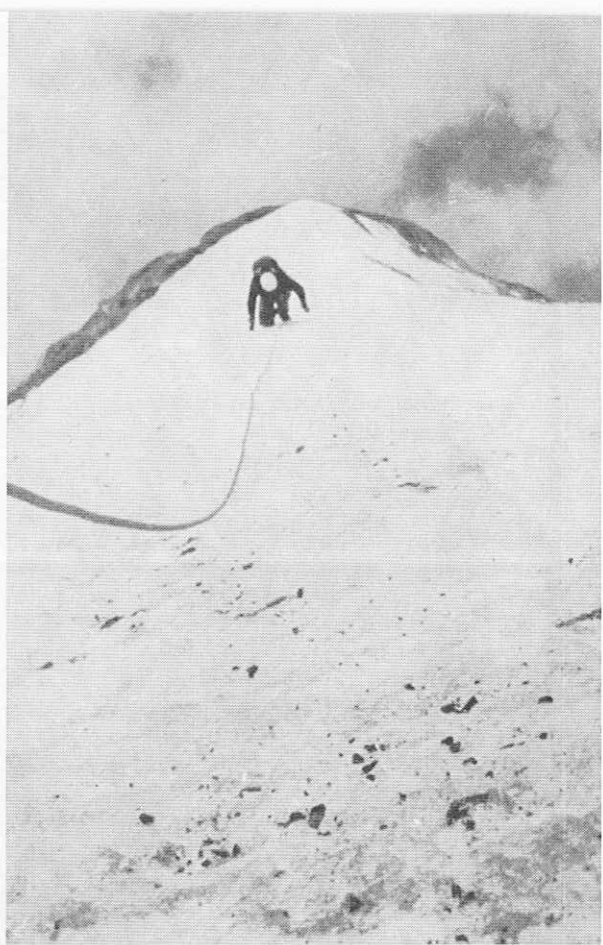
1 Hinterstoisserjev prečnica, 2 prvo ledišče, 3 drugo ledišče, 4 likalnik, 5 tretje ledišče, 6 rampa, 7 prečnic bogov, 8 pajek, 9 izstopne poti

Od leve proti desni: Gselman, Šturm, Meden, Reis

V pajku

leden kamin, ki ga zapira previs. Ledni klini dobro prijemajo, tako da je ta bav-bav, ki nas je sprva plašil, hitro za nami. Rampa se končuje s krajšim lediščem in že smo pri vstopu v »prečnico bogov«. Malo se zatakne, toda naš čut za orientacijo nas tokrat ne pusti na cedilu. Če smo v tej grozni steni sploh kje uživali, potem smo v tej prečnici. Solidne razčlembe in preko 1000 metrov zraka pod nogami, to je res božanska stvar. Naše uživanje pa je kratkotrajno: za robom že vidimo spodnji rob »pajka«, ki je nekakšen zbirni lijak za padajoče kamenje iz vršnega dela stene. Kamenje nepretrgoma seka po ledu. Zato nas ta del nič ne mika. Zopet se najde brihna glava, ki predlaga:

»Ta del kar izpustimo in nadaljujmo v izstopnih počeh.«

Misel se mi zdi kar uporabna, pride pa do nejasnosti pri realizaciji. Milanu je čakanja dovolj in divje se zagriže v strmi led. Ko sta z Ivanom že v varnem okrilju skal, se tudi z Benom odločiva za tvegan korak. V normalnih okoliščinah bi za ta del potrebovala neprimerno več časa in klinov, todaj sedaj, ko je vsako obotavljanje lahko usodno, zlezava na ho-ruk. Precej časa mine, da zopet normalno zadihava. Milan in Ivan sta že izginila višje v izstopnih počeh. Tudi sama nadaljujema z vzponom. Prvi raztežaji so precej zamudni, ker se menjavata led in skala. Ker pa so skalni odstavki krajši, plezava vse v derezah. Čas naju priganja, saj je dneva le še za dve uri. Žeja postaja neznosna. Po izlizani počki teče voda v debelih curkih. Z Benom se zaženeva k njej. Tu čez gre tudi smer. Oba robantiva, ko gledava višje v vodi lep klin. Najin dogovor, da Beno pleza suho skalo, jaz pa led, ima luknjo. Beno namreč trdi, da to ni suha skala, sam pa mislim, da je stvar še manj podobna ledu. Beno mirno predlaga:

»Počakajva do noči, ko voda zmrzne, pa lahko mirno tu ti zležeš naprej.«

Uporabim ves besedni zaklad in vso avtoriteto, da ga pregovorim. Prvi metri so res obupni, toda človek se vsemu privadi. Po nekaj raztežajih nama je plezanje že kar domače. Mračni se, midva pa sva še v steni. Še sanja se nama ne, koliko je je še nad nama. Raztežaj si kar sledijo skozi mokre počti. Obhaja me misel, da te grozne stene ne bo nikoli konec. Nekje višje tuli Beno, ne razumem ga, besede odnaša veter. Plezam kot stroj. Beno vleče vrv kot ponorel, le s težavo lovim sapo. Zdajci mi butne močan veter v obraz. Če Beno ne bi bil držal, bi bil jaz padel v prepad na nasprotni strani. Nekaj trenutkov mine, da dojamem situacijo. Za skalo sedi Beno. Zaradi teme s težavo razberem na njegovem obrazu nekaj nasmehu podobnega. Konec je stene, konec težav in kamnitih izstrelkov. Čaka naju le še greben do vrha, tega pa si prihraniva za jutri. Milan in Ivan bivakirata višje na grebenu. Bivak je kar udoben, samo veter je strupen. Mučna noč brez spanja.

Zjutraj še v temi rineva proti vrhu, na njem pa naju pozdravi sonce. Nemo si stisneva roki. O veselju, ki sva se ga nadejala po uspehu, ni sledu. Ne postavljava se na glavo, ne pojeva, ne tolčeva se po ramenih. Pa vendar sva srečna. Srečna, ker sva prišla živa iz te pošastne stene. Globoko spodaj opaziva dve piki. Milan in Ivan sta. Tudi sama pričneva sestopati. Da ne pozabim, kje sva, poskrbi padajoče kamenje, ki pa ni tako gosto kot v severni steni. Sestop je lahek.

Mimo postaje »Eigerjev ledenik« se vrneva v tabor. Milan in Ivan tačas nista sedela praznih rok. Naša zaloga hrane je že skoro čisto pri kraju. Proti večeru obiščemo športno trgovino, kjer se vpišemo v knjigo zmagovalcev severne stene Eigerja. To opravimo s ponosom, gledajo nas številni turisti. Kdo ne bi bil ponosen, če lahko vpiše svoje ime v knjigo, v katero so se vpisali Buhl, Rebuffat, Harlin in drugi asi, vsi zato, da se zrinejo med »eigerjevce«.

Dolga pot ni bila zaman, cilj smo dosegli. Čas je že bil. Obrnili smo v domovino. Benove avanture z avtostopom, to je pa že druga zgodba, ki vam jo zaupam drugič.

Op.: Sev. stena Eigerja, 2. jugoslovanski vzpon 8. in 9. avgusta l. 1969 – opravili Milan Meden, Beno Reis, Franci Gselman, člani AO Kozjak, Maribor, Ivan Šturm AO Impol, Slovenska Bistrica.

FRANCI GSELMAN

NA TEME ANAPURNE II

MATIJA MALEŽIČ

Jesenski veter, glej, že žene jato
selivk, na stolp bom stopil, čašo zlato
nalil si in zagledal se v daljave

(Li Tai Po)

Pogled splava po gazi proti zahodu, zatakne se v presekanem opasti stranskega grebenčka, za katerim stopinje izginejo, zdrsne mimo grebenschkih vrhov ter se ustavi pri snežnem stožcu, ki temni na obzorju. Tam, pod vrhom Anapurne IV, se v dveh platenih šotorčkih pet ljudi pripravlja za noč. Na vzhodni strani pa za dvema vzpetinama v grebenu megle odkrivajo in zakrivajo očesu vrh Sapčege – Anapurne II. Tudi v to smer držijo stopinje. Ravno tako izginejo za robom kakor one na nasprotni strani. Zadaj gredo še kako uro do zadnje vzpetine pod samim vrhom, nato pa se vrnejo k modremu šotorčku, do polovice zakopanem v sneg. Svetloba še poslednjič zažari, ugasne, ledeni mrzav pa prične glodati skozi puh.

Z Mikcem se pripravljava za jutri. Za vrh. Danes bova še pregazila kos poti po grebenu in si ogledala smer, po kateri bova jutri nadaljevala. Zjutraj sva se tam na drugi strani grebena v taboru 5 poslovila od Ložeta, Aleša in Jožeta. Odločili smo se, da midva poskusiva postaviti piko na i enomesečnemu trudu dvajsetih ljudi. Prav tako bi to lahko bila Aleš in Lojz, pa sta »stara sapa« kavalirsko dala prednost mladini.

Severna pobočja Anapurne II

Danes bova na vrhu

Skupaj z Dordžijema – Nimo in Lakpo smo zapustili tabor 5 – dva modra šotorčka sredi snežne ravnice, kjer so doma vsi vetrovi Himalaje.

V začetku so nas vodile stopinje, ki sva jih bila dan poprej napravila z Anulijem. Aleš naju je bil poslal na kratek ogled, ki pa se je sprevrgel v čudovit sprehod po beli porcelanasti deželi pod neskončno modrim nebom, visoko nad razburkanimi oblaki. – Tako je bilo zares morda samo v kratkih hipih oddiha, sicer pa se spominjam le globoke težke sape in razbijanja v glavi. Lepo sliko sem zaslutil šele kasneje doma, ob malce preveč osvetljenih diapozitivih.

Kmalu potem, ko je starih sledov zmanjkalo, smo se znašli na robu opasti. Dolgo sva se prestopala precej daleč naokoli, dokler se velika opast ni zdela več tako velika, Nima in Lakpa pa sta z resnimi obrazi modro čakala zadržaj. Presenečeno sva ju gledala, kako sta se obotavljala v strmini. Nadaljevali smo in se kasneje spet znašli pred podobno opastjo. Ker smo že pri prvi zamrazili kako uro, je Mike odločno zagazil čez to drugo, sam pa sem počakal Nimo in Lakpo. »Ne, sahab, tu čez pa ne greva, kar pojdiva sama, če hočeta!« Lakpin glas je izražal tesnobo, tudi Nima je v zadregi molčal. Mikec se je vrnil, napela sva vrv, izsekala in steptala prave stopnice čez strmino in šele potem sta šla. Midva sva potihom klela. Pa sem se spomnil žebiranja po poti. Tokrat ni bilo slišati samo Nime. Njegovega globokega mrmranja smo bili že vsi vajeni. Molil je zvečer, ko je kahal večerjo, molil je pred spanjem, ko sva v šotoru žgala svečo, pa zjutraj pri odhodu iz taborišča, molil je pri počitkih, molil je vselej, kadar se je le spomnil. To je bilo velikokrat, saj je lama – budistični duhovnik. Na to je bolj ponosen kot na značko »Tigra«, ki jo dobi Šerpa, če se

povzpne nad 8000 metrov. Tokrat je poleg njega mrmral tudi Lakpa. Hodili smo po grebenu in samó nebo je bilo nad nami. Hodili smo po domovanju bogov, zato ju je bilo strah in sta molila. Šli smo še do prve primerne ravnine in na pol zakopali šotorček – naše šesto taborišče. Še stisk rok, dobre želje z obeh strani in Dordžija sta odšla po gazi nazaj.

Jože, Aleš in Lojz so se medtem povzpeli na Anapurno IV. Ko smo se mi štirje spravljali čez zadnjo oviro pred bodočim taborom 6, smo tik pod vrhom Anapurne IV zagledali tri pike. Pri slovesu je Aleš nekaj mrmral: »Tja gor pa zlezemo – zaradi boljše radijske zveze kajpak, hm.« Res je kmalu potem, ko smo jih zagledali, tudi zaškripalo v sprejemniku. Povedali so nama, da so na vrhu in da mi prekmalu postavljamo taborišče. To sva vedela tudi sama, pa kaj bi. Da so le prišli na vrh. Jutri sva na vrsti midva.

Zdajci ugotoviva, da sta nama Nima in Lakpa odnesla hrano in butan. Še danes ne veva, ali je bil to nesporazum ali pa je bilo kaj drugega. Upava, da je bilo prvo. Na srečo mi je Lojz vtaknil v nahrbtnik kuhalnik in vrečico hrane: puding, dve juhi in cedemonto. Iz žepov postrgava še nekaj zlepljenih bonbonov. Bo že kako, saj nisva lačna. Ko popijeva cedemonto, odideva delat gaz za naslednji dan. Po rahli negotovosti, ko bok grebena, ki ga prečiva, postaja vse bolj strm in rob pred nama skriva pogled naprej, se le odpre: Do mesta, kjer se greben vzpne proti vrhu, ni videti nikakih zaprek. Še nekaj časa gaziva, nato pa si izbereva smer za vzpon na vrh. Vzpenjala se bova po grebenu do rame in po njej na téme. V rumeneči svetlobi se vračava po pravkar utrtih stopinjah.

Jutro naju iz spanja prestavi v resničnost. Motoglavo se spogledujeva. Včeraj sva za boljši spanec brez kisika vzela vsak za rižek debelo uspalno tableto. Pa je bila še prevelika. Dolgo se ne moreva zbistriti. Oblačenje nama je prihranjeno, saj imava na sebi že vse, tudi veston in puhaste hlače. Le iz pretesnih, ozkemu črevesu podobnih spalnih vreč (pa še pravijo, da je francoska oprema najboljša), se morava potegniti. To in pa zavezovanje kosmatih škornjev iz losovine traja kar kako uro in naju pošteno zasope. Tu na višni nad 7200 metrov gre vse počasneje od rok, človek se ne zasučje več tako hitro. Kuhanje juhe in polovice pudinga vzame toliko časa kot obuvanje. Ko naposled pripraviva nahrbtnika, natakneva dereze in privijeva maski na kisikovi bombi, je ura že pol devetih.

Šotorček ostane za nama, noge se še neutečeno prestopajo po včerajšnjih stopinjah. S seboj nosiva le najnujnejše. Poleg tega, kar imava na sebi, skrivata nahrbtnika še vestona, kisikovi bombi, puhaste rokavice, glycoramin, trideset metrov petmilimetrske vrvi ter nekaj vponk in klinov. Poleg derez sva oborožena še s smučarskimi palicami, s cepinom in s cepin-kladivom, s fotoaparatom in seveda z odločnostjo:

»Danes morava priti na vrh in prišla bova.«

To veva in to čutiva. Tako sva sklenila tudi že včeraj, čeprav ne vem, ali sva to povedala na glas. Mislim, da ta dan niti za hip nisva podvomila v uspeh.

Čez kako uro sva na koncu včerajšnje gazi. Zagaziva naprej okoli zadnje vzpetine v grebenu pred vrhom. Kmalu se vrh pokaže izza roba. Pogled nanj me spominja na Planjavo s Kamniškega sedla. Čeprav podobnost ni ravno velika in je tudi višinska razlika večja – okoli sedemsto metrov bo – se vseeno počutim nekam bolj domače. Z Mikcem menjaje se gaziva in počasi vrtava skozi meglo, ki jo raznaša veter po bokih mogočne gore. Megla se gosti, molče se prestopava. Saj bi kaj spregovorila, pa prihaja izza zelenega rilca – kisikove maske – le nekakšen »bu bu«, »br vr«, »pšš«. Končno se greben vzdigne, iz megle se izluščijo prve skale. Še dobro, v belini sva že izgubila občutek, da se premikava. Torej sva že pri vzožju vrha.

Mikec čepi na skali in ribari po megli s kromirano ribiško palico brez trnka. Potem se hreščeče oglasi Aleš, utihne in namesto Mikca je pred mano spet bitje z zelenim rilcem, pod katerim se na črni cevki pozibava svinjski mehur. Iznad rilca pa boljši vame dvoje praznih okroglih oči. Hočem nekaj reči, pa se spomnim, da tudi sam nisem lepši. Zato molče vlečem zrak, pomešan s kisikom, skozi ventile svojega rilca. Primeva za cepine. Če bi ne bilo megle, bi to storila že davno prej, tako pa sva prikrajšana za občutek globine pod nogami. Čez skale zlezava v grapo, ki drži

navzgor do novih pečin. Molče se vzpenjava, sliši se le hrestánje derez v snegu in tiho šuštenje kisika. Porabiva ga liter na minuto, kazalca na manometrih sta pri 150 atmosferah, torej ga bo še za kakih deset ur. Korak, dva ali trije vdih, pa spet korak. Ko se utruetiš, postojiš za kakih deset vdihov, pa spet naprej. Kakor da se je čas ustavil.

Čez uro morda sedeva na skalo, snameva maski in zapreva kisik. Skozi meglo začutiva sonce. Umiriti morava razbijanje v glavi in se nagovoriti za naslednjo uro, ko bova s suhimi grli sopla v gumijasto masko. Po nekaj minutah se spet vzdigneva in zagaziva naprej. Sneg nekaj časa drži, potem pa se nama spet vdira v napihani kloži, da se morava menjavati pogosteje. Lezeva po grebenu, njegove opasti vise na sever, nagonsko se umikava tja, kjer iz snega štrle skale. Pogled navzdol po sledovih, ki se vijejo med skalami, izginjajo in se nižje spet prikažejo, naju bodri. Če pa pogledava navzgor, greben ni postal mnogo krajši. To naju spet vzpodbuja, saj danes morava na vrh.

Pri enem od naslednjih počitkov ugotoviva, da je kisika v bombah znatno manj, kakor sva mislila.

»Misliti se pravi nič vedeti.«

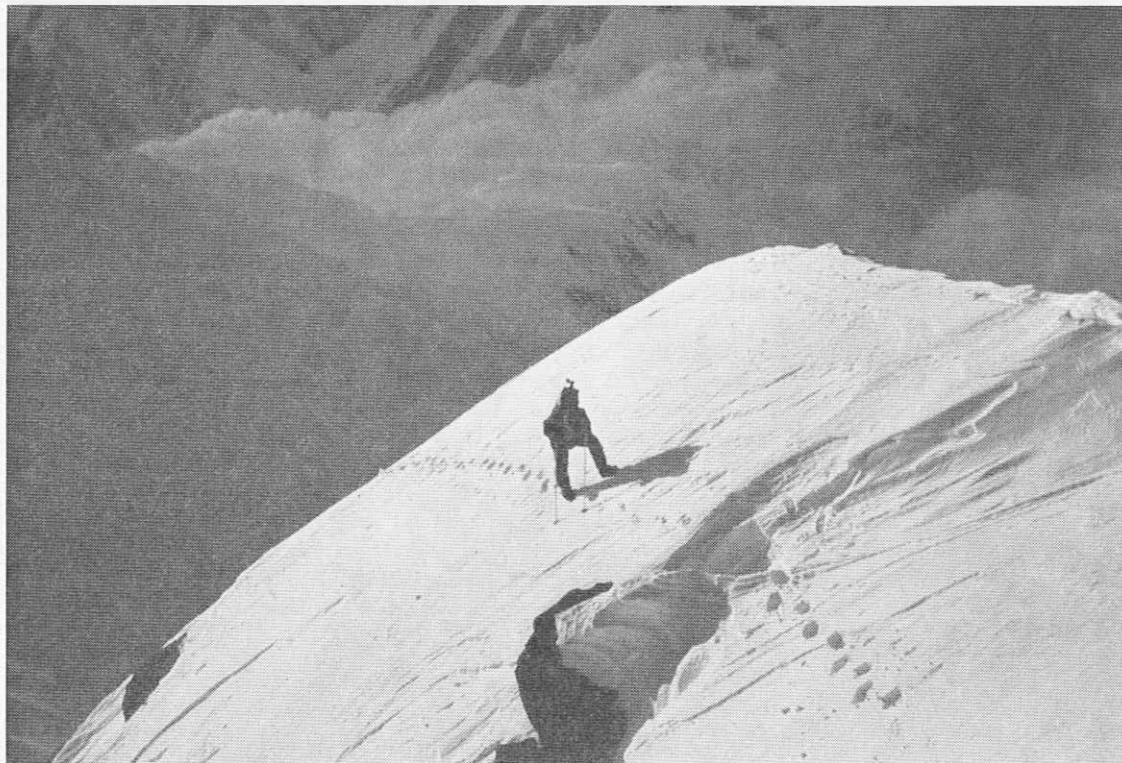
»Nekaj bo narobe,« stoično ugotavljava.

S tem je zdaj stvar opravljena. Šele kasneje, čez kako uro, le prisluhneva sikanju, ki prihaja iz reduciranih ventilov. Bolj ko rineva v višino, glasneje postaja.

»To bo zaradi redkejšega zraka,« praviva in greva naprej. Da se le lahko vzpenjava, da je utrujenost še znosna, da telo le ne odreče poslušnosti volji.

Drugo ni tako zanimivo. Šele kasneje, ko se ustaviva, pogledava, kaj je narobe. Dosti ne ugotoviva. Pri Mikcu pač šumi in piha nekje od strani, pri meni pa uhaja še največ kisika skozi luknjico, ki bi bila lahko tudi varnostna zaklopka. S puhastih hlač potrgam koščka levkoplata, ki sta zapirala od derez napravljeni luknji, in ju nalepim

Sonce zahaja

prek odprtine, kjer plin uhaja. Za hip sikanje preneha, napravi se okroglinica in spet šumi. Skoraj zabava naju to.

»Najbolje bo, da greva naprej,« modro ugotoviva. Da, zdaj je za naju važno le iti naprej, proti vrhu, ki ga slutiva nekje zadaj za snežnimi valovi in skalnimi čermi nad nama. Kaj zato, če postajajo noge težje in dihanje hitrejše, to spada k stvari. Medtem se je zjasnilo. Torej tista napoved o lepem vremenu, ki jo je sporočil Aleš, le ni bila kar tako. Sneg se zablešči, prepreže se z modrimi sencami in skale zažare v topli rjavkasti barvi. Pod nama se raztegne ves dolgi greben z Anapurno IV na koncu. Nič več je ne gledava navzgor. Nemara bova kasneje rekla, da je bilo lepo, zdaj pa gledava okoli sebe le s priprtimi očmi. Sem ter tja pogledam tudi s celim očesom. Takrat se prisilim, snamem masko, naočnike, pomerim svetlobo in fotografiram. Ko to napravim nekajkrat, se mi oči bolj odpro.

Potem gaziva zadnje metre pod trikotnikovo skalo. Veva, da se nad njo navzgor vleče srpasta opast, nato še nekaj skal in na rami bova. Slika se nama je včeraj globoko vtisnila v spomin. Pa se opast vleče in snežišče nad njo kakor da nima konca. Končno zlezeva na skalnat pomol. Sledi daljše duškanje. Ko zapreva kisik, ugotoviva, da ga ni več dosti. Mikec spet vihti svojo ribiško palico. Poveva, kje sva. Odgovorijo nama, da sva pozna. Res je sonce premerilo že dokajšen lok svoje poti in njegova luč postaja vse bolj rumenkasta. Precej časa se še ne premakneva s toplih skal, ki pa so tople le toliko, da ogrejejo pogled. Vendar opaziva tu na višini prek 7600 metrov na skalah droben lišaj. Zelo sva žejna in v témo dneva, ki jo venomer načenjava, tisto o viskiju polkovnika Robertsja, ki naj bi ga pila ob vrnitvi v Katmandu, se primeša nekaj novega: Obujava spomine na litre seven-upa in coca cole, ki smo jih popili na obisku pri Geotehniki v Lahoru.

Meljeva zadnji sneg pod ramo. Ko zlezeva čez skale, se nama veter zakadi v obraz. Zdaj je pred nama pohlevnejši greben. Že vidiva vrh. Telo že ne uboga več tako

Samotna gaz

dobro, treba ga je zamotiti. V masko brundam »Abecedo«. Tisto od angelcev, ki so zgolj duhovi, mimo hrčka, ki je podoben zajcu, pa tja do Urše, ki se konča na a. Res, noge se hitreje premikajo, tudi dihanje se umiri. Po dvanajstih minutah je pesem »naokoli« in začeti moram znova. Tokrat traja že precej dalj, pri tretjem poskusu pa se sploh ustavi, ne morem se spomniti nadaljevanja. Sicer pa nič ne de, samo da je kriza mimo.

Sonce je že nizko, sence postajajo skoraj črne, sneg pa rumenkasto žari. Malo pod mano se Mike premika, kot vrhovodec po vrvi se lovi ob opasteh. Globoko spodaj se v senci valijo sivozelene megle. Ko prideva skupaj, ugotoviva, da dihava čedalje bolj na prazno. Kisik gre h koncu. Po radiu se pogovarjamo z Alešem. Vpraša, kaj nameravava. Ali se bova vrnila? Nekakšno krakanje, ki naj bi pomenilo smeh, mi uide iz suhega grla. Mikec pomolči za hip. Potem odgovori Alešu, da sme trikrat ugibati. Na vrnitev ne pomisliva, saj zdaj te možnosti ni v naju, zdaj vidiva pred seboj le vrh.

Kisika zmanjka in Mike trešči prazno bombo prek opasti. Jaz se še nekaj časa trudim z masko na mokrem obrazu. Bojim se ledeno mrzlega vetra, bojim se, da bi mi obraz pomrznil. Ko ne gre več, jo snamem in si zavijem mokro brado in nos v šal. Bombo pa sklenem privleči na vrh. Naj vsaj nekaj ostane tam, če že zaradi teme ne bova mogla fotografirati. Preden sonce izgine, še hitro trikrat pritisnem s fotoaparatom na tri strani. Mahoma se stemni in divje zmrazi.

Zadnje minute vzpona so neskončno dolge. Še malo, pa bo konec. Vendar se tisto malo raztegne v veliko, neskončno veliko. Človek pozabi, kdaj se je začel tolažiti. In vse se ponovi. V glavi in prsih noro razbija. Zmanjkuje moči za dihanje. Še to snežišče, še skale...

Zdajci zdrsi pogled na drugi strani navzdol. Končno. Nobenega zmagoslavja, nobene radosti, le neko blede zadoščenje občutiva, ko stojiva na vrhu. Ne bo se več treba gnati navkreber. Potem si treseva roki in se trepljava. Veva, da vse skupaj le ni kar tako. S seboj imava zastavici Jugoslavije in Nepala, kot je to navada, pa ju ne privezujeva na cepin. Saj sta tudi tako na vrhu. Prazno kisikovo bombo zapičiva v sneg. Konček očesa pa ujame nezemski prizor: mesečina blede osvetljuje grebene in oblake okoli naju.

Veter in mraz hromita misli. Nenadoma se zavem, da ne čutim več nog. Kakor da bi se prestopal na nečem lesenem. Pograbi me strah in divje krčim prste. »Mike, daj mi tableto, nog ne čutim več.« Pa se tisti hip zavem, da sem ga polomil, Mikec pa me ozmerja. S seboj imava poleg ritalina tudi complamin, sredstvo za širjenje žil. Jože nama je zabičal, da ga smeva vzeti le v šotoru in še to le v sili, sicer lahko zmrzneva. Misel na sestop je kakor mora. Šele zdaj čutiva, kako sva utrujena.

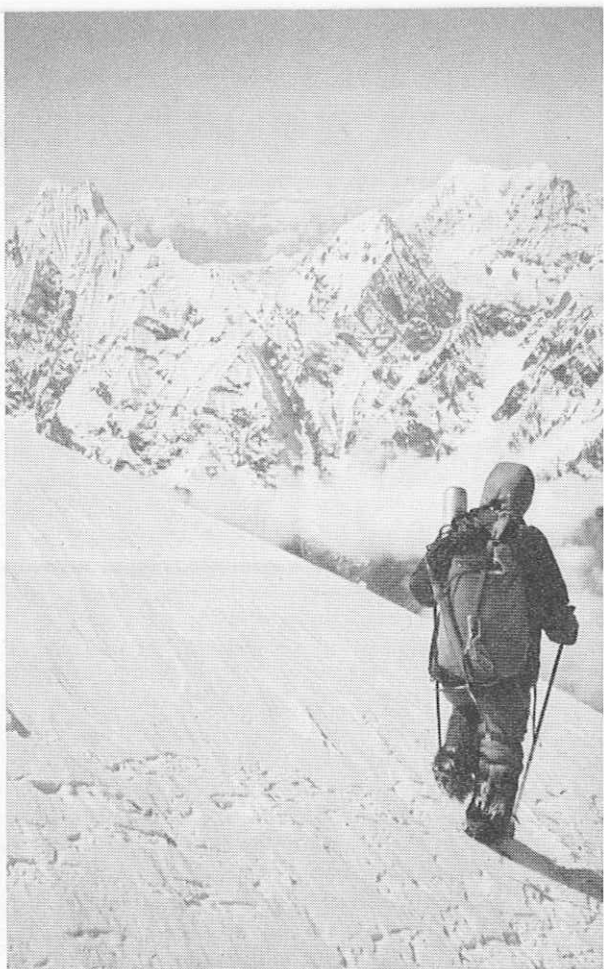
Zato pa pamet v roke. Naveževa se na vrv. Med sestopanjem se bova varovala. Vrv okoli cepina, cepin v sneg, nogo nanj, drugi se opoteka in kobaca tistih trideset metrov navzdol. Nato pride prvi na vrsto. Dokler hodiš, misliš, da te bo od utrujenosti konec, ko pa stojiš, čutiš, kako ti ledenijo noge. Panično znova in znova migam s prsti na nogah in veselje me prešinja, ko v njih vedno znova začutim bolečino. Morda pa ne bodo zmrznili. Počasi in opotekaje pednja čudna tvorba iz drobne vrvi in dveh postav na njenih koncih navzdol po komaj opaznem tiru starih stopinj. Srebrna mesečina je popolnoma spremenila pokrajino. Deli poti, ki so prej minili kot hip, se neskončno vlečejo, drugje spet se ne moreva spomniti, da bi tod že hodila. Še dobro, da je videti gaz, ki je nastala podnevi.

Sem ter tja se malo zmerjava, čeprav veva, da je to nespametno. Včasih pa deluje tudi kot vzpodbuda. Ko se vrv izteče, se sesedeš v sneg in te včasih šele zmerjanje drugega, ki čaka zgoraj na znamenje, vzdigne. Čas se je spet ustavil, samogibno se opotekava navzdol. Pa se vendar spuščava, čeprav počasi. V zasneženi grapi mi zdrsne. Zapeljem se nekaj metrov in po krčevitih poskusih mi končno uspe zavora. Mike pod mano molči. Saj me ni videl, se tolažim, čeprav vem, da ni res. Za nekaj časa se je apatičnost umaknila, potem pa se začne spet približevati. Tudi jaz ne reagiram, ko zdrsne tovarišu, čeprav sva na isti vrvi. Vendar nama uspe sestopiti na greben brez usodne poteze.

Tam pod Anapurno so prijatelji

Vračava se z vrha

Foto M. Maležič

V ledenem vetru se razveževa. V megli, ki je spet zakrila mesec, poiščeva staro gaz. Čaka naju še pot do šotora. Ko sva sestopala, je še nekako šlo, zdaj pa morava iti naravnost, včasih celo rahlo navzgor. Telo ne more več. Upira se gibanju. Vsakih nekaj korakov se obešam na smučarske palice. Mike je na slabšem. Zgoraj je nekje izgubil eno palico in si zdaj pomaga s cepinom. Na eno samo palico se ne more obešati, zato se seseda v sneg. Del gazi je čez dan zapihal veter. Po dolgem trpljenju le najdeva nazaj na greben. Ure tečejo, vsaj zdi se tako. Mraz je, peklensko mraz. Veter vdira skozi puh, zdaj, zdaj bo odpihnil še tisto malce energije, ki je še v najinih žilah. Veva, da morava naprej, do tistega majhnega, tolikokrat prekletega šotorčka, ki nama zdaj pomeni vse. Pravzaprav ne čisto vse. Ko se davim in mi iz grla ne uspe spraviti gnusno kepo, ki se mi nabira tam že ves čas vzpona, bi dal marsikaj za en sam požirek kakršnekoli užitne pijače.

Potem se le prikaže. Za danes (pravzaprav je že jutri) je za naju končano. V zavetju še dolgo kuhava, požirava tablete, drgneva ozeble ude in govoriva. Napetost le ne popusti tako hitro. S prvim svitom naju premaga spanec.

Ob enajstih prideta Lojz in Aleš. Pospravimo šotorček in umik z gore se prične. Naslednji dan sestopimo iz taborišča proti štirici. Čudovit dan je, sonce, sonce. Vetra je le toliko, da briše meglice s kristalne jasnine okoli nas. Gore se belo blešče na sinjem nebu. Nasproti nam pridejo šerpe iz taborišča 4, stiskamo si roke, veselju ni konca. Potem vsi skupaj, polni zanosu, odhajamo navzdol.

Vračamo se v svet drevja in trav, tja, kjer šumijo potoki, kjer ni mrzlega trdega ledu. Gora za nami je postala del nas vseh. Pravzaprav na njej nimamo več kaj iskati.

PISMA IZ PAMIRSKÉ TORBE

ING. PAVLE ŠEGULA

Bazni tabor, 18. 7. 1969

Draga Kati in otroka, marsikdo misli, da takole družinsko pismo ne sodi med ljudi, še manj v planinsko glasilo in najmanj v pripoved, ki naj bralcem do kraja razkrije trdote alpinističnih doživetij na plečih pamirskega velikana.

Ta ali oni bo skomignil z rameni in si dejal: »Babje zgodbe pač, sem si že mislil, da od takega šodrovskega tipa ni pričakovati česa krepkejšega«...

Res, kdor je pričakoval šesto stopnjo in storije o celem pratežu klinov, se bo upravičeno hudoval, ti se boš pa za spoznanje lažje prebila skozi dolgočasje in skrb, ki te, kakor praviš, tareta, kadar smo vsaksebi.

Za nami je že prva aklimatizacija, ki smo jo vsi prestali brez težav, da se že čutimo kot zrasli s to gorsko naravo, ki nam daje toliko priložnosti, da razmišljamo predvsem o tistem, kar nam je posebno pri srcu.

V torek, 15. julija smo zapustili bazo skoro vsi, kar nas je namenjenih na Pik Lenina. Joj, koliko je bilo zadreg, ko smo pripravljali hrano in opremo. Že prejšnji dan je Tolja pripravil petnajst kupčkov in poskrbel, da je na vsakega padlo enako, tudi na Nino in Iro. Saj smo enakopravni, pa brez zamere.

Odrinili smo, vsak z dvajsetimi kilogrami in čez na hrbtu, prebredli vodo in mleli zelene travice na česnovih livadah. Tu in tam smo splašili rdečerjavega svizca, da je ves zmeden smuknil v svojo luknjo, in si za popotnico nabirali stebela divjega česna. Na ravnici pod žagastim grebenom smo se ustavili in ob klepetu preganjali žejo. Vode tamkaj ne manjka. Le malo višje nad melišči sahne sneg v vroči julijski pripeki, za korajžo skrbe cele zakladnice ledu, ki ga tu še ne bo kmalu zmanjkalo. Koliko zanimivega hkrati: zelenje in večna zima, toplota in mraz, pa še cele množice ljudi v divjini, kamor le redko zaide človeška noga.

Minil je čas oddiha, treba je bilo stopiti naprej. Za vzpon na škrbino smo odšteli strmini petsto trudnih korakov ter se onkraj grebena po neznansko krušljivem in strmem pobočju spustili na umazani spodnji del Leninovega ledenika.

Od daleč komaj ločiš, kaj je šoder in skala, kaj led. Oboje se prepleta, oboje je rjavo in črno. Šele od blizu, ko vidiš razpoke, čutiš, da si res na ledeniku, noga pa drsi na navidezno hrapavih, trdnih tleh. Hitro se sprijazniš z varljivo resničnostjo, nakar mehanično in brez zanimanja slediš redkim možicem.

Pri velikanskem ledenem stožcu, ki ga naši prijatelji imenujejo »tirikon« in ki je čez in čez prekrit z drobirjem, da je videti kot mravljišče, se ustavimo. Tu se pričinja čisti led, umazanija ostaja za nami. Tik ob počivališču se je dolga vzdolžna razpoka preoblikovala v spiralno žrelo, v katero hrumi pravi ledeniški potoček. Nam bolj ugaja brnenje kühalnikov, ob katerih se razvija živahen pomenek. Jure, Tolja in Kolja prenašajo, režejo, kuhajo in ponujajo vse sorte reči, da se jim človek le težko odreče. Ne nazadnje se to pozna tudi nahrbtnikom, ki jih olajšamo za kak kilogram teže, da nekam lažji sedijo na ramenih, ko kako uro kasneje v gosjem redu koračimo po ledeniku.

Čas je tu drugače odmerjen kot v domačih gorah. Nikamor se ne mudi, danes gremo samo do tabora 1, ki je nekje pod rebrom, koder leže ostanki Lipkinovega letala. Hoja ni utrudljiva, saj se ledenik vzpenja komaj opazno; le ponekod se je treba ogibati razpokam, ki zevajo na daleč in na široko. Skok na primernem mestu premosti oviro, ki pod nogami izginja v črno globino, nato spet grebemo v luknjičastem sredu, ki ga je pripeka ponekod zmeščala v nekako snežno močvaro.

Zgodaj popoldne smo na cilju. Tu kamenje na debelo pokriva ledeno podlago, slabih sto metrov proč pa štrle kvišku krivenčasti osamljeni ledeni stebri. V suhem zraku se porajajo in po nekaj dneh spet usihajo spokorniki, penitentes, kakršne sicer največkrat najdemo le v južnoameriških gorah. Od Pika Lenina nas loči široka in globoka

razpoka, nad katero je strmo pobočje z lepo zbirko serakov, ki so precej glasni in nemirni. Vsake toliko časa kateri s truščem zaječi in omahne navzdol, tudi stene neimenovanega šestisočaka nad nami se otrsejo odvečnih bremen. Še v noči ne utihnejo udarci skal in šum manjših plazičev, ki si utirajo pot po zamotanem spletu ozebnikov.

Take noči imam posebno rad.

Skobacaš se v vrečo, ko se mrači, ter v miru prisluhneš pritajenim šumom tabora. Tu zazveni udarec trikuna od skalo, kovinski zvok kuhalnika ali cepina, vmes prasne tu in tam žveplenka, ko fantje ob cigareti urejajo še to in ono pred počitkom. Vmes se telo skoro neopazno prilagaja grobim tlom in počasi tone v lagodje toplote, ki ga obdaja od vseh strani. Ko se v šotor stisnejo še tovariši in si voščimo lahko noč, zavlada nad taborom mir in tišina, da slišim, kako spokočno bije srce. V mislih sem seveda doma, pri vas.

Kako pogosto se ljudje motijo, ko mislijo, da ima nas planince v oblasti samo slepa želja po doživetjih in da razen svojih ciljev ne poznamo nikogar. Značaji so seveda lahko različni, da morda ta ali oni res odloži misel na dom kot kos perila, kadar se preoblači. No, zame so bile priprave na pot in odhod precej drugačne.

V notranjosti so valovala vsa mogoča čustva. Dolga pot in zahtevni cilj sta prav gotovo združeni z določenim tveganjem. Koliko človeških usod je že zapečatilo nesrečno naključje! In ne le neposredno prizadetemu, tudi svojem se ob takih priložnostih utegne bistveno spremeniti ves nadaljnji tok življenja. Ali imam pravico, da zavoljo svojih želja po doživljanju gora in narave ogrožam življenjsko pot svojih otrok? To so zelo resni in tehtni pomisleki, pa jih s pametnim preudarkom nekako premostimo. Pomislimo samo in ne pozabimo na neštete nevarnosti, v katerih živimo vsak dan. Dovolj je, da se spomnimo naših cest, nesreč v prometu, ki mesarijo tudi

Prva aklimatizacija

med povsem nedolžnimi, po naključju mimoidočimi. Po pravici povedano so sedem-tisočaki in druge visoke gore terjale razmeroma dosti manj žrtev, pretirana opreznost je povsem odveč.

Mučila so me še druga vprašanja. Naj ostanem in prepustim mesto v odpravi mlajšemu, boljšemu alpinistu? Ubil bi dve muhi na en mah; ustregel domačim in enemu izmed kandidatov... Tudi tehten nagib, povrh še odraz resničnega nesebičnega tovarišstva, ki ga ravno pri odpravah tako potrebujemo. Izkušnja, da se odpovem udeležbi v odpravi, me je spremljala takorekoč do zadnjega dne in do odhoda, čeprav s tem tudi nisem bil pošten do samega sebe.

Spomniti sem se moral na Kavkaz, kjer sem videl, kako v večji višini odpovedo tudi dobri preskušeni alpinisti. V škrbini pod vrhom Misses-Tau sta obtičala z glavobolom in hudo višinsko boleznijo kar dva iz naše skupine, čeprav je Valerij imel za seboj že pamirske vrhove. Marsikdo mi je v trenutku odkritosrčnosti razodel podobna doživetja iz evropskih gora, tudi na Kangbačenu je višina pestila nekatere udeležence. Absolutnega jamstva torej ni. Naj mi bo še toliko za uspeh odprave in za vrh, zavoljo mojega sodelovanja tveganje ne bo nič večje. Sicer pa izkušnje kažejo, da se udeleženci srednjih let v odpravah ponavadi kar dobro obnesejo. Tako govori tudi tuja himalajska literatura.

Takole sem se na tihem meril sam s seboj, upal, da mi na silni gori ne bo zmanjkalo moči in da sem zadosti trden, da me ne zgrabi kaka telesna težava. Prek teh dvomov so mi pomagale ugotovitve naših športnih zdravnikov, slednjič sem si dejal: »Kar si začel, izpelji do konca!«

Vem, draga moja, kaj si misliš... »Što se babi htilo, to se babi snilo«. Važen je cilj, za vse in k vsemu najdemo opravičilo. Tudi jaz sem si tako mislil, ko sem se poslovil od Mihača gori pri Plevni pa od tebe in Andreja na ljubljanski postaji. Slovo je bilo naglo, nekaj poljubčkov in objemov pa stisk rok, z Radom, Mihom, Cickom, Alešem, Lojzetom in še z nekaj znanci, ki jim ni bilo žal pozne ure. Naglica in časovna stiska sta nama obema prišli prav, da sva lažje preirgala neštete niti popkovine, ki nas neločljivo veže v družinsko skupnost.

Spanca tisti prvi večer v taboru 1 ni hotelo biti, nekje v zatilju se je komaj opazno oglašal glavobol. Ni bilo hudega, mučilo me je vprašanje, kako se bom naslednje dni spogledal z višino. V šotoru nas je bilo pet, moji tovariši so očitno vsi trdno spali, jaz pa sem še naprej obujal spomine na komaj iztekle dni.

Nad vse so mi zagospodovali pogledi iz letala med poletom proti Ošu. Blagoslovljena naj bo zamuda, nad katero smo nejevoljni godrnjali na letališču. Iljušinovi vijaki so se strmo zazrli v temo noči, ki se je v višavah že umikala pred prvimi znanilci jutra. Zahodna stran je še tonila v globoki temi, ki je zagrinjala zemljo pod nami. Vse je bilo kot izumrto, nikjer znamenja življenja. Na vzhodu so se prelivale fantastične igre luči. To bi bila igračka za Mihca, paša za Andrejevo domišljijo in za kogarkoli, če ima le malo fantazije.

Leteli smo skozi kopice oblakov, ki so neusmiljeno naglo brzeli mimo oken. Zdaj pa zdaj je ob nas kot pajčolan pljusnila meglica, se opredla kovinske ptice ter se za repom zavrtinčila v nič in v pozabo.

V oddaljenih širjavah dogajanje ni bilo tako ihtavo in rezko. Iz črnega dna so se skozi sivino oblakov gnetli kupole in stebri, orjaške gore z ožarjenimi robovi so se zažirale v samo nebo in mimo bistrih, začudenih zvezd tonile v vesoljstvo.

Vrh kopice je po nevidni lestvi splezal dimnikarček, ves praznje opravljen, s cilindrom na kodrasti glavici. Začuden se sklanja nad brezdanjo globino, ko beza po niču. Veter opleta s škrici njegovega fraka, lica obseva sramežljiva rdečica. Ko se prizadevno trudi, da bi opravljal svoje delo, še preden se mu bo vladar neba ozrl pod roke in preden ga prežene dan...

Moji popotni tovariši so spokojno spali, ko sva se z zvesto prijateljico domišljijo sprehajala po prostranstvih oblakov in nič in so oči spet in spet iskale novih opojev. Nebo nama je bilo milostno, morda le malokomu dovoli tako pašo za čutečo dušo. In tako so se nima tam daleč na obzorju nenadno razkrile še same rajske livade, takšne, kot sta jih nekdanj uživala Adam in Eva. Mehko zelena, baržunasta ravnica je lebdela nad črnimi prazninami. Vsa posejana z rožnatimi grički je na robovih prehajala v čutno dražeč škrlat, ki je ves tajinstven in prepleten s srebrnimi nitmi čemel pod jarko, zlatorumeno lučjo odprtega neba.

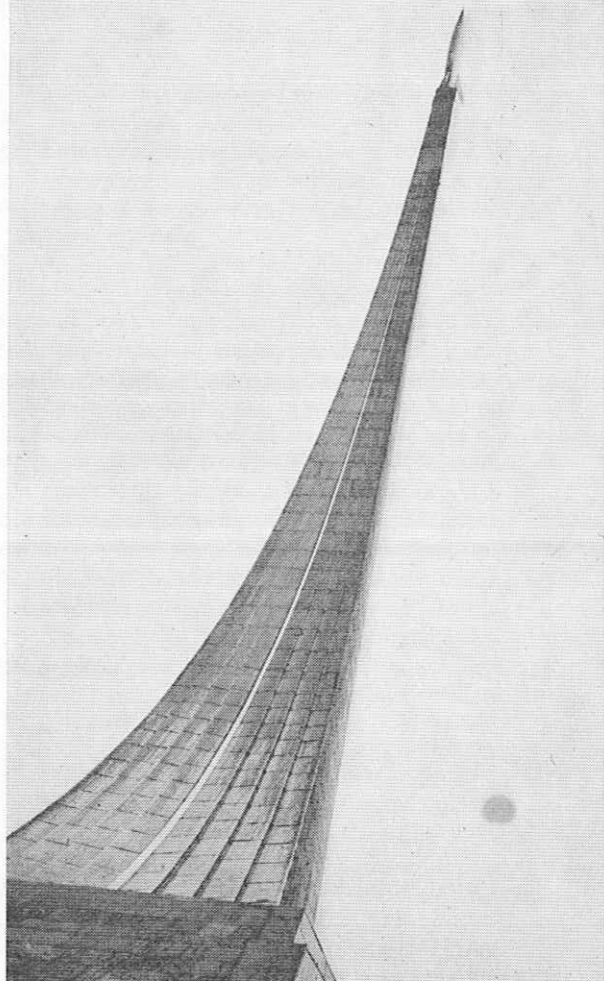
Blagroval sem pilote, ki jim je dano mnogo lepega, če znajo videti in če imajo občutek. Pa zdi se mi, da pogled na rajske livade uživa le redko bitje, morda kak pobožen hribovec ob zori na osamelem vrhu sredi gorskega prostranstva. Sedaj razumem svečenike izginulih narodov, ki so na vrhovih južnoameriških šesttisočakov gradili mostove med ljudmi in nevidnimi božanstvi...

Videti je, da me je v tem opoju zatekel spanec. Minula je noč, s sanjami, polnimi srebrnih nitk, čudno utripajočimi zvezdicami in črnimi radovednimi očesci, ki so se prepeljevala iz kota v kot. V sanjah so utonile tudi vse tegobe in domotožje, izgubili so se stoki serakov, udarci skal in nagajivi prsti vetra, ki je vohljal okrog vogalov našega šotora...

Naslednjega dne se nam ni mudilo, v načrtu je bil samo vzpon do bodočega tabora 2 tisoč metrov višje. Boris mi je pripovedoval, da se kakih 5000 metrov visoko rada pojavi višinska bolezen, zato sem bil primerno zamišljen, ko smo okrog desetih dopoldne vstopili v vesine, ki z redkimi položnimi vložki strmo in skoro tri tisoč metrov visoko spremljajo severno steno Pika Lenina, prav do samega skalnega temena.

Spomenik kozmonavtov v Moskvi

Foto ing. Pavle Segula

Sledili smo gazi, ki se je v cik caku vila sem in tja, ponekod pa zavila kar naravnost navzgor. Hodili smo počasi, navezani na mojo lahko vrv, da bi nas ne presenetila kako razpoka. Smer gre pravzaprav naravnost čez ledeni slap, ki počiva nekaj metrov pod nami, zimski viharji so milostno zravnali vse zlohodne luknje in stolpe, ko so z vrhnjih predelov dan za dnevom grmeli orjaški plazovi in si stesali gladki beli tobogan prav do širjav Leninovega ledenika. Uklenjeni v oprezovanje smo neopazno puščali za seboj meter za metrom, da se je bela cesta ledenika pod nami čedalje bolj odkrivala pogledom in že kmalu ni več imela nobene skrivnosti za petnajst parov oči.

Štrmi vzpon je vse bolj postajal prijetno vandranje, ki so ga enkrat ali dvakrat osladili počitki z razgledi na okoliške vrhove in topli čaj, ki sta ga neumorno varili Nina in Ira. O kaki slabosti ni bilo sledu, višinske bolezni ni bilo ali pa nam je kovala prese- nečenje za kasnejše čase. Tega dne ni bilo z njo nič, tudi takrat ne, ko smo kot krti rili v bok gore in si izgrebli prostorno snežno votlino – pēščero.

Boris nas je zadovoljno opazoval in godel nekaj o aklimatizaciji, delo nas je res razgibalo, da so v sončni pripeki nekateri odložili celo srajce. Jasno nebo se je pelo nad nami do obzorja, kjer so ga parali vrhovi Alajskega hrbta, v zeleni dolini so mežikala jezercja, na nevidnih krilih zračnih tokov so se vozili črni krokarji ter od daleč oprezali za plenom.

Vračali smo se kot na perutih. Kostja nam je na smučeh bliskovito odbrzel v globeli, šele čez kako uro smo ga spet ujeli v spodnjem taboru, kjer nam je že pripravil malico. Polegli smo po toplem kamenju in malo lenarili, samosvoji Kostja se je namakal v bazenčku ledeniške vode, da so se mu ježile dlake na kosmatih prsih.

Iz nahrbtnikov smo pospravili vse tisto, česar ne potrebujemo v bazi, in se nato do večera vrnili v njeno zavetje.

O včerajšnjem dnevu ti nimam povedati nič zanimivega. Prilegel se nam je počitek pa smo ga izkoristili za sto drobnih stvari. Pisali smo kartice, utrjevali znanstva, zalezovali svizce na česnovih livadah, brskali za zanimivimi cvetkami, stikali okrog radiostovega šotora in opoldne pomivali posodo. O teh opravkih je pisala že Barbka, ki ji delo te vrste kot ženski, razumljivo, ni bilo preveč všeč. Midva z Rikom sva ga vzela kot posebnost tabornega življenja, jaz delno tudi z željo, da se ne odvadim preveč tega vsakodnevnega domačega opravila. To je pod žgočim pamirskim soncem res nekaj posebnega. Vode ni nikoli zadosti, zlasti ne tople. Kako je z mrzlo, pa vsak ve, ki je z njo že kdaj pomival mastno posodo. Še sreča, da je takoj pri roki droben pesek. Kovinski krožniki in čaše se z njegovo pomočjo hitro zasvetijo kot novi, nakar jih pridne roke zložijo pod kuhinjski napušč, da bodo pri roki za večerjo. Da taka shramba v našem peščenem napol puščavskem okolju ni dosti prida, nas hitro pouči veter, ki se z vrtincem pripelje čez kuhinjo ter popopra naše delo z debelo prevleko prahu. Kaj se hoče, tudi to sodi v odpravo. »Tolja, prinesi nov škof vode! Bomo videli, kdo bo bolj trmast!«

Kakor vidiš, draga moja, smo dobre volje. Doslej je šlo vse po sreči, danes bomo pripravili vse potrebno za drugo aklimatizacijo, zato naj neham, da me tovariši ne bodo imeli za zapečkarja.

Ko bo spet priložnost, se oglasim, dotlej pa se ne boj za nas, ki šarimo po Pamiru, in pridno varuj malega Mihača.

(Se nadaljuje)

NA ODROČNIH POTIH

MARIJAN LIPOVŠEK

Leto teče naprej. Za marcem pride april in sneg po gorah začne kopneti. Ta dogajanja v naravi so za človeka čisto preprosta. Navadili smo se jih in ne zavedamo se več, kakšen čudež so. Njihova zakonitost je nespremenljiva, njihova nema moč je danes, včeraj ali jutri še vedno skrivnost.

Smuči ostajajo vedno pogostejše v kotu. S cepinom ali tudi samo s palico v roki se odpravljamo na pot.

Pomlad med snegom in kopnino – Stégovnik

Avtobus me je pustil pri Kanonirju. Prelep dan je sijal čez gorski svet. Cesta proti Podlogu, čigar hiše imajo sedaj na tablicah napis Dol, je bila suha, le ob krajih so ležale zmrznjene lise snega. Kjerkoli pa je sonce ogrevalo zemljo, so že priklile cvetke – vetrnice, jetrniki in trobentice, drobne, prečudno mile znanilke pomladi.

Nekatere izmed kmečkih hiš, ki stojijo tamkaj ob cesti, so mojstrovine našega podeželskega sloga, da oko uživa v teh lepih oblikah in smotrnih sorazmerjih. Taka je naša hiša, naša vas, a ne le z značilnostjo, ki se ujema z našim človekom. Pokrajina sama se v majhni Sloveniji stika s sosednjimi in ima na vseh štirih straneh neba svoje vezi takorekoč čez plot – čez Karavanke na severu, čez Kras v Primorskem, na vzhodu v Panonski nižini in pri Kolpi z vplivi od juga. Toda nikoli se nisem mogel ubraniti vtisa, da ima naša kmečka hiša, če jo je stavbar prav zadel, poteze, ki so v skladu z značajem narave same. Pri tem mislim na nekatere prelepe kraške domove, na kmečka poslopja kje med Muro in Dravo, na velike, skoraj gosposke dvore v Polhograjskem pogorju, pa na lepi gorenjski slog, kakršnega sem srečal tudi na tej

svoji poti. Nekateri graditelji novih stavb, ki so včasih prav zelo podobne Trdoglavovemu pustemu gradu iz pravljice Milčinskega, simbolu za puščobo, ječo in nesrečo, ti kar izginejo s svojo namišljeno pomembnostjo in z novostmi, ki so – o ne, da niso za nikamor, temveč ki so za povsod, za katerikoli kraj na svetu. Zares dvomim, če je to prednost. Vprašujem se, koliko je naše graditeljske umetnosti, ki se je podredila ideji o našem novem slogu. Sicer pa – koliko so tega storile druge umetnosti, glasba, pesništvo, slikarstvo in kiparstvo? In če kdo hodi svoja pota in išče svojo – slovensko navdahnjeno – lepoto, je zaničevan nazadnjak. Le začnimo pri Homerih... pri nas pri Jakcu, Perku in še marsikaterem.

Naš kmet pa je znal zidati in lepo zidati, tako kot je čutil, da mu je vseč in je to svojo nedvomno čisto določeno zahtevo po določenem estetičnem zadovoljstvu črpal iz svojega stika z zemljo. Zato se njegove stavbe tudi tako ujemajo s krajino, ki v njej stoje. In če danes izzove misel, da mora biti – vsakršna – umetnost povezana z zemljo, še takšen posmeh, mimo te vezi ne bo mogel nihče, ki hoče ustvariti trajne vrednote.

Šel sem naprej in se pri razcepu doline ozrl naokoli. Zadaj je Kočna poganjala svoje skalovje visoko, visoko, kakor daljna tuja gora. Le tu in tam je lesket snega izdajal nadrobne oblike grebenov in pečin, vse drugo se je zililo z nebom, nežno kakor tenja.

Storžič z Jezerskega

Kmečki dom v Podlogu

Foto M. Lipovšek

Ne več več, kje se neha gora, kje se začne nebesni svod. In tam na levi – visoki, resnobni, senčnati Storžič nad ozko dolino.

Za hišami se cesta vzdigne. Strma je, pa široka. Pred davnimi leti sva tod hodila z Janekom po ozki poti, tudi takrat brez smuči v eni izmed povojnih zim, revnih s snegom. Vodil sem ga, skoraj otroka, v ta samotni svet in skušal odkriti njegovemu dovtetnemu srcu posebno lepoto teh odmaknjenih gorá.

Cesta je pripeljala do gozdnatega hrbita. Levo ob njem je v strmini zajedena grapa. Kakor sem imel svojega nekdanjega mladega spremljevalca še živo pred očmi, saj je hodil z menoj kot moj drugi jaz, tako se nisem več dobro spomnil pota. Šel sem torej kar po grapi, precej grdi, čeprav kopni, in ko sem je imel že dosti, sem nekje zavil v gozd in naletel naravnost na stezo. Tam so med mokro kopnino ležale še snežne lise, više pa sam sneg, ponekod do kolen. V mehkem srencu sem prigazil pod stene Stegovnika in na njegova na pol porasla melišča, tedaj na pomlad še bolj razmršena od plazov in navlake, ki je popadala z robov. S strme severne strani sem med visokim drevjem prišel pod ozki hrbit, ob lovski ograji mimo izpostavljenih prehodov pa na vrh gore.

Dežela se je odpirala proti zahodu tja do Košute, Stola in še dlje proti jeseniški kotlini. Gore so stale ponekod v čisti belini, drugje v somračni luči, na vzhodu tam okrog Pece in Obirja osončene, obdane z rahlim čadom. Nasproti pa Kočna, zelo stroga, malo divja in mogočna. Lepi rog Storžiča se je pokazal šele proti vrhu. Bil je tako senčnat, da ga je bil sam obris, vse drugo je izginilo.

Stegovnik je precej ozek grebenast hrbit, a na vrhu je le še prostora za planotico. Sneg je bil tu povečini že skopnel in prelep počitek se je ponujal v tisti odmaknjenosti, kjer je bilo še videti, a ne več slišati življenje v globoki dolini Kokre na vzhodu. Na vse druge strani pa je ležala le divja gorska dežela, zverženi hrbiti, dóli in vzpetine, gozdnate, zasnežene ali skalovite.

Dvajset let je minilo, odkar sem stal na tem vrhu – in kdaj ga bom spet obiskal? Bom to še mogel in kaj bo življenje prineslo medtem? Nikoli ni človek tako blizu teku časa kakor takrat, ko osamljen motri preteklost, ugiba prihodnost in mu je mejnik med njima doživetje, ki je nekoč bilo, ki se ponavlja in se ob njem zavemo, kako odteka življenje mimo nas. Tako mi je bilo, kakor da bi s prav tako visokega vrha gledal na minula leta, na njihovo viharno hitrost, ki so z njo zdrvela skozi čas, in na njihovo neznatnost, čeprav pomenijo človeku življenje sólo. Toda če sem jih občutil v tem, kar so bila, so prihodnja leta stala pred menoj kakor temna neznanca. Še tega nisem mogel vedeti zagotovo, ali se bom tisti dan srečno vrnil v dolino. Seveda teče življenje večidel tako, kakor si ga urejamo in v neki stalnosti tudi živimo. Ko pa poseže usoda z velikimi odločitvami vanj, tedaj vemo, da smo proti temu brez moči. Ko mi je vse to prihajalo znova v zavest, kakor pač tolikokrat na samotnih vrhovih, in ko sem s počivališča strmel v gore krog sebe, sem se nenadoma zavedel tudi tega, da so prav te gore, ki jim njihova oblika daje osebnost, stale na tem mestu že toliko stotisočletij. In le majhnemu, revnemu koščku petih tisočev let od tega časa, ki ga komaj misel objame, lahko sledimo. Od, recimo, keltskih rodov do naše neposredne preteklosti, katere setev žanjemo danes in obenem sejemo za prihodnje rodove. Vse skupaj je v bistvenih težnjah vedno enaka zgodovina, prizadevanje človeštva za boljše življenje, z neštetiimi razložki vpleteno v razvojno pot, ki ji ne vemo začetka, še manj konca. In nad vsem tem vedno isti gorski svet, vedno isti gorski val na obzorju.

Toda potem, ko gore iz daljav spoznamo in se nam njihove značilne oblike vtisnejo v zavest, postanejo ob pogledih z bližnjih vrhov orjaške stvaritve. Taka je tudi Košuta. Tenka in viika se poganja od zahoda na vzhod z belim, slokim hrbitom od ljubeljske zarezne daleč tja za Storžič. Tam nekje izgine za gorami in človek ugiba, kje se nehajo njena strma, enakomerna pobočja. Tu s Stegovnika se vidi naravnost v njen vzhodni konec. Vsa gora pa je tu v svoji velikosti nekaj povsem drugega. Isti beli hrbit je še vedno, le da je sedaj videti, kakor je Guliver iz pravljice videl nadrobnosti človeškega telesa, ko ga je kot pritikavec opazoval iz bližine, kakršne sicer nihče

ne doživi. Toda velikanska razlika je: Guliver je spoznaval grdoto telesa, ko so mu čudne, prej neslutene oblike kakor pod drobnogledom stopale pred oči. Z gorami pa ni tako. Tu ni grozljivo čudnih tvorbin in izrastkov. Pač pa se stroga, hladna in neprižadeta oblika vzdigne v svoji zmagoviti resničnosti in tedaj se človek šele zave svoje majhnosti in – zanj – večnosti naravnih stvaritev.

Sončna popoldanska svetloba je sijala skozi gozd, ko sem hodil navzdol. Zlate, rdečkasto-rjave in modre barve so ležale na snegu in odevale suha debela z mehkim žarom. Nebo je postajalo zamolklo, čim bolj sem se spuščal v dolino. Še za dne sem stal ob cesti. Na zunaj skromen, za moja doživetja pa čudovit dan je počasi tonil v nepozaben spomin.

MEDNARODNI ZBOR ALPINISTOV V FRANKOVSKI ŠVICI

(24.–26. oktobra 1969)

ING. FRANCE AVČIN

nana nemška alpinistična revija »Alpinismus«, oziroma njen ustanovitelj in urednik Toni Hiebeler je že lani organiziral prvi sestanek alpinistov – nemških predvsem – in sicer na Schwäbische Alb. Že lanski naslov se je glasil »Gre za naše glave« (Es geht um unseren Kopf). Kajti glavna tema je bila: Varovanje pri padcu v steni. Ob prebiranju lanskega početja me je obhajala zona. Padce so namreč še skušali držati s t. i. »križnim varovanjem«, varianto ramenske nemške iznajdbe. Pri tem so krepko polomili rebra prostovoljnemu varovalcu Dietrichu Hasseju, ki si je domišljjal, da je mogoče direkten padec junaško zdržati zgolj ramensko. Pred več kot desetimi leti sem v Planinskem Vestniku (PV 1958, str. 15) poročal o ameriškem načinu varovanja. Samo tega tam dovoljujejo, vedoč, da fizikalno samo ta zdrži direktne padce v steni, še bolj pa v snegu in ledu, kjer odpadejo varovalni in vmesni klini. To je tkim. dinamično varovanje: Vrvi dovoli, da ob velikem trenju okrog pasu ali okrog stegen kontrolirano zdrsne za določeno razdaljo, da se živa sila padlega telesa tako pretvori v toploto trenja. Sile v vrvi in s tem v vsem varovalnem sistemu so pri tem v primerjavi s padcem na nepodajno oporo naravnost zanemarljive, pa jih varujoči varovalec zlahka zdrži, seveda če ta način varovanja res obvlada. V originalni ameriški obliki namreč terja nemalo tehnične vaje, razsodnosti in prisebnosti. Stvar sem izčrpno in fizikalno objavil tudi v švicarski reviji »Die Alpen – Les Alpes – Le Alpi – Las Alps«. Tudi o tem je PV poročal v »Razgledu po svetu«. Tako mi je bilo dvakrat nerazumljivo, da v Evropi ni bilo slišati odmeva, Slovenci pa itak vse bolj vememo in svojim ljudem principialno ne verjamemo.

Po trdi šoli na Schwäbische Alb sem Nemce ponovno opozoril na nesmotrnost in nevarnost križnega varovanja. Tako sem bil dvakrat vesel, ko sem dobil osebno povabilo, naj se vsekakor udeležim letošnjega Alpinismusovega srečanja v Fränkische Schweiz, ki je imelo izrazito mednarodni značaj – za vzhodne države onstran železne zavese je bilo vse zastoj, častni gostje! – z glavno temo: Dinamično varovanje. Ker je ta tema v komisiji UIAA za varnostni material dodeljena meni in ker me je bil »Alpinismus« ob ustanovitvi imenoval za enega svojih jugoslovanskih stalnih dopisnikov, sem odpotoval, čeprav sem bil zaradi potolčene noge na bergljah. Tako sem tistih 700 km kraja »Pulvermühle« v lepi Frankovski Švici, polni dolomitskih sten in stolpov, prevozil z avtomobilom sam in z eno nogo. Neumnost, predrznost, a mi ni bilo žal, stvar je bila tveganja vredna, čeprav se mi je okrevanje zategadelj zavleklo prav v zimo.

Udeležba je bila zelo velika, tudi z vzhoda (Čehi, Poljaki). Glavna točka je bila javna praktična demonstracija dinamičnega varovanja z vrveno zavoro »Sticht«, iznajdbo erlangenškega alpinista in reševalca Stichta. Je v obliki podolgovate aluminijaste ploščice z zaokroženo odprtino 33×15 mm (za 11 milimetrske vrvi) in štiri rimi vrtinami $6 \text{ mm } \phi$ za pritrditev na pas oz. na varovalne oprti čez prsi, kot varujejo Nemci (po naši pameti ne najpametneje). Napačno je le to, da varujoči nima rokavic, kajti hitro drseča vrv (do 10 metrov na sekundo pri padcu 20 metrov) sicer dlani ožge, čeprav vrvi ne stiskajo, temveč jo samo vodijo, ko se ploščica pri drsenju vrvi samo tesno stisne ob vponko in tako močno zavira. Zavorna sila v vrvi je pri tem le 200 do 300 kilopondov. Sticht je varovalni sistem za demonstracijo ločil od varujočega in ga privezal na steno s tenko staro vrvico, jasen dokaz, da je sila v vrvi dosegla komaj kakih 200 kp. Tako so padec cemetnega bloka ca. 70 kg preko višine 5 metrov zdržali prav vsi prostovoljci, tudi ženske in otroci, seveda prek vmesnega klina z vponko, ki je nemalo prispevala k trenju vrvi. Pri višjih in pri neposrednih padcih bi bile zavorne poti pač daljše, sila pa bi ostala praktično nespremenjena. V steni bo zavora seveda drugače pritrjena, na poseben, absolutno varen klin v steni ali na pas varujočega, ki naj bo tudi sam pritrjen na varovalni klin. Vrv naj po možnosti poteka skozi vmesni klin nad varujočim. Le v sili smejo biti trije združeni v dva ali celo enega. Dajanje in jemanje vrvi skozi zavoro gre gladko. Navodilo k dinamični zavori Sticht vse lepo ilustrira.

Poleg športnih trgovin jo dobite pri producentu SALEWA (D - 8 München 15, Thal-kirchnerstrasse 47), največjem nemškem alpinističnem grosistu, ki med drugim odlično proizvaja in uspešno prodaja v domovini tehnično popolnoma zavožene ter po slovensko sadistično diskreditirane Avčinove dereze... Zavora stane komaj par mark. K tej demonstraciji sem takoj priključil svoj prispevek k dinamičnemu varovanju nasploh. Zlepa nima kdo na razpolago plezalne šole in v njej tehničnih možnosti za vajo v prestrezanju padcev. Tako mi je prišlo spomladi na misel, da bi vso stvar iz navpičnice prenesel v vodoravnico, namesto padajočega telesa pa uporabil akumulator kinetične energije (žive sile), ki je dandanes domala vsakomur na razpolago: avto! Stvar sva poleti na počitnicah ob Soči preskusila z alpinistom ing. Tonetom Jegličem, pomagal nama je po naključju navzoči naš prijatelj prof. Félix Germain, častni predsednik francoske gorske reševalne službe in pisec najinteligentnejše knjige o nas (La Yougoslavie, Arthaud 1968). Uspela je imenitno. Če naj avto mase M s svojo hitrostjo V in živo silo $MV^{2/2}$ simulira živo silo $mv^{2/2} = gm \cdot h$ plezalca mase m , ki je prosto padel preko višine h ter tako dobil hitrost $v = (2gh)^{1/2}$ (potenca » $1/2$ « pomeni kvadratni koren), mora veljati $MV^{2/2} = mv^{2/2}$, ali iz tega za potrebno hitrost avtomobila $V = v(m/M)^{2/2}$, pri čemer je hitrost padajočega $v = (2gh)^{1/2}$.

Vzemimo primer, da ima padli z vso opremo vred $m = 100$ kg, avto pa naj bo avto za alpiniste VW - hrošč z $M = 900$ kg, poln, z vozačem vred. Potem je $V = v(100/900)^{1/2} = v/3$: Hitrost avtomobila bi morala biti eno tretjino hitrosti padlega. To je za vajo zelo ugodno, ker bo pri zaviranju avtomobila vrv drsela skozi zavoro le s tretjino hitrosti, kot v primeru enakovrednega alpinistovega padca, ki ga velja zavreti. Za proste padce $2 \times 2,5$, 2×5 in 2×10 metrov dobimo naslednje hitrosti našega hrošča ($1 \text{ m/s} = 3,6 \text{ km/h}$).

Padec h	Živa sila w - W	Hitrost padlega v	Ustrezna hitrost avta V	Zelo zaokrožen*
$2 \times 2,5 = 5 \text{ m}$	500 kpm	~ 10 m/s	3,3 m/s = 12 km/h	10 km/h
$2 \times 5 = 10 \text{ m}$	1000 kpm	~ 14 m/s	4,7 m/s = 17 km/h	15 km/h
$2 \times 10 = 20 \text{ m}$	2000 kpm	~ 20 m/s	6,7 m/s = 24 km/h	20 km/h

* za vaje, spričo netočnih tež avtomobila in nenatančnih avtomobilskih brzinometrov pri nizkih hitrostih

Prve poskuse smo napravili takole: avto smo na kolikor toliko ravno cesto postavili kakih 10 m za varujočega. Ta je bil zasidran sede z nogami uprtimi vodoravno. En konec vrvi smo privezali za avto zadaj, drugi je bil privezan na pas varujočega, istotam je tudi bila pritrjena vrвна zavora, a ne vrste Sticht, temveč kar navadna zavorna vponka (vponka s prečko na sredini). Vrv je od avta tekla skozi to zavoro, nato pa še okrog pasu varujočega. S tem smo k dokaj stalni zavorni sili zavore pridružili po volji spremenljivo silo trenja okrog pasu, zaviranje smo tedaj lahko regulirali. Nato je eden pognal avto do zaželeno, spočetka prav majhne, pozneje pa vse večje hitrosti. Ko jo je dosegel, je izklopil tj. ločil motor od gonilnika in avto je peljal po cesti z lastno živo silo, dakler se vrv ni napela in pognala zaviranje.* Po kratkih vajah sva z Jegličem stvar popolnoma obvladala, incident je bil en sam: profesor Germain je pozabil izklopiti, pa je dolgostebelnega Jegliča oddrsal po cesti za seboj. Železni kancler Bismarck je bil nekoč dejal: »Zwei Professoren, Vaterland, du bist verloren!« – »Dva profesorja (skupaj), domovina, si že izgubljena...!«

To upodabljanje padca v gorah z avtomobilom na cesti sem demonstriral prežečemu zboru. Vozil je Hiebeler sam, zaviral Sticht s svojo zavoro. Navdušenje je bilo izredno, saj se bodo odslej alpinisti lahko vadili v dinamičnem zaviranju z zavornimi – hrbtnimi ali kombinirano – kjerkoli, ne da bi morali pri roki imeti skalo, steno ipd. Če hočejo »vmesni klin«, s čimer je naloga izdatno olajšana, si lahko npr. na vejo primernega drevesa obesijo vponko in skozijo speljejo vrv od avtomobila.

Ker je bilo na programu tudi reševanje padlega v steni, sem mimogrede demonstriral še Modčev dvojni škripčev poteg, njegovo uporabo v dvojni izvedbi z mojim vrvnim sedežem (npr. za prečenje ali plezanje iz ledeniških razpok) ter Avčin-Levstkovovo metodo za dviganje padlega soplezalca v steni. Vse te slovenske alpinistične pridobitve, za nas že kar stare, so bile tam vsem neznane. Vzbudile so splošno zanimanje, prešle bodo v njihove alpinistične šole in knjige. Včasih je le dobro pogledati tudi k malim narodom...

Sledil je referat o plezalskih čeladah in sila poučno predavanje dr. med. S. Derlatha o poškodbah glave, najnevarnejših od vseh možnih. V številnih diapozitivih smo videli, kako močno resna stvar je lahko tudi najmanjši pretres možganov, kako ne navadne, presenetljive so lahko njegove posledice.

V debati sem si dovolil kritično pripombo na polkroglaste oblike sedanjih plezalskih čelad. Take živo silo padajočega telesa ali kamna preveč prestrezajo, kar se prečesto pozna v zlomih lobanjskega dna. Čelade v obliki šilastih šlemov naših prednikov, ki so prestrezale meče in betè, pa bi udarec kamna odbile v stran, od svoje žive sile bi glavi pustil le malo in še to v sunku v stran, ne pa navzdol vzdolž hrbtnice. Skrajni obliki čelade, pravokotnik in šiljast trikotnik na glavi, ta razloček jasno dokazujeta. Lobanjski zlomi s polkroglastimi čeladami zgovorno govore, da slepo posnemanje s področja motociklov, industrije, smučanja ni na mestu. Tu bo treba v UIAA še precej sprememb in dela.

Po večerji je sledilo frankovsko veselje »Frankengaudi« do treh zjutraj. Moja polomljena noga se ga žal ni mogla udeležiti, uživala je kar v postelji ob silnih vzbuhih tevtonskih pivskih orgij. Ko so se zjutraj umirile, se je odpeljala nazaj v belo Ljubljano, v prijetni zavesti, da sva za mednarodni alpinizem in za reputacijo slovenske domovinice to pot kar precej naredila.

* Način sunkovnega obremenjevanja vrvi bi lahko uporabili tudi za preskušanje vrvi: treba bi bilo le opremiti avto s precizijskima merilnikoma hitrosti in sile v vrvi (dinamometer), pa bi dobili prav vse potrebne podatke brez vsakršne drage aparature vrste Dodero. Le trenje avtomobila samega in trenje po cesti bi morali upoštevati, to pa ni problem.

NAVEZA ŽIVIH IN MRTVIH

ANTON INGOLIC

d kod je buhnel ognjeni zubelj? Iz zemlje ali z neba? In spet črna tema. In od kod bobnenje? Z neba ali z zemlje? Pod premraženo roko je Petra nejasno zaznala nekaj trdnega in trdega, ledeno hladnega. Ležim na melišču pod Kamnitim srcem? Se je odlomil oprimek, je popustil stop, se je izrul klin in sem zdrsnila po steni navzdol? Kje je vrv, kje... S težavo je premaknila najprej levico, nato še desnico. Vrv je tu... Ognjeni blisk je znova razžaril črno nebo. Zagledala je strmo pečino in nad njo črni kamini. In v trenutku se je zavedela vsega, kar se je bilo zgodilo. Odprla je usta, da bi kriknila, toda glasu ni spravila iz sebe. Potem je okrenila glavo. A spet se je zgrnila črna noč okoli nje. Potem je zabobnelo, da ji je zastal dih. Ko se je grmenje oddaljilo, je poskušala vzdigniti glavo, a ni mogla, toda prek ustnic ji je prišel drgetajoč šepet: »Andrej? Kje si, Andrej?«

Završalo je prek nje, hladno, ostro.

Ali se tisto strašno, se je zajedlo vanjo, ni zgodilo za dne, popoldne, zdaj pa je noč...

»Andrej, kje si, Andrej?« je bolj zaječala kot zaklicala.

Ni bilo odgovora, samo veter se je zapodil prek police dol v prepad in v čedalje krajših presledkih so si sledili bolj in bolj svetli bliski, grom pa se je stopnjeval v bobnenje. Potem se je ulil dež. Hladni, ostru curki so Petri zalili lice, zmočili roke in ji polzeli za vrat. Premaknila je noge. Cela sem, seveda sem cela. Meni se ni nič zgodilo, toda Slavko in Boris sta spodaj. A kaj je z Andrejem? S skrajnim naporom se je obrnila na levi bok, potem je otipala najprej vrv, s katero je bila privezana na klin nad seboj, potem še vrv, ki je tekla od nje navzdol. Stisnila jo je v pest in jo začela vleči k sebi. Dvakrat je preprijela, potem se je vrv ustavila.

»Andrej! Si živ, Andrej?«

Dež je zadušil njene klice. Spet je potegnila za vrv. Ni se premaknila. Je tudi Andrej mrtev? je zaječala v sebi, kajti za glas ni imela več moči, izpustila vrv in položila glavo na skalo. Ko se je spet zabliskalo, ni videla drugega kot debele dežne curke. Potem je zabobnelo. Vsa se je izgubila v oglušujočem bobnenju. Potem še bolj ognjen blisk in še bolj bobneč grom. In spet. Ostala sem sama. Tu na prečni polici, tu pod kaminom. Zalij me, dež, zalij! Udari, strela! Zaduši me, grom! Končano je. Zaprla je oči in se spet začela pogrezati v topost. Dežni curki je niso več bili v obraz, skala, na kateri sta ji počivali roki, ni bila več trda in ledena, bliski so bili medli, grmenje se je oddaljevalo, zavest ji je brlela le še kot slabotna lučka v viharju. Kako je že bilo? Slavko se je zbal kamina... odvezal se je in začel sestopati... poklicala sem ga... da, poklicala sem... kaj pa Boris?... plezal, gozdil je dalje... ni maral nazaj... to je njegova trma... njegova narava... in Slavko je odletel... kričal in padal... padal in kričal... in potem... potem... se je pokazal Boris... kakor da plava po zraku... po praznini... v praznino... brez besed... padec... in krik... ne Borisov, pač pač pa Andrejev... da, Andrejev... potem je vse utihnilo... zamrlo... toda jaz še živim... ležim tu na prečni polici... privezana sem... a kje je Andrej... tudi Andrej leži na prečni polici... malo niže... je še živ ali je tudi... ne... ne... Andrej... Andrej...

Pritisnila je roko na skalo. Spet je začutila trdoto in hlad. V roke se je vrnilo nekaj moči, v glavo nekaj jasnosti.

»Andrej... Andrej...«

Potem je začutila, da je premočena, da ji lica obliva dež, da ji voda polzi za vrat. Vzdignila je roko k obrazu. Da, da, malo niže je Andrej, na vrvi, mraz in tista sodra ali toča sta mu vzela moči, potem najprej Slavkov, nato še Borisov padec, živčni šok, tudi mene je zlomilo, toda jaz sem se vendar zdramila. Ne sme me spet potegniti v topost in mrtvilo. Ne sme, ne sme! Zgrabila je za vrv in jo skušala potegniti k sebi. Zaman. Spustiti se moram k njemu. Moram ga zdramiti, zbuditi...

Čedalje jasneje je bilo v njeni glavi, v rokah čedalje več moči. Med bliskom je v skali nad seboj opazila klin, pomožno vrstico, s katero je bila privezana na klin, in plezalno vrv, ki je napeta potekala od nje. Dežni curki niso bili več tako gosti in debeli, bliski redkejši, grmenje le še v daljavi. Ko je samo še narahlo deževalo, je v blisku, ki je razsvetlil okolico, zagledala pod seboj Andreja.

»Andrej, Andrej!« je kriknila.

Odpele se je in se začela spuščati navzdol. Čakaj, Andrej, čakaj... prišla bom in te zbudila, potem bom začela klicati na pomoč... slišala me bosta Marko in Vida... odšla bosta v Zakraj... prišli bodo reševalci in nama pomagali iz stene... čakaj... čakaj... Premaknila se je za pedenj, dva, in spet obmirovala. Toda znova se je začela vleči dalje. V naslednjem blisku je že razločneje videla Andreja. Roke je imel iztegnjene nad glavo, noge skrčene, glavo pa je tiščal v skalo. Prihajam... Andrej... prihajam...

Gregec pa je bral iz Petrinega dnevnika:

Priplezali smo na prečno polico. Najprej Lokarjeva, takoj za njima midva z Borisom. Lokar je objel Mileno in jo nekajkrat poljubil. Dobro si se držala. Boris kaj takega ne bi storil za nič na svetu. Sicer pa nisem tega pričakovala, pravzaprav sem se šele na polici spet zavedela njegove navzočnosti, ozirala sem se po steni in dol v krnico pa dalje po dolini. Kako majhno in kako daleč je vse tisto tam spodaj! In kako močno, kako zmagovito sem se počutila jaz! Samo eno takšno doživetje lastne moči, pa bo Andrej rešen. Mora z menoj na težjo turo, da se bo preizkusil, da se bo našel. Moraš tvegati, moraš se boriti s steno, moraš jo premagati, moraš zmagati nad samim seboj, šele tedaj spoznaš svojo vrednost, začutiš svojo moč. O, kako sem močna in bogata! Zdelo se mi je, da slišim odmev iz stene: Močna si, bogata. Kar neprijetno mi je bilo, ko me je Boris poklical k možicu, da sem se podpisala na njegov listek. Kamin, samo še kamin s previsom, in stena je naša! je dejal Lokar. In že smo bili pod kaminom. Tale kamin s previsom je najtežji, a tudi najlepši, najsilnejši del stene, je rekel Lokar. Tega ne bi mogel reči, je dejal Boris, zame je potrebno zlo, ker pač ni druge možnosti.

Kamin s previsom je doslej moja najtežja, a tudi najlepša plezarija. Ni me motila vlažna stena, počasi sem gozdila kvišku. Še bolj kot drugod je v kaminu in v previsu vse odvisno samo od tebe, od moči tvojih mišic. Ne smeš misliti na tristo ali štiristo metrov globok prepad, ne smeš misliti, da si v steni pravzaprav hrošček, ki po velikanski razpoki po polžje leze navzgor, zavedati se moraš, da si velikán, ki lahko premaga celo Goljak, čeprav se tako oholo ponaša s svojo steno in s svojim piramidastim vrhom tako drzno sega v nebo. Med plezanjem ves čas nekaj drhti v tebi, toda ta drhtavica daje tvojemu boju šele pravo veličino. Ne ležeš brezskrbno, zavedaš se, kaj te čaka, če ne boš dovolj spreten, vztrajen in močan, Goljakova stena ima sicer Srce, toda njegovo Srce je kamnito. Gozdiš višje in višje, potem zležeš iz kamina. Prosto visiš. Pod teboj je praznina, daleč spodaj je Kamnito srce. Zato višje, še višje! Potegneš se prek previsa. Vrv bi ti malo pomagala, če ne bi bilo moči v tebi. Na previsu se zravnaj. Zavriskala bi bila, da me ne bi imeli za otročjo. Dolgo, zelo dolgo bi bila zrla navzdol, uživajoč zadovoljstvo nad svojo zmago, a Boris nima smisla za takšne občutke. Pridi! Kar je sledilo, je bil le šoder, kakor je rekel Boris. Vendar smo bili utrjeni, ko smo priplezali na vrh. Mi štirje, naokoli s soncem obsijani skalnati vrhovi, nad nami pa modro nebo in na njem beli oblaki. Kje si, Andrej? sem morala zaklicati tja proti morju. Tam, Andrej ni zdravja, zdravje je tu, tu visoko nad dolino, tu v stenah, tu na Goljaku, tu v gori s srcem, čeprav kamnitim!

Desnica ji je zdrknila z oprimka, levica je segla v prazno, pod nogami pa ni bilo več opore. Začela je drseti. Bo tudi mene odneslo? In s seboj bom potegnila še Andreja? Ne, ne! Zasadila je prste v skalo. Obdržala se je. Nekaj trenutkov je obstala negibna, potem je začela oprezno tipati okoli sebe, najprej z rokami, nato še z nogami. Desnica je našla oprimek in se ga krčevito oprijela, leva noga je poiskala stop in se uprla nanj. Nič ni videla nič mislila, samo to je vedela, da oprimka ne sme izpustiti, da se mora potegniti nazaj na polico. Uspelo ji je. Prihajam... Andrej... prihajam... Bliski so bili redki, medli in kratki, tudi dežni curki so bili redki, le veter se je z vso silovitostjo preganjal po steni. Prihajam... prihajam... Andrej...

»Andrej, Andrej!«

Že je bila desnica na ledeno hladnem obrazu.

»Andrej, Andrej!«

Šele ko se je Petra z licem dotaknila Andrejevih mokrih in premraženih lic, je zaznala rahlo dihanje.

»Andrej, Andrej! Živ si!« je kriknila vsa iz sebe. In takoj nato še silneje: »Živa sva, živa!«

Plamen je šinil skozi njeno telo. Srce ji je začelo bity krepkeje in v rokah je začutila moč.

»Andrej, zbudi se! Zbudi se, Andrej!«

Toda Andrej je še dalje ležal negibno in dihal komaj slišno.

S skrajnim naporom je z vponke za pasom odpela klin in iz tulca potegnila kladivo, se dvignila na kolena in začela tipati nad seboj. Slednjič je le otipala razpoko. Potisnila je vanjo klin. Prvi udarci niso zadeli, potem pa je železo le zapelo. Najprej je privezala Andreja, nato še sebe.

Tako bo varneje, je govorila v mislih sebi in Andreju. V temi ne moreva nikamor, tukaj bova morala počakati jutra. Ampak najprej se zbudi, Andrej! Zbudi se!

Zgrabila je Andreja za ramena in ga stresla.

»Andrej, čuj, Andrej! Pri tebi sem jaz, Petra! Čuješ!«

Iz Andrejevih ust se je iztrgal nerazločen glas.

Še močnejše ga je stresla in kriknila še glasneje: »Zbudi se, Andrej, zbudi!«

Še en vzdih in spet komaj zaznavno dihanje.

Snela si je nahrbtnik. S težavo ga je odvezala in segla vanj. Tedaj se je domislila, da je termovka z limonado v Borisovem nahrbtniku, v njenem v očeh sočno zelene pohorske frate, v ušesih pa pritajeno šumenje pohorskih gozdov. Lepo je bilo, lepo, ker sem bila sama. A lepše je v stenah. Trše, zato pa bolj življenjsko. Še teden dni in odpeljem se v Ljubljano. Kaj mi bosta prinesla peti in šesti semester poleg tistega, kar bom pridobila na predavanjih in iz knjig? Bosta pomenila prelomnico v mojem življenju, prelomnico, ki je nujna?

Potem je spet začela dramiti Andreja s klicanjem in stresanjem.

»Andrej, Andrej! Zdrami se, Andrej!«

A zaman. Zaman.

Gregec, prevzet od vsega, kar je prebral, a tudi utrujen, je le bolj listal po dnevniku, kakor ga bral, toda odložiti ga ni mogel. Znova in znova je našel kaj, kar ga je pritegnilo in mu pomagalo, da se ni prepustil utrujenosti in spancu.

... Za mano so trije dnevi Pohorja: začela sem ob petih zjutraj, prvi dan prišla do koč na Pesku, drugi dan do Ribniške koč in tretji dan prek Kremžarjevega vrha dol v Slovenj Gradec in v vlakom spet v Maribor. Še imam v očeh sočno zelene pohorske frate, v ušesih pa pritajeno šumenje pohorskih gozdov. Lepo je bilo, lepo, ker sem bila sama. A lepše je v stenah. Trše, zato pa bolj življenjsko. Še teden dni in odpeljem se v Ljubljano. Kaj mi bosta prinesla peti in šesti semester poleg tistega, kar bom pridobila na predavanjih in iz knjig? Bosta pomenila prelomnico v mojem življenju, prelomnico, ki je nujna?

... Ves oktober je deževalo, s prvim novembrom pa je zapadel sneg, ki je sicer že čez nekaj dni skopnel, toda planine so ostale zasnežene, stene prevlečene s požledom. S plezarijo je za letos končano. Sicer pa se je Andrej vrnil k svoji družini, na univerzo ga sploh ni, na ulici pa sem ga videla samo dvakrat, in še tedaj se me je izognil. Kaj je z Andrejem? sem vprašala Borisa. Kakor sem slišal, hodi z neko frizerko, ločenko ali kaj, in do kraja se je zapil. Izgubljenec! Škoda zanj! Kakšna škoda le! me je Boris zavrnil. Dovolj je delavljivih mladincev. Kmalu potem pa je govoril drugače. Niso ga več izvolili v komite in razen v našem alpinističnem odseku je izgubil vse funkcije. Spodnesli so me tisti, ki se laže prilagodijo. Strašno ga je prizadelo. Včasih ga tudi po ves teden ni blizu, potem pa me odvleče kam in me izmuči do smrti. Smili se mi, toda moram, moram prelomiti!

... Včeraj sem srečala Andreja. Nič ni rekel, zgrabil me je za roko in potegnil s seboj k Šestici. Sedla sva za mizo v najbolj mračen kot. Vino ali liker? Čaj, prosim! Ne, kuhano vino! Morala sem piti. Pa je le opazil, kako ga motrim. Ne glej me tako kritično! Vseeno je, ali je človek trezen ali pijan. Pravzaprav je bolje, če je pijan. Še nisi bila pijana? Ne! Torej pij, boš vsaj videla, kako je, če se ga nabereš. Sprva sem se branila, potem pa vse pogosteje segala po vroči, močni in okusni pijači. Povej, Petra, si že zaklala človeka? me je vprašal na lepem. Zaklala?! Se ti je zmešalo? Jaz pa sem že klal. Pijan si, Andrej, in ne veš, kaj govoriš. Vem, dobro vem. Z osemnajstimi leti sem zaklal prvega, pozneje sem jih še nekaj. Potem sem postrelil celo četo. Samo gate so imeli na sebi, deževalo je, kakor dežuje danes, jaz pa sem jih streljal. Drrr, drrr.

Režal se je, a njegov pogled je bil upadel, izgubljen.

Povej! sem bolj zaprosila kakor velela.

Tri pollitrske steklenice vročega kuhanega vina sva spila, medtem ko mi je povedal zgodbo svojega življenja.

V Srbiji, kamor so jih izselili prve mesece okupacije, so zelo težko živeli, čeprav je Andrejev oče jeseni enainštiridesetega dobil službo gimnazijskega profesorja v mestecu pod visoko planino. Oba, oče in mati, sta se trudila, da ne bi Andreju česa primanjkovalo. In nikamor ga nista pustila, tudi k njemu je smel le redko kateri sošolec. To so njihove stvari, nas se ne tičejo, mi smo izgnanci, je govoril oče, mati pa je sploh tiščala glavo v pesek, kakor je rekel Andrej, in ni hotela ne videti ne slišati, kaj se je dogajalo zunaj njihove bedno opremljene sobice. Zoprno je bilo, čedalje bolj zadušljivo. V gozdovih nad mestom pa so pokale partizanske puške, a v mestu in po okoliških vaseh so klali četniški noži. Ni imel miru, dokler se ni približal tistim, ki so bili povezani s partizani in njihovimi sodelavci. Toda lepega pomladnega dne štiriinštiridesetega leta so prišli orožniki in ga še s petimi sošolci odpeljali kar iz šole. Najprej na državno posestvo zunaj mesta, zvečer pa so prišli četniki in jih odvedli v planino. Najprej zasliševanje in palice, potem predavanja o mladem kralju Petru in njegovi neporaženi vojski pa o bodoči veliki Kraljevini Jugoslaviji. Kakih deset dni pozneje so drugega za drugim poklicali v

štab. Ta se je vrnil bolj bled kot drugi. Andreju so povedali, da je na seznamu za naslednjo likvidacijo sovražnikov bodoče Jugoslavije tudi njegov oče. Zakaj? je jeknil Andrej. Ker je naš sovražnik. Ne zmeni se za nikogar in ničesar, nikamor ne hodi razen v šolo. In tam molči, kajne? Predava zgodovino. A kako? Vsako njegovo besedo imamo zapisano. A ni samo to. Vzdržuje zvezo s kraji, kjer žive slovenski izseljenci. To ni prepovedano. To njegovo društveno delovanje je samo pretveza, v resnici vzdržuje zvezo med našimi sovražniki v mestih, kjer žive Slovenci, in partizani. Ne verjamem, njegovo geslo je... Četnik, ki ga je zasliševal, mu ni dal, da bi povedal do konca. Vsega pretepenega so spodili iz štaba. Andrej je vedel, da je očeta pri zgodovini včasih zaneslo, toda o tem, da bi vzdrževal in posredoval zveze s partizani, ni vedel ničesar. Ponosen je bil nanj, a bolelo ga je, ker ga je oče imel za nedoraslega dečka in mu ni zaupal. Začutil je, tedaj prvič, kako so si tuji celo najbližji ljudje. Še tisti dan so jih postrojili. Vseh šest. Prednje so pripeljali hudo pretepenega in okrvavljenega fanta. Bandit! Obsojen je na smrt. Dečki, vi imate čast, da ga likvidirate in tako dokažete svojo ljubezen do našega mladega kralja. Četnik z lasmi do ramen in z nožem pa bombami za pasom je s steklenimi očmi ošinil vrsto. Til je zaklical Andreju, potegnil izza pasu dolg nož in mu ga pomolil. Primi! je zatulil, ker se Andrej ni ganil. Dobro, je zarjul četnik, tisti, ki ga je v štabu izpraševal in pretopal, dobro, se je satansko zarežal, potem pa bomo mi zaklali tvojega očeta. Pomolil mu je pod nos kos papirja. Tu je smrtna obsodba. Samo s temle nožem ga lahko rešiš. In spet je pomolil nož proti njemu. Andrej ni stegnil roke. Tedaj ga je četnik zgrabil in potegnil k fantu, ki sta ga medtem dva četnika podrla na tla. Takole, glej! Četnik je vzdignil desnico in nameril nož fantu na vrat. Fant ni trenil z očmi. Na! In stisnil je Andreju nož v desnico: Raztrgam obsodbo, ko bo nož v vratu! Andrej je stisnil pest in jo z nožem približal fantovemu vratu. Fant še vedno ni niti trenil. Suni! Ali pa bom jaz sunil v vrat tvojega očeta, še nocoj! je zatulil četnik. Suni, suni! Andreju se je zameglilo pred očmi in s celim telesom je porinil nož v nekaj mehkega. Potem se je onesvestil. Tako je rešil očeta, ubil pa sebe. Kmalu potem so rdečearmejci udarili čez Donavo in skupaj s partizani podili Nemce in četnike proti Moravi. Trije od šestorice so pobegnili iz četniškega taborišča in se pridružili partizanom. Tudi Andrej. Nekaj dni pozneje je zaklal ujetega četnika, prav tistega, ki mu je bil vsilil nož v roke. Zaklal ga je z njegovim lastnim nožem. S tistim nožem je zaklal še nekaj četnikov. Komaj so ga prepričali, da knojevci, med katere so ga uvrstili na njegovo željo, ne koljejo ujetih četnikov, pač pa jih streljajo. Kadar so iskali prostovoljce, se je Andrej javil prvi. Ko pa je postrelil, s strojnico, kakih dvajset ujetnikov, četnikov in drugih okupatorjevih pomagačev, ki niso imeli na sebi nič drugega kot spodnje hlače, je začel piti. Ne dolgo potem so ga odpustili iz vojske.

Nisem imela besede, ko je obmolnil. Andrej pa je zlil vase dva kozarca kuhane vina drugega za drugim.

Zdaj razumeš? je kriknil, ko je postavil drugi izpraznjeni kozarec na mizo. Razumem, sem jeknila.

Šele čez čas sem zbrala toliko moči, da sem vprašala: Kaj pa smučanje, plezanje, planine? To je kot pogled iz ječe skozi linico, je rekel. V celici zatohlost, trohnoba, zlo, kri, zunaj pa sonce, bistrina in vedrina, zdravje. Andrej, pojdiva jutri v Kranjsko gor! sem zaklicala in ga zgrabila za roke. Sama? Sama! Pa Boris? Ne bom ga vprašala. A denar? Imam prihranke.

Odpeljala sva se. Smuka ni bila idealna, toda glavi sta se nama zbistrili. Bil je lep dan, mnogo vedrine in mnogo smeha. Celo sproščenejša smeha...

Gregcu je zdrknil zvezek iz rok. S široko odprtimi, prestrašenimi očmi se je zastrmel v visoko, črno okno, onstran katerega se je zdaj zdaj zasvetilo.

To je torej Andrej, je šlo skozi njegove zmedene misli. Klal in streljal je ljudi. In to ga sili, da pije, da se vlačí z ženskami, da ne študira, da... Kako čudno, kako grozno...

»Andrej... Andrej!« je Petra Andreja še zmerom klicala in ga stresala za ramena in roke. Glas ji je bil že hripav, moči pa so jo zapuščale, vendar ni odnehala. »Andrej, zbudi se, Andrej...«

»Kdo me kliče?« je slednjič le prišlo iz Andrejevih ust, sicer slabotno, vendar razločno.

»Petra, tvoja Petra!« je kriknila Petra glasno in radostno.

»Petra... Petra...«

»Da, Petra, tvoja Petra!« je Petra ponovila še glasneje in še z večjo radostjo.

»Kje sva... kaj se dogaja z nama?«

»V steni sva... v Goljaku...«

»Da, da, v Goljaku... Kaj pa Slavko in Boris?«
 »Slavko in Boris sta spodaj...«
 »Mrtva?«
 »Mrtva... Ampak midva sva živa... živa...«
 »Da, živa... a Marko in Vida?«
 »V koči na Tihi livadi sta...«
 »Da, da, Marko in Vida sta se vrnila, pametna sta, v koči jima je lepo... midva pa sva tu v steni... Od kdaj?...«
 »Od včeraj popoldne...«
 »In zdaj je večer...«
 »Noč... Ampak, Andrej, živa sva, živa,« je ponavljala Petra vsa iz sebe. Toliko se je zjasnilo, da je razločila obrise Andrejevega obraza, njegove na pol odprte oči in na pol odprta usta. »Andrej, me vidiš?«
 »Vidim te, Petra... vidim te, Petra...«
 Ponudila mu je čokolado.
 »Jej, Andrej!«
 »Ne morem, Petra, ne morem...«
 »Prisiliti se moraš...«
 »Ne morem...«
 »Poklicala bom na pomoč... Marko in Vida gotovo še ne spita, slišala me bosta in odšla v Zakraj po reševalce... Prišli bodo in nama pomagali v dolino...«
 Zravkala se je, kolikor ji je bilo mogoče, in zaklicala v zavijanje vetra: »Marko, Vida, na pomoč! Na pomoč!« In še enkrat: »Marko, Vida, na pomoč! Na pomoč! Na pomoč!«
 Toda veter je tako tulil in njen glas je bil tako šibak, da ga je komaj sama slišala. Obrnila se je spet k Andreju.
 »Imaš vžigalnik?«
 »V žepu... v hlačah...«
 »Dala jima bom znamenje... Lučko bodo opazili celo iz Zakraja. Prišli bodo, prišli...«
 »Prišli... prišli...« je ponovil Andrej slabotno in odsotno.
 S težavo je iz Andrejevega hlačnega žepa potegnila vžigalnik. Ukresala ga je, a veter je takoj upihnil plamenček. Še enkrat ga je prižgala, a vselej ga je piš takoj spet ugasnil. Potem je začela znova klicati. In spet je vzela v roke vžigalnik. Zaman. In spet je klicala v vršanje vetra: »Marko, Vida, na pomooooč! Na pomooooč, ljudje! Na pomooooč!«
 »Počakati bova morala do jutra,« je rekla, ko se je spet spustila k Andreju. »Veter je premočan, sicer pa Marko in Vida gotovo že spita, tudi v Zakraju že spijo. Samo na postaji še gorijo luči. Vidim jih.«
 In spet je začela kresati.

BRITISH MUSEUM IN JAHO III. Britanski muzej v Londonu ima največji herbarij nepalske flore, kakih 40 000 pol. Botanični oddelek tega muzeja pripravlja veliko delo o nepalski flori, pri čemer sodeluje tudi L. H. J. Williams. Ta se je februarja letos obrnil na člana naše himalajske ekspedicije 1969 asistenta Toneta Wrabra in ga povabil k sodelovanju. Angleški botanik se zanima za Wrabrovo gradivo in izraža željo po ožjem sodelovanju.

GRIVEL, Laurent Grivel je zdaj tudi pri nas že zelo znano ime po derezah istega imena. Sam pripoveduje, da si jih je izmislil in izdelal l. 1931—1932 pozimi. Očetu to ni šlo v račun, češ čemu še tista dva zoba spredaj, saj bosta samo za zgago. Z bratom Ottoz jih je Grivel prvič preizkusil spomladi 1932 v gornji krnici ledenika Brenva. Ker so se dobro obnesle, je krivino prednjih zob še malo popravil in dereze so bile pripravljene za izdelavo. Brata Ottoz sta jih preizkusila še isto leto

pri gradnji bivaka Craveri v severni škrbini Dames Anglaises. 23. junija 1932 je Grivel po Whymerjevem ozebniku prišel na Aiguille Verte z Oswaldom Ottoz in klientom Nemcem Piperjem. Isti dan je isto turo s klientom delal slavni vodnik Georges Charlet. Oba sta se čudila, kako je Grivel izdelal razpoko, ne da bi sekal stopinje. Več za afirmacijo derez ni bilo treba.

VODNIŠKE TARIFE so po raznih alpskih deželah različne, da o himalajskih ne govorimo. V Švici zasluži vodnik od 100 do 350 šfr. za eno turo. Greben Hörnli stane 250 sfr. V Franciji računa vodnik 150 fr. na dan, za Mt. Blanc 380 fr., v Avstriji 700 šilingov, za jugovzhodni raz Christaturma (—V) znaša tarifa 680 šilingov, za vzhodno steno Fleischbanka 1000 do 1200 šil. V Nemčiji znaša dnevni zaslužek 40 DM, v Italiji 12 000 lir. Vzpon na Ortler lahko vodnik zaračuna 15 000 lir, za severno steno Male Cine pa 20 000 lir.

»Opazili bodo... opazili...«

Toda veter je že v kali zadušil plamenček. Slednjič je le sprevidela, da je vse zaman. »Počakati bova morala... počakati...« je rekla. »Morda pa ni daleč do jutra,« je rekla sebi in Andreju v tolažbo. »Pogledala bom na uro.«

Otipala je zapestno uro na Andrejevi levici, se sklonila nadno in ukresala vžigalnik. Toda iskre so bile preslabotne, da bi razsvetlile številčnico, plamenčka pa ni bilo. Potem se je dolgo ozirala v temo. Nikjer najmanjše svetlobe, sama črna tema, le tam daleč daleč tri ali štiri drobne, brleče lučke. Morda pa niti niso lučke. Morda se mi samo dozdeva, da so lučke.

»Gotovo je že pozno, zelo pozno,« je rekla spodbudno sebi in Andreju, »počakala bova... počakala...«

»Šta Slavko in Boris res odletela?« je čez čas vprašal Andrej.

»Odletela...«

»Šta mrtva?«

»Mrtva,« je pritrčila Petra, a takoj dodala: »Midva pa sva živa!«

»Kako dolgo še? Nič drugega ne čutim kot mraz...«

»Pregibaj roke in noge, da se ti povrne toplota!«

»Ne morem...«

»Pomagala ti bom.«

Pograbila je Andrejeve roke in jih začela pregibati. Toda brž ko jih je izpustila, so obležale negibne.

»Ne morem... ne morem...«

»Moraš, Andrej, moraš! Ne sme naju premagati, močnejša sva od stene, premagati jo morava...«

»Ti že... jaz pa sem slabič...«

»Nisi, Andrej, nisi!«

Ker so bili klici zaman, se je Petra spravila na kolena, zgrabila za Andrejeve roke in jih, čeprav sama na smrt utrujena, začela skladno pregibati.

»Tako, Andrej, tako,« je prigovarjala sebi in Andreju.

»Tako... tako...« je ponavljal Andrej brez volje, bolj podzavestno kot zavestno.

Prepozno, tovariši! Ne trudi se, Petra, zaspal sem, zaspal za zmerom. Pravzaprav ne spim, pogreznil sem se v neobčutljivost. To je tisto, česar sem si želel od tistega popoldneva, ko so mi potisnili nož v roke. Nobene bolečine ne čutim. In nič mi ne seže več do srca. Kakor da ga nimam. Ali pa je iz kamna, kakor je iz kamna srce tegale Goljaka. Petra, rad bi se ti zahvalil za tvojo vero vame. In tudi za ljubezen. Tisto tam spodaj na Tihi livadi je bila ljubezen in tudi tole tu na polici je bila ljubezen. Tvoja in moja. A zdaj je končano. Ne kriči, ne trati svojih moči! Zame bodo prišli prepozno. Pravzaprav prihajata samo Lojz in Martin. Spretna in dobra plezalca sta. Previdno se bližata. Drugi čakajo na Sedlu. Zdravnik ima krepčilo za srce. Meni ni več potrebno. Ti pa boš živela, od nas štirih boš edino ti ostala pri življenju. Najpogumnejša si bila med nami. In v tebi je največ življenjske sile.

Spustila sta se po plati navzdol in se usmerila sem proti polici. Spodaj se že kažejo obrisi krnice in Tihe livade. Dani se. Zdajle so se odprla vrata. Prva je stopila na prag Vida, takoj za njo Marko. Vso noč nista zatisnila oči. Nalagala sta na ogenj in čakala na nas, Vida na klopi ob oknu, Marko na klopi njej nasproti. Nista se pogledala, kakor da sta česa kriva. Česa naj bi bila kriva? Da sta se včeraj zjutraj vrnila v kočoo? Da sta se potem v koči ljubila, tudi tedaj, ko smo mi umirali? Nista vedela, da smo menjali načrt, in tudi ne, kako je bilo med nami tremi. Ničesar nista vedela. Zaslišala sta glasove. Čudita se, da ne prihajajo s Hude police. Napotila sta se proti krnici.

»Andrej je mrtev... mrtev...«

Ne joči, Petra! Ni tako strašno, kakor se ti zdi. Žal mi je le, da smrt ni prišla prej. Na tisti srbski planini. Morda je pa dobro, da ni prišla. Za pet človeških življenj sem doživel hudega in dobrega. Da, hudega in dobrega. Vsega je bilo. Ne misli, da bi me bila rešila tistega, kar je bilo v meni, kar je hodilo za menoj. Ne misli, da bi kdaj premagala steno, ki je v meni. Tudi s tvojo pomočjo ne. Moja stena je kakor tale Goljakova: zame nepreplezljiva in nepremagljiva. Močnejša je kot tvoja in moja ljubezen. Rad bi ti to povedal, pa ne morem. Zate bi bilo boljše, če bi vedela.

Še malo potrpi in pri tebi bosta. Tudi njima se pozna, da sta prebila noč v steni. Prezeble prste imata, na oprimkih pa je požled. Če ne bi bila tako spretna in močna, bi že nekajkrat odletela.

Tako, tu sta.

»Je res mrtev?«

»Mrtev...«

Ampak Lojz ne verjame, uho je nastavil na moje prsi.

»Da, mrtev je...«

Martin je potegnil iz nahrbtnika termovko z vročim čajem.

»Pij, Petra!«

»Ne morem...«

»Pij, moraš piti!«

Petra, boš mar klonila zdaj, ko je prišla rešitev? Vsaj nekaj požirkov, Petra! Tako, tako. Živela boš, živela.

»Takoј te bova spravila do plati, tovariši pa te bodo potegnili navzgor. Na Sedlu čaka zdravnik. Boš mogla hoditi? Stopi na noge!«

Vem, najrajši bi obležala, mrtva, kakor sem jaz, a ne smeš, bilo bi proti tvojemu življenjskemu načelu. No, vendar. Stojiš. In zdaj stopi! Dobro, dobro.

»Preklete, kako so vrvi zapletene in zavozlane! In prste imam tako prezeble, da jih sploh ne čutim.«

Razumi, človek, da je Petra delala v dežju in snegu, v temi, v viharju...

»Na, Lojz, tu imaš nož, prereži vrv, če je ne moreš odvozlati! Petra je na koncu. Pohiti, Lojz!«

Da, nož! Nič ni brez noža!

Toda, Lojz, tale vrv ni prava, s tole vrvjo sem jaz privezan in ne Petra...

»Lojz, zgrabi ga!«

Prepozno, Lojz!

Kako siva je stena, v zajedah, na poličkah in rogljih pa je sneg. Vsak raz vidim, vsako gred in vsak oprimek. Nista v tistile zajedi Slavko in Boris? Da, da. Slavko zgoraj, Boris spodaj. Slavko, ti si kričal, ko si letel, nisem še slišal človeka tako kričati, celo tisti, ki sem jih klal, niso tako kričali. Ti, Boris, pa si letel tiho, molčal si, kakor tisti fant, tisti okrvavljeni fant, ki sem se vrgel z nožem nanj. Tvoja premočrtnost torej ni bila narejena, takšen si pač bil. Pravzaprav si bil imeniten fant. Zbogom, tovariša, zbogom! Kje bom pristal? O, zadel sem ob prag. Na srečo me nič ne boli, menda se mi je zlomila levica... In že me nese na drugo stran... In zdaj je šla desna noga... In zdaj letim z obrazom naprej... Priletel sem na poličko... Kri je pordecila sneg pod menoj. Bom ostal na njej?... Spet letim... Obrnilo me je z obrazom navzgor... Ampak to ni več moj obraz... To sploh ni človeški obraz... Kam me nese?

Tako. Pristal sem.

Ležim v snegu med borovci. V krnici? Ne, na Kamnitem srcu. Z obrazom, to se pravi s tem, kar je bil nekoč moj obraz, sem obrnjen navzgor. Zgoraj kričijo. Petra se je zgrudila. Nikar, Petra! Ves čas si se krepko držala, še mene si obdržala pri življenju. Nisi kriva, da reševalci že ponoči niso mogli do naju, tudi nisi kriva, da so se vrvi zamešale in zavozlale. Tudi Lojz ni kriv, da je prerezal napačno vrv. Sicer sem pa neobčutljiv. Mrtev. Kar prav je, da sem priletel tako daleč navzdol. Od tod me bodo hitro spravili še dalje dol v krnico. Z Borisom in Slavkom bo težje. Nazadnje pa bomo vendarle ležali spodaj v krnici. Tudi ti boš z nami. Ampak ti boš živa. In Marko in Vida se bosta vrnila s Sedla, kamor zdaj rineta vsa zasopla in preznojena. Za Borisa, Slavka in zame bo končano, je že končano, za tebe, Petra, a tudi za Vido in Marka pa bo bridko. Tudi za druge. Za mojo mamo, za mojega očeta, za Borisovo in Slavkovo mater, tudi za Gregca. In morda še za koga...

Prav zdajle radio razglaša novico: Iz Zakraja na Gorenjskem javljajo, da sta se v severozahodni steni Goljaka smrtno ponesrečila dva mlada ljubljanska alpinista, Boris in Slavko Juran, dva druga, Petra Kolenc in Andrej Stopar, pa sta obtičala živa v steni. Gorski reševalci so jima že odhiteli na pomoč.

Gregec je slišal radijsko poročilo. S solzami v očeh in zadržanim jokom se je spustil dol v klet k Juranki. Toda Juranka je sama slišala to poročilo, ki pa je že zastarelo. Negibno sedi za mizo v kuhinji in z izgubljenimi očmi strmi v radio na kredenci. Gregca niti ne vidi niti ne sliši. Gregec je že spet zgoraj v veži, s komolci si dela pot med dijaki in dijakinjami, ki odhajajo v razrede. Že je na pločniku pred gimnazijo. Zbeگان se ozira naokoli. Ne ve, kaj bi in kam bi. Hoče se vrniti v gimnazijo, pa zagleda na koncu pločnika mojega očeta. Tudi on že ve. Prišel je zaradi stanovanja in da odbrenka današnji dve uri, pa so mu pred zbornico povedali. Taksi, taksi! ponavlja, kakor da stoji taksi na drugi strani ulice. Gregec plane k njemu. Že veste, tovariš ravnatelj? Gregec, skoči po taksi! Kam, tovariš ravnatelj? Pred železniško postajo! Hitro, Gregec, hitro! Že tečem, že...

In zdaj se oba peljeta proti Gorenjski.

Hitro, hitro! priganja oče šoferja.

Prepozno, oče. Prepozno. Še eno razočaranje te čaka. Tebe in mamo. Zadnje. Zares zadnje. Dovolj jih je bilo. Trpela sta zaradi mene. Tudi jaz sem trpel. Tudi zaradi vaju.

Zdaj ne trpim več, ničesar več ne čutim. Sploh me ni.

Nič ni.

DRUŠTVENE NOVICE

ŠESTDESET LET DRUŠTVA ZA RAZISKAVANJE PODZEMELJSKIH JAM SLOVENIJE

Letos pomladi proslavljamo šestdesetletnico Društva za raziskovanje podzemeljskih jam Slovenije. Na Notranjskem in Dolenjskem so tisoči brezen in jam podzemeljskih rek, ki jih je zaradi posebno številnih sifonov in skalnih pregrad v njihovih strugah najtežje raziskati. To je zelo težko delo in le za zdrave, močne in pogumne ljudi. Raziskovanje podzemeljskega sveta se je pri nas v primeri z drugimi narodi precej zakasnilo.

Hude povodnji na dolenskih in notranjskih kraških poljih v začetku tekočega stoletja so povzročile, da sta znameniti raziskovalec jam ing. Viljem Putick in takratni c. kr. deželni predsednik baron Teodor Schwarz von Karsten (plemeniti Kraški) dala pobudo za ustanovitev Društva za raziskovanje podzemeljskih jam (Gesellschaft für Höhlenforschung in Krain).

12. maja 1910 se je vršil ustanovni občni zbor novega društva, na katerem je bil deželni predsednik izvoljen za predsednika, za njegova namestnika pa dr. Mantuani in Henrik Schollmayer-Lichtenberg. Blagajnik je bil ing. Jakob Turk, tajnika pa dr. Bischof (za Kočevje) in dr. Josip Cerk za ves ostali Kras. Sodelovali so tudi izkušeni, a ostareli ing. Putick, ing. Sbrizaj, ing. Karel Pick in tajnik Postojnske jame Andrej Perko. Večina od imenovanih, razen dr. Cerka in Perka, pa je bila stara in ni imela nobene izkušnje. Mladi prof. dr. Cerk je poznal Bogumila Brinška in mlade fante, ki so se zbirali okoli njega. Ti so se pogumno upirali tradiciji, da se sme v gore samo »v sezoni« tj. poleti, in še to po markiranih in zavarovanih stezah. Zato so postali prvi slovenski plezalci, zimski turisti in smučarji. Pozneje so bili znani kot »drenovci«. Z njimi, tj. z Bogumilom Brinškom, Ivanom Kovačem, Jožetom in Pavlom Kunaverjem, Ivanom Michlerjem in Ivanom Tavčarjem, pozneje tudi z Albinom Hrovatinom je dr. Cerk dobil navdušeno skupino raziskovalcev do tedaj še neznanega podzemeljskega sveta, posebno na Dolenjskem, kjer so poplave na kraških poljih posebno hudo gospodarile. Starejši prijatelji in nekaj dijakov je drenovcem, tej avantgardi naših alpinistov in speleologov, pomagala s prenašanjem težkih žičnatih lestvic, pa tudi pri plezanju v brezna in tihi straži ob jamskih žrelih. Tako je bila praktično znanstvena in raziskovalna dejavnost tedaj vsa v slovenskih rokah.

Začetek je bil težak, ker »izvršni odsek« začetkoma ni imel razen planinskih vrvi

prav nobene opreme. Po prvi avanturi v breznu Marjanščica, kjer je bil Brinšek skoraj izgubil življenje, je odbor dobavil žičnate lestvice, karbidke in nekaj merilne opreme, dobili pa so tudi odlični vitel, ki ga je skonstruiral Karel Kunaver. S tem so prišli na dno 84 m globokega brezna Marjanščica, o katerem je bilo starejše prebivalstvo okoli Grosuplja prepričano, da drži do pekla, do samega vraga – ing. Putick pa, da bodo prišli po njem do podzemeljskega toka Krke. O nastanku in pomenu globokih brezen na krasu v onem času še niso dovolj vedeli. Mislili in upali so, da se bo pogumnim speleologom prav po breznih posrečilo priti do podzemeljskih rek, ker se že po ponikvah ni posrečilo priti prek prvih sifonov. Zato so tudi »izvršnemu odseku« naložili kot glavno nalogo preiskati vsa brezna na Dolenjskem. Dasi so do l. 1914 preiskali nad 100 brezen, niti eno ni izpolnilo želja – vsa so se končala slepo, a največ z bolj ali manj zakapanimi dvoranami. Najgloblja brezna so bila Marjanščica (84 m), Kriviška okroglica (93 m), Jančja jama (68 m), Jama na Kajžarjevem lazu (69 m), Žiglova (74 m), jama na Tisovcu (53 m) idr. – Na željo c. kr. predsedništva v Trstu so raziskali tudi 97 m globoko Golešnico pri Baderni v Istri, da bi našli vodo – a zaman. Ker je ing. Putick želel, so poizkusili priti dalje kakor on v nad 2000 m dolgi, Ljubljaničinemu podzemeljskemu sistemu pripadajoči jami Logarček. Prišli so samo 200 m dalje od Puticka – do nepremagljivega sifona...

Drenovce je zadela huda nesreča, ko se je l. 1912 pomladi na Stolu smrtno ponesrečil dr. Cerk. Še hujši udarec pa je bila Brinškova smrt na bojišču, jeseni 1914. Svetovna vojna 1914–1918 je razbila Dren in končala dejavnost prvega Društva za raziskovanje jam. Le dva drenovca, Ivan Michler in Pavel Kunaver, sta z majhnim oddelkom vojakov za vojaške namene in z opremo društva raziskala l. 1917 nad 100 jam na Trnovskem gozdu in Banjščicah.

Dasi je bilo slovensko ozemlje po l. 1918 prav na Krasu zelo okrnjeno, je Društvo za raziskovanje podzemeljskih jam oživel in med obema vojnama želo vse večje uspehe. Univerza v Ljubljani mu je dala več odličnih sodelavcev, posebno dolgoletnega predsednika in velikega znanstvenika, akademskega prof. dr. Hadžija, in zato bolj strokovno delo. Raziskanih je bilo okoli 1000 jam. Poseben uspeh te dobe je prodor v notranjost vodnega in največjega dela prelepe Križne jame.

Po drugi svetovni vojni je naše društvo kar vzcvetelo, saj mu je bil vrnjen ves

klasični kras in še več. Reorganizacija društva v številne klube je pomnožilo številno jamarjev po vsej Sloveniji. Univerza mu je dala lepo število strokovnjakov iz raznih panog znanosti. Število raziskanih jam se je dvignilo nad 3000. Posebno pa pričajo o uspehu vrhunski uspehi pri raziskavi Triglavskega brezna (270 m), Gotovža pri Klani (320 m), Jazbena (370 m), Gradišnice (236 m), Velike in Male Karlovice (dolžina 7310 m), Križne jame (dolžina 7149 m), Pološke jame (dolžina 6000 m), jam pod Predjamskim gradom (dolžina 6800 m), odkritje Najdne jame – verjetno Lipertove jame – del sistema podzemeljske Ljubljani (do sedaj dolžina okoli 4000 m) itd.

Društvu za raziskovanje jam Slovenije ključemo ob šestdesetletnici prisrčen »SREČNO!«

Pavel Kunaver

BLAZU ARNIČU V SPOMIN

Prometna nesreča je 1. februarja letos utrnila življenje skladatelju Blažu Arničju, ki bi ga po pravici smeli imenovati glasbenega poeta naših gora. V svetovni glasbeni zakladnici ne poznamo skladatelja, ki bi se v svojem umetniškem ustvarjanju tako bogato oddolžil gorskemu svetu. In ker je sam izšel iz tega sveta, ga je znal tudi občutiti in doživeti močneje in bolj pristno od drugih.

Rodil se je 31. januarja 1901 v osrčju Savinjskih planin, v samotni kmečki hiši v Zalesju pod Raduho. V teh krajih, ki se nam zde odrezani od sveta, prebiva ljudstvo, polno življenjske sile in bogato po čustvovanju. Predvsem pa nas presepečajo ti ljudje z izredno domišljijo, ki jo je v veliki meri razgibala slikovita, fantastična okolica z gorskimi liki, ozkimi soteskami in mogočnimi gozdovi. Nič čudnega, če tod žive bajke o čarovnicah, žalik ženah, gornem možu in divji jagi. Tu se je torej rodil in rasel Blaž Arnič. Rodna pokrajina s svojimi značilnostmi se je vtisnila globoko v njegovo notranjost; k njej se je kot ustvarjalec vedno znova vračal. Še kot deček je rad sanjari v okrilju košatih dreves, ki so mu prišepetavala zdaj nežnejše, zdaj bučnejše melodije. In kadar je divji veter stresal njihove krošnje, kadar se je iz temnih oblakov vsul dež in udaril grom, takrat je vsa okolica odjeknila od zvočkov mogočne simfonije narave. Mladi Arnič je prisluškoval tem zvočnim vtisom in nekajkrat so mu iz preproste kmečke harmonike privreli zvoki, ki naj bi izrazili njegova občutja. Vedno bolj pa je spoznaval, da mu postaja to glasbilo preozko, da z njim še zdaleč ne more povedati vsega, kar mu leži na srcu.

Večkrat je stal vrhu Raduhe, od koder se mu je odpiral razgled daleč naokrog. Svet se je odkrival pred njegovimi očmi

in ga vabil, dokler se ni dokončno odločil. Tako ga je – 18 let starega – premagala želja po glasbenem znanju; zapustil je rodni dom ter se s culico v roki in z nekaj krajcarji v žepu odpravil v Ljubljano. Tu je s svojo preprostostjo zbudil spočetka marsikak smeh sošolcev, s svojo bistroumnostjo in veliko glasbeno nadarjenostjo pa pozornost vzgojiteljev. Kmalu je uvidel, da svet ni tako rožnat, kakor si ga je slikal v domišljiji. A kljub težkim razmeram, ki je v njih živel ves čas študija, ni klonil. Trdna volja in optimizem ga nista zapustila niti v najtežavnejših trenutkih. Delal je z veliko ztrajnostjo, prečul prenekatero noč, dokler se ni dokopal do svojega cilja – postal je glasbenik, skladatelj.

Arničjevi skladateljski prvenci spadajo v čas, ko so se v glasbi porajale različne nove struje, katerih predstavniki so se izgubljali v iskanju novih glasbenotehničnih sredstev, pri tem pa pogosto pozabljali na najvažnejše – na vsebino. Tudi v Arničjevi glasbi ti tokovi niso ostali brez sledov. Kmalu pa je spoznal, da v tej smeri ni izhoda. Odtegnil se je tujim vplivom, prisluhnil utripom rodne grude in našega človeka ter si ustvaril izviren glasbeni izraz.

V svojih delih se nam je razodel kot izrazit simfonik. Res je napisal tudi več solističnih, komornih in zborovskih skladb, vendar se je njegovemu močnemu in izrazitemu čustvu najbolj prilagala široka simfonična oblika. Poleg nekaterih krajših orkestralnih del je v letih pred zad-

njo vojno zložil štiri simfonije. Posebno mesto med njimi ima vokalno-instrumentalna Duma, ki jo je skladatelj večkrat predelal in ji dal dokončno obliko šele v prvih vojnih letih; v njej je skušal – sledeč Župančičjevi pesnitvi – zajeti pesem slovenske zemlje in njenega človeka. Značilne so tudi tri simfonične pesnitve, nastale v zadnjih predvojnih letih. V njih se je skladatelj vračal v svet svoje mla-

dosti; v Plesu čarovnic je oživila bajka iz njegovega rodnega kraja, v Pesmi planin je upodobil čudovito poezijo gorske pokrajine nad svojim domom, v središču Zapeljivca pa stoji on sam, ki ga je življenje – zapeljivec zvalilo iz tega mladostnega raja in ga potegnilo v svoj vrtinec.

Usodno leto 1941 ga je našlo sredi najmočnejšega ustvarjalnega poleta. Arničeva povezanost z rodno grudo in z njenim ljudstvom je našla v teh časih še močnejši izraz. Ta grozna, pa obenem tako veličastna leta so silno odjeknila v njegovih stvaritvah. Iz njih odseva trpljenje našega ljudstva, odpor proti okupatorju, gnev nad vojnimi grozodejstvi, hrepenenje po svobodi in neomajna vera v zmago. To novo tematiko je že kmalu po začetku vojne globoko izrazil v simfoniji *Vojna in mir*, ki ji je nato pridružil še simfonični pesnitvi *Pričakovanje in Gozdovi pojo*. Slednje je končal šele po osvoboditvi; kot enega vodilnih organizatorjev narodnoosvobodilnega gibanja v ljubljanskih kulturnih krogih so ga leta 1944 aretirali in odgnali v taborišče Dachau.

V letih po osvoboditvi je Arnič prvim petim dodal štiri nove simfonije. Simfonija *Samorastnik* ima avtobiografski značaj, v Simfoniji delu je zajel ustvarjalno vzdušje v letih izgradnje naše dežele, 8. simfonija ima pomenljiv naslov *Na domači grudi*, v zadnji simfoniji pa se je skladatelj znova lotil tematike 5. simfonije.

Izmed množice drugih del, ki jih je ustvaril Arnič v zadnjih letih, naj na tem mestu posebej omenim simfonično pesnitev *Divja jaga*, ki pomeni glasbeno upodobitev še ene bajke iz skladateljevega mladostnega sveta. In če mu ne bi bila smrt prezgodaj iztrgala iz roke ustvarjalnega peresa, bi v njegovi glasbi znova zaživel del pokrajine okrog Raduhe; snoval je simfonično pesnitev *Slap*, vendar načrta ni mogel uresničiti...

Pavle Kalan

STOL 1970

Najvišji vrh v Karavankah, Stol (2236 m) še igra vidno vlogo v slovenskem planinstvu.

Takoj za prvo slovensko planinsko postojanko v Karavankah, Kadilnikovo kočo na vrhu Golice (1836 m), ki so jo zgradili leta 1905 Jeseničani, so Kranjčani slovesno odprli 31. julija 1910 Prešernovo kočo na Malem Stolu (2193 m).

Kadilnikova koča na Golici in Prešernova koča na Stolu sta bili tudi javki za ilegalce. L. 1922 se je pri ilegalnem prehodu preko Stola smrtno ponesečil prvi sekretar SKOJ Dragoljub Milovanović. 14. junija leta 1931 je bil v Prešernovi

koči ilegalni sestanek članov Društva prijateljev prirode iz Slovenije in Avstrije. 20. februarja 1942 se je 40 prvoborcev jeseniške Cankarjeve čete ves dan borilo z 2000 Nemci in domačimi izdajalci. Na pragu Prešernove koče je padel prvoborec Jože Koder iz Baške grape, koča pa je bila požgana.

Ob dvajsetletnici te velike in pomembne bitke, 25. februarja 1962 so se na pogorišču Prešernove koče zbrali preživeli prvoborci in člani AO in PD Jesenice. Skupaj so izrazili željo, da se na Stolu zgradi nova koča. 21. avgusta 1966 so ljubitelji Karavank slovesno odprli Prešernov dom (2193 m).

Občinski odbor ZZB NOB na Jesenicah se je povezal s planinskim društvom in njegovim alpinističnim odsekom. Vsi trije so 26. februarja 1967 uspešno priredili drugi spominski zimski pohod na Stol z 82 udeleženci (prvi zimski spominski pohod z 42 udeleženci je bil izveden 25. februarja 1962). Prvi in drugi uspeh je opogumil organizatorje teh zimskih spominskih pohodov, da so pripravili tudi tretji pohod, katerega se je kljub skrajno slabemu vremenu udeležilo 28 planincev. Število udeležencev spominskega pohoda na Stol se veča iz leta v leto. Preteklo leto so se 9. marca 1969 zbrali na zasneženem Stolu že 203 udeleženci. Na zasneženi Stol prihajajo poleg preživelih udeležencev borbe 20. februarja 1942 (Štepselna, Vasje, Ivanke, Slovenka in drugih) še predvojni ilegalci (Andrej Stegnar) in preživeli prvoborci s Stanetom in Ladom Kersnikom na čelu.

Letošnji peti zimski spominski pohod na Stol v počastitev 28. obletnice bitke na Stolu in 25-letnice osvoboditve je zbral 300 udeležencev iz Jesenic, Mojstrane in Dovjega, Tržiča in Radovljice, Kranja in vse Slovenije, celo iz Tolmina, Velenja in Maribora.

Na Stolu so bili člani ZZB NOV, taborniki, člani društva prijateljev mladine, lovci, vodniki lavinskih psov s svojimi varovanci in številni plezalci. Alpski smučarji so izvedli svoj prvi turni smuk s Stola prek Vaneža in Belščice v Medji Dol.

Strumno zastopstvo graničarjev in vojakov s Pokljuke je izstrelilo častno salvo. Delovni kolektivi iz Jesenic in drugih krajev Slovenije so gmočno podprli pohod. Ljubljanska tovarna Kolinska je prispevala večjo količino kvalitetnih juh, s katerimi so se okrepčali v Valvasorjevem domu pod Stolum in v Prešernovi koči na Stolu skoraj vsi udeleženci.

Organizatorji zimskega spominskega pohoda na Stol se iskreno zahvaljujejo vsem udeležencem z željo, da bi dobil ta pohod enako množičen in slavnosten značaj, kot ga imata »Po stezah partizanske Jelovice« in »Po poteh partizanske Ljubljane«.

Uroš Župančič

OB 10-LETNICI PD GORNJA RADGONA

Prlekija je ponižna dežela; tu zemlja ne sili v višave in le rahlo valovi in doseže svoj najvišji vrh na Gomili, kjer se vzdigne 351 m nad morje; slavni prleški Jeruzalem je za 10 m nižji, njegova sestra Kapela pri Radencih pa meri le nekaj več kot 300 m. In to bi bile tudi glavne višine ljubeznive Prlekije. Pa vendar bije v tej idilični pokrajini tudi marsikatero planinsko srce, ki je pristrčno vdano našim planinam in njenim najvišjim vršacem.

Mnogo vnetih planincev živi tudi v Gornji Radgoni in njeni okolici. Ni dolgo od tega, kar so radgonski planinci praznovali svoj jubilejni občni zbor, ki ga je obiskalo nad 150 zvestih članov. Le katero radgonsko društvo se lahko ponaša s tolikim številom vdanih pristašev?

Radgonsko planinsko društvo vodi že vsa leta od ustanovnega občnega zbora Ivan Bombek, ki je bil tudi pobudnik za ustanovitev društva; prej so bili Radgončani včlanjeni v ljutomersko društvo. Tovariš Bombek je resničen idealist in izredno požrtvovalen planinski delavec; z vso vnemo se trudi, da bi se društvo še razraslo in da bi vključil vanj kar največ mladine. Tovariš Bombek je planinec že nad 17 let in je v tem času vzgojil s svojimi sodelavci že celo vrsto mladih ljubiteljev planin, ki sicer odhajajo v svet in množijo vrste tamkajšnjih planincev. Radgonsko planinsko društvo je v času svojega obstoja organiziralo že nad 50 daljših in tudi zahtevnih planinskih tur, zato ni čudno, če lahko najdete podpise radgonskih planincev po planinskih kočah vseh slovenskih planin, pa tudi gora izven republike in države. Posebno skrb pa posveča upravni odbor društva vzgoji šolske mladine in tako je tovariš Bombek privabil v vrste mladih planincev že nad 200 učencev radgonskih šol in prireja vsako leto z mladimi planinci vrsto planinskih pohodov, tako da mlademu Prleku niso neznane lepote naših planin, čeprav so daleč in je pot do njih dolga in draga. Naj le obišče kak gorenjski planinec naš Jeruzalem ali Kapelo, pa bo videl, da je temu tako. Toda zavzetost radgonskega planinskega društva premaga tudi te težave.

Ob 10-letnici radgonskega planinskega društva je zaželel zastopnik PZ Slovenije iz Ljubljane vrlim radgonskim planincem še mnogo uspehov pri plemenitem delu in vzgoji mladega planinskega rodu, ki bo prenašal dalje in dalje tradicijo ljubezni do naših gora. Posebno je to zaželel tovarišu Ivanu Bombeku, ki bo že enajsto leto vodil stare in mlade planince po naših planinah in jim odkrival lepoto naše zemlje.

Ob jubilejni obletnici je izročil zastopnik iz Ljubljane radgonskemu društvu pismeno pohvalo za opravljeno delo, ki jo

je izrekla Planinska zveza Slovenije; tov. Bombekova, Žuničeva in tov. Žunič pa so dobili transverzalne značke. Škoda, da ni kdo pozdravil radgonskih planincev tudi v imenu družbeno političnih organizacij pa tudi kdo od družbeno politične skupnosti ob njihovi 10-letnici, saj bi to pošteno zaslužili.

Manko Golar

OBČNI ZBOR PD LJUBNO

V soboto 14. marca 1970 je bil redni letni občni zbor PD Ljubno. Iz predsednikovega poročila je razvidno, da je društvo delovni program skoraj v celoti izpolnilo. Predstavniki društva so se udeležili raznih sestankov, ki jih je organizirala PZS, člani so sodelovali na več skupnih akcijah, organizirali so izlet v Avstrijo in nekaj izletov po Sloveniji; poleg tega pa se je večina članov, skupaj z drugimi prebivalci, 13. in 14. septembra udeležila proslave na Smrekovcu, oziroma na Komnu. Ustanovili so MO, v katerega se je vključilo precej novih članov, tako da je članstvo naraslo na 183, od tega je 89 članov, 35 mladincev in 59 pionirjev. Markacijska skupina je uredila dve poti, postavila več napisov in izhodiščno tablo z vsemi turami v okolici Ljubnega.

Prof. Tine Orel, ki je pozdravil občni zbor v imenu UO PZS, je podelil dve priznanji: srebrno značko PZS svétniku Ivanu Razborniku za njegovo dolgoletno sodelovanje v planinski organizaciji, bronasti znak PZS pa je dobil Stanko Podmeninšek.

Na koncu so sprejeli še delovni program. V zvezi z izleti se je pojavila zanimiva ideja, da bi društvo v sodelovanju s turističnim društvom v poletnih mesecih organiziralo za turiste, ki jih je na Ljubnem iz leta v leto več, izlete v okolico Ljubnega. Program je zelo raznovrsten in široko zasnovan in ga bo možno uresničiti samo s sodelovanjem vseh članov in ne nazadnje s sodelovanjem vseh organizacij na Ljubnem.

Janez Plesnik

OBRAČUN ŠOŠTANJSKIH PLANINCEV

Planinsko društvo Šoštanj je na svojem rednem občnem zboru dne 16. februarja 1970 po zanimivem predavanju Alojza Goloba iz Solčave o III. odpravi slovenskih planincev v Himalajo ob veliki udeležbi članstva in mladine podalo obračun svojega dela za preteklo leto.

Občnega zbora so se udeležili zastopnik PZS prof. Tine Orel, zastopnik medobčinske zveze PD iz Celja, zastopnik PD Velenje ter predstavniki občine Ve-

lenje, krajevne skupnosti in krajevnih organizacij Šoštanj. Na občnem zboru je o delovanju in gospodarjenju planinskega društva poročal predsednik Branko Šumer. V preteklem letu je Dušan Kukovec premagal severno steno Eigerja, kar je velikega pomena tako za naše alpiniste, za naše društvo in vse naše planinstvo. Propagandni odsek, ki ga vodi Viktor Kojc, je organiziral nekaj izletov za starejše planince na Pohorje, Vogel, Zelenico, Veliko planino in v druge kraje. Mladinski odsek pod vodstvom Karla Kordeža se je številčno okrepil, skrbel za vzgojo mladih planincev s predavanji, izleti, obiski gora in tečaji za vodnike in za gorsko stražo.

Markacijski odsek vodi tov. Franci Drev. Markirane so bile planinske poti iz Šoštanja čez Lepo njivo, Šmihela do Mozirske kočice, od tam na Smrekovec, Bele vode in Šentflorijan. Gospodarska komisija je imela precej dela z investicijami na Andrejevem domu. Blagajnik Tomo Hudoletnjak je povedal, da je društvo imelo v letu 1969 z dotacijo Elektrarne Šoštanj, sklada SZDL, Tovarne Poypex Šoštanj, TGO Gorenje in s kreditom 61 604,53 din dohodka, izdatkov za društveno dejavnost, dejavnost vseh odsekov ter investicij za adaptacijo doma in nabavo nove opreme v skupnem znesku 53 727,80 din. Društvo je skrbno gospodarilo.

Zastopnik Planinske zveze Slovenije je v društvu čestital k doseženim uspehom, še posebno k vzponu v Eigerju. Zaželel je društvu složno delo, da bi doseglo še več.

V razpravi je sodeloval tudi dolgoletni predsednik društva tov. Andrej Stegnar in opisal gradnjo Doma na Slemenu, planinske postojanke, ki jo je gradilo PD Šoštanj ob tesnem sodelovanju kolektiva Tovarne usnja. Ta je dal na razpolago zemljišče v brezplačno uživanje na 99 let iz sklada splošnega ljudskega premoženja. Zemljišče naj bi se sedaj prepisalo na planinsko društvo. Tov. Podržaj iz Celja je pozdravil občni zbor v imenu meddruštvenega odbora PD. Novi odbor je dobil tudi pooblastilo, da najame pod najugodnejšimi pogoji 20 000,00 din investicijskega kredita, ki je potreben za ureditvena dela na Slemenu in za nabavo nove opreme.

Miloš Vovk

OBČNI ZBOR PD RAVNE

Iz poročila funkcionarjev na občnem zboru PD Ravne je razvidno, da se je upravni odbor v lanskem letu največ ukvarjal z vprašanjem planinske postojanke na Naravskih ledinah.

Posvetili so tudi pozornost novim članom, predvsem mladini, saj so v svoje vrste vključili 197 novih članov, od tega 90

mladincev, predvsem učencev osnovnih šol in gimnazijcev.

Težave so imeli z vodniki, ker jih primanjkuje. Na 150 članov pride le 1 vodnik, kar je vsekakor premalo.

Posebne težave imajo z vodo na svoji planinski postojanki. Lani so našli izvir, nameravali napeljati vodovod, vendar jim je ta vir vode usahnil.

Na zboru je bil ponovno izvoljen za predsednika že večletni odbornik tega društva Pavle Stropnik.

F. Srebotnik

PD MOZIRJE

Občni zbor PD Mozirje se je vršil konec februarja v veliki sejni dvorani občinske skupščine Mozirje ob veliki udeležbi planincev in ljubiteljev planin.

Predsednik tov. Martin Zajec je pozdravil vse navzoče, posebej še predstavnika PZS prof. Tineta Orla, predstavnika PD Gornji grad in predsednika mladine Mozirja. Po poročilih se je razvila zelo plodna razprava, v kateri so sodelovali starejši in pa na veliko veselje tudi mlajši člani našega društva.

Delo je potekalo po načrtu, sprejetem na lanski letni konferenci. Člani društva so bili tudi v tem letu prvi nosilci medobčinske štafete mladosti na relaciji Okrešelj-Logarska dolina-Mozirje, Slovensko planinsko transverzalo je opravilo pet članov, eden od njih je to pot uspešno končal že drugič, ena od članic pa to pot opravlja že drugič. Sodelovali smo tudi pri razstavi cvetja v Mozirju, postavili smo planinsko kočico in improvizirali gozd okoli nje. Pričeli smo z markiranjem partizanske poti »Po poteh XIV. divizije« od Belih vod do Smrekovca. Skupinskih izletov je bilo 6, udeležilo se jih je okoli 190 mladincev in članov našega društva. Obiskali smo Škof v Matkovem kotu, Medvednico nad Zagrebom, Dom pod Peco, se povzpeli na vrh Pece, Valvazorjev dom pod Stolom in vrh Stola ter na Klek nad Ogulinom. Imeli smo prijateljsko srečanje s planinci v Ogulinu. Na dan slovenskih planincev 14. septembra pa smo bili na Loki pod Raduho, z vrha Raduhe smo proslavili ta dan z ognjemetom. Povečali smo članstvo za 25 %, tako da naše društvo šteje 308 članov in je najmočnejše v naši občini.

V načrtu za letošnje leto stoji pred upravnim odborom kup nalog: Sodelovanje pri štafeti mladosti, sedem skupinskih izletov v razne kraje in vrhove, Boč, Mrzlico, Kal, Dom na Kofcah, Korošico, Ojstrico in preko Konja na Veliko planino in še na Mangrt. Za dan planincev bo izlet v neznanu. Odsek gorske straže bo uvedel redne obhode svojih članov. V zimskem času bomo organizirali planinsko šolo v novi mozirski osemletki. Naši učitelji so nam že obljubili pomoč.

Novi upravni odbor šteje sedaj 11 članov, nekaj je novih, mlajših. V vodstvu mladinskega odseka so poleg vodje odseka še trije mladinci.

Na koncu občnega zbora je predstavnik PZS prof. Tine Orel, podelil častni brosnasti znak PZS za aktivno in požrtvovalno delo v planinski organizaciji dvema članoma našega društva.

Za novega predsednika smo izvolili zavrednega planinskega delavca tov. Mirka Kovačiča.

A. M.

XVI. REDNI OBČNI ZBOR PD PTT LJUBLJANA

Dne 28. 2. 1970 je imela občni zbor najbolj množična organizacija delavcev PTT. Ob otvoritvi je predsednik Jože Dobnik pozdravil navzoče člane, zastopnike PZS dr. Miha Potočnika, ing. Pavla Šegula, Tončka Strojina in zastopnike PD PTT Maribor, PD PTT »Sljeme Zagreb« in PD iz Ljubljane, tako PD Ljubljana-Matica, Železničar, Obrtnik, Rašica, Emona in Črnuče in direktorje podjetij PTT. Glavni direktor Združenega PTT podjetja tov. Jože Gerbec, direktorji PTT podjetij Ljubljana tov. Dane Dovjak, PTT podjetja Kranj Franc Škerjanec, PTT podjetja Novega mesta tov. Jakob Berič in Šolskega PTT centra tov. Janez Hafner so s svojo navzočnostjo gotovo prispevali k pomembnosti tega občnega zbora.

Predsednik PD tov. Jože Dobnik je nato v poročilu med drugim povedal:

Društvo je sodelovalo z odborom za pokroviteljstvo nad kuririji in vezisti NOV Slovenije pri organiziranju transverzale kurirjev in vezistov od Gančanov v Prekmurju do Slavnika na Koprskem. Pri tem so planinci aktivno sodelovali pri opremitvi poti z znaki, napisi, skrinjicami za vpisne knjige in štampiljkami. V priznanje je društvo prejelo zlati častni znak.

– s 145 člani se je udeležilo »Pohoda po poteh partizanske Ljubljane«;

– 395 članov se je udeležilo II. zbora planincev PTT Slovenije pri Poštarski koči pod Plešivcem;

– 81 članov je z izletom na Snežnik drugo nedeljo v septembru proslavilo I. dan slovenskih planincev, skupine zunaj Ljubljane pa so isti dan organizirale izlete v bližnje gore;

– 29 članov se je udeležilo 17. zbora planincev PTT Jugoslavije na Fruški gori v organizaciji PD PTT Novi Sad, 2 pa 17. partizanskega marša;

– 5 članov je v letu 1969 dokončalo slovensko planinsko transverzalo od Maribora do Ankarana, skupaj doslej 46 članov;

– društvo je pomagalo pri organizaciji planinskega plesa ljubljanskih PD na Gospodarskem razstavišču;

– mladinski odsek s 487 mladinci in pioniriji je organiziral 7 samostojnih iz-

letov z 568 udeleženci, sodeloval pri Pohodu po poteh partizanske Ljubljane s 15 pet članskimi ekipami, priredil 8 predavanj s potopisno in planinsko tematiko, 2 mladince sta v 10-dnevnih tečajih v Vratih in na Vršiču pridobila kvalifikacijo mladinskega vodnika. MO je tudi pobudnik množičnih izletov po transverzali kurirjev in vezistov, sodeloval je pri prenosu štafetne palice – spomenice z vrha Triglava na proslavo 100-letnice vižmarskega tabora;

– odsek za gorska pota je uredil, popravil, markiral vsa gorska pota, ki jih ima v oskrbi PD PTT Ljubljana;

– odsek za varstvo gorske narave je z udeleženci na izletih skrbel za red in čistočo v okolici Poštarske koč na Vršiču;

– propagandni odsek je organiziral iz Ljubljane 24 članskih izletov s 1562 planinci, 373 članov pa je bilo na izletih v organizaciji skupin v Celju, Kranju, Novi Gorici in Novem mestu, dalje je organiziral 14 planinskih predavanj z barvnimi diapozitivi, ki jih je gledalo in poslušalo 989 članov.

V dnevnem in tedenskem časopisu in strokovnem tisku je objavil kakih 30 člankov in novic z več fotografijami iz dejavnosti društva in redno menjaval slike planinskih izletov in prireditev v društveni omarici na Trgu OF, uredil tudi zbirko dokumentarnega in slikovnega gradiva za čas od 1959–1969.

Dejavne so bile tudi planinske skupine zunaj Ljubljane. Celjska se pripravlja na osamosvojitve.

Gospodarska komisija je vzorno skrbela za poslovanje Poštarske koč na Vršiču. V 110 dneh je z manj delavci opravila količinsko večji promet kot preteklo leto in poslovanje zaključila s pozitivnim rezultatom.

Posebna točka dnevnega reda je bila posvečena predlogu tov. Ivana Zabela, da se razširi Poštarska koč na Vršiču.

Po poročilih se je razvila razprava, v katero so posegli predvsem gostje.

Dr. Miha Potočnik, predsednik PZS, je izročil najzaslužnejšim planincem 3 srebrne in 3 bronaste znake. Srebrne so prejeli: Stane Kaji, Ivan Debec in Greta Brečeljnik, bronaste pa Stane Kodram, Donat Štibelj in Feliks Dornik.

Glavni direktor Združenega PTT podjetja tov. Jože Gerbec je izjavil, da je dolžnost vseh PTT podjetij razvijati standard in rekreacijo ter podpirati planinsko organizacijo.

Občni zbor je nato izvolil nov 15-članski upravni odbor in ponovno tov. Jožeta Dobnika za predsednika. V organih PD PTT Ljubljana je 7 novih mladih članov. Občni zbor je izglasoval predlog adaptacije na Vršiču in predlog dr. Miha Potočnika, da PD PTT Ljubljana ustanovi novi skupni mestni planinski odbor.

Jože Praprotnik

RAZMIŠLJANJA O ZIMSKEM ZBORU MLADINSKIH GORSKIH VODNIKOV

Prvi dan letošnjega marca smo se mladinski vodniki zbrali v planinskem domu na Zelenici. Natančneje povedano smo si segli v roke že dan prej, torej zadnjega v februarju. Dvodnevno zborovanje mladih vodnikov iz vse Slovenije je vsakemu izmed nas prineslo nekaj novega, lepega in koristnega. Lepo je bilo to, da smo se zopet srečali prijatelji in se pogovorili o svojem delu. Prav tako je bilo lepo to, da je bila zimska gorska narava oba dni v soncu. In koristno? Koristno je bilo vse, kar smo novega slišali, pa tudi starega – vendar stvari, ki jih človek nikdar prevečkrat ne sliši.

Na večernih urah prvega dne našega zbora smo obnovili del prve pomoči in sicer umetno dihanje in masažo srca. Vodil je Rudi Zupan. Vsak udeleženec se je moral praktično spoprijeti z omenjenimi veččinami – preizkusil jih je na lutki, ki je dobila vsemogoča imena. Uradno je bila Ančka, vendar tudi na to ime ni slišala.

Okoli desete ure zvečer, ko smo najbolj »žvrgoleli«, zvemo, da si je nekdo zlomil nogo pri nočnem smučanju. Reševalna akcija je stekla. Vsi smo bili prepričani, da gre zares. Čakali smo na povelja in ukrepe gorskih reševalcev. Povsem razumljivo je, da mladinski vodniki nismo na vrat na nos pograbili razne vrvi, vrvice in saniteto ter zdrveli k ponesrečencu. Vsak je čakal, kaj in kako bodo ukrepali reševalci. Nikomur izmed nas še na misel ni prišlo, da bi prevzel vodstvo nad akcijo. Kako naj se mladinski vodnik postavi pred gorske reševalce, kadar gre za res? Vsak pričakuje akcijo članov GRS, če so ti pri roki. Jasno je, da mora mladinski vodnik pomagati in sodelovati, če se zdi reševalu potrebno. Tako se nas je zbralo ob ponesrečencu okoli dvajset. Večina je potek akcije le opazovala – kaj pa naj dvajset ljudi dela z enim, ki si je zlomil nogo? Nekateri pa so z vso zavzetostjo reševali in lahko trdim, da je akcija uspela. In katere so bile napake? Predolgo smo hodili do ponesrečenca; nekateri niso kazali nikakršnega zanimanja oziroma pripravljenosti za pomoč. Prav bi bilo, če bi vsi pohiteli na kraj nesreče. Večina bi le opazovala, reševali pa bi vodniki pod vodstvom gorskih reševalcev. Na koncu lahko zapišem, da je bila akcija nadvse koristna in poučna.

Naslednji dan, v nedeljo, smo po zajtrku najprej posedeli in se pogovorili o naših težavah in delu. Uvodno misel pri tem je imel tov. Danilo Škerbinek, ki je bil tudi sicer vodja zbora. Največ smo govorili o akciji pionir-planinec, o osnovni planinski šoli in o problematiki mladinskega vodništva.

Če bi naš zbor razdelil na tri dele, potem bi bil tretji, zadnji del, vzpon na pri-

bližno 2100 m visoko Vrtačo. Prav vsi smo se povzpeli na njen vrh. Odpirali so se nam čudoviti razgledi na okolico: Stol, za njim triglavsko pogorje, greben Begunjščice, Veliki vrh, Babo, v ozadju na Košuto, desno v megle zavite Kamniške planine, tik pod nami pa na vrh Zelenice. Čudoviti pogledi – čudovit zimski dan. Škoda, da je vsega lepega tako hitro konec. Sicer pa, kaj bi se smerili, taki dnevi in srečanja nas še čakajo.

Prijatelji! V kom izmed nas ne bije pošteno planinsko srce? Kaj bi nas sicer vedno znova in znova vračalo v objem gora, med planinsko tovarišijo? To ni baharija, to je le del našega življenja, del naše plemenitejše in bogatejše mladosti. Ne imejmo je le za sebe. Odprimo ji pot v srca vseh mladih ljudi; pokažimo jim ključ od vrat, ki pripeljejo v svet lepote! To je dolžnost slehernega mladinskega vodnika.

Miha Marenčič

PIONIRSKA PLANINSKA SKUPINA NA OSNOVNI ŠOLI V STRANJAH

(PD KAMNIK)

Kakor že nekaj let nazaj, tako je tudi letos pri nas nad polovico učencev od 3. do 8. razr. vključenih v planinsko organizacijo. Ob koncu šolskega leta, ko nekateri učenci končajo obvezno šolanje in izstopijo, se število članov zmanjša, vendar med letom pridobimo nove, predvsem iz tretjih razredov; tako je število učencev skoro nespremenjeno in se vedno suče okoli 160. Zadnje dni skrbimo za poravnavo članarine za tekoče leto, pa tudi akcija za vpisovanje novih mladih planincev še ni končana.

Trudimo se, da bi mlade ljudi naučili doživljati naravo in jo varovati. V ta namen so dobrodošla tudi predavanja, vendar nam v tej zimski sezoni društvo tega še ni omogočilo. Ker otrok doživlja naravo najbolj neposredno na izletih, smo v preteklem letu priredili naslednje:

30. marca 1969 se je 14 naših starejših pionirjev udeležilo smučarskega pohoda na Veliko planino.

Sredi aprila 1969 smo se odločili za izlet Pusta gora–Paloviče–Vranja peč–Stari grad. Prijavilo se je 42 mlajših planincev. Ker pa je na predvečer izleta zapadlo precej snega, se je število zmanjšalo na 21 in so vztrajali pač najbolj pogumni.

V maju, mesecu narcis, se je 94 pionirjev podalo na Golico. Vreme je bilo sončno, poljane pobeljene z dišečimi cvetovi narcis. Nepozabno doživetje.

13. junija je bilo v Klinu odkritje spominške plošče mlademu kurirju Ivanu Robleku. Te slovesnosti se je udeležilo 27 planincev, ki so pripravili tudi lep spored. V počitnicah gredo učenci vsak po svoje, zato ni mogoče organizirati skupinskih izletov.

Z novim šolskim letom, to je septembra, smo šli na Menino planino. Bilo nas je 51. Zadnje nedeljo v oktobru pa smo se peš podali iz Kopišč na Korošico, na Krvavec in skozi Bistričico v Stranje.

11 starejših pionirjev se je udeležilo pohoda »Po poteh II. grupe odredov«. Prav tako je nekaj učencev trikrat sodelovalo pri delovnih akcijah okoli žičnice na Kamniško sedlo.

Naj pripomnim še to, da je lepo voditi mladino v gore, obenem pa težko, saj za vsakega posameznika učitelj odgovarja moralno in materialno pred starši, družbo in samim seboj. Res pa je, da si vsak učenec, ki je že bil na kakem izletu, vedno znova želi v gore.

O našem nadaljnjem delu ne bom govorila. Odvisno bo od časa, zdravja, vremena in finančnih možnosti, saj moramo gledati tudi na to, da staršem ne segamo pregloboko v žepe, na kakršnokoli pomoč pa ne upamo računati.

Golobova

IZLET ŠTEVILKA 103

»Zakaj sem prišel?

Ja, imel sem nekaj prostega časa ob koncu poletja in želel sem iti na gore. Moj brat je bil na izletu za vzdrževanje potov in zelo mu je bilo všeč, pa sem si mislil, da bi se udeležil enega od »pospravljalnih« izletov. Hotel sem tudi srečati ljudi. Ko prebivaš teden dni na gorah, se z ljudmi zelo zbližáš...«

Tako pojasnjuje svojo udeležbo eden od 35 udeležencev lanskoletnega čiščenja in pospravljanja planinskih potov v Mali Yosemitejski dolini, ki ga je organiziral Sierra Club. Taki izleti imajo že svojo tradicijo, saj se vrste od leta 1958. S tem so si pridobili veliko popularnost, njih število iz leta v leto raste – lani jih je bilo osem.

Na stotine vreč odpadkov so mladi planinci in planinke znosili s planinskih potov, odstranili so sledove mnogih tabornih ognjev. O svojem delu menijo: »Videti smeti ob planinski stezi in brezbržno iti mimo, to lahko frustrira. Toda pospraviti pot skupaj s štiriintridesetimi prijatelji v čudoviti naravi z edinim ciljem – povrniti prirodi prvotni obraz – je presenetljivo zadovoljstvo. To je neposreden korak v postavljanju stvari, ki so narobe, spet na pravo mesto...« »Zbiranje odpadkov je postopoma postala prava igra. (Smeti, ki jih ljudje puščajo za seboj, so lahko nad vse smešne, če imajo zbiralci smisel za humor.)«

Večeri so mladim planincem-tabornikom minevali ob tabornem ognju, ob pesmi in zvokih kitare.

To je torej tisto, za kar so mladi Amerikanci pripravljeno nositi teden dni po hribih gor in dol vreče polne papirja, rjastih konzervnih škatel in črepij, pobirati odpadke ob poti, jesti samo konzervirano hrano in za udeležbo pri tem odriniti še 35 dolarjev (437,50 din).

Peter Soklič

IZ PLANINSKE LITERATURE

JUBILEJNI ZBORNİK PD ŽELEZNIČAR – LJUBLJANA

V življenju današnjega časa, polnega dogodkov in atrakcij vseh vrst, se nam zde pomembne le velike obletnice. Naglica in površnost nam meglita oko. 20-letnica PD Železničar Ljubljana, na katero opozarja okusno opremljena brošura »Gora«, pa ne sme mimo nas neopažena.

Že platnice s svojim naslovom »Gora« na sinje-beli podlagi označujejo zaverovanost v gore tiste udarne skupine, ki je 20 let na svojih plečih nosila breme društvenega dela. Naslovu kot opora stoji ob strani slika spomenika padlim železničarjem-planincem, ki je na razglednem okrajku planine Vogar. Originalno sestavljen iz tračnic je 11 m visok, delo umetnika Lenassija.

Odboru, ki se na notranji ovojni strani platnic predstavlja, je ob 20-letnici društva uspelo zbrati društveno kroniko in

osebne impresije z gora svojih najaktivnejših članov.

Društvo je bilo ustanovljeno 25. 10. 1949. Takoj je začelo prirejati izlete in predavanja, delovne akcije pri obnovi postojank, razdeljevalo je opremo, ki jo je bilo takrat težko dobiti, organiziralo plezalne tečaje, ustanovilo foto-krožek in si uredilo temnico. Društveni poverjeniki po vseh železniških enotah so poskrbeli, da je PD že prvo leto imelo 1000 članov, naslednje leto pa že 1800.

Svoje glavno prizadevanje je društvo posvetilo gradnji svoje planinske postojanke na Rjavi skali na Voglu. Iz članka K. Kušarja »Propadli lepi načrti« je videti, koliko truda, sredstev in denarja je bilo že vloženo. S pametno politiko in pravočasno investicijo bi bil imel Bohinj že 10 let prej dom na Voglu z žičnico vred. Članek je pretresljiv dokument prizadevanj planinskih entuziastov, ki so izbrali teren, nadelali pot, zgradili cesto do

spodnje žičnice, že naročili oba jeklena nosilna stebra žičnice, postavili začasno žičnico, nabavili del patentne žice za nosilne vrvi, izvršili vsa težaška dela na spodnji in zgornji postaji žičnice, opravili 30 000 udarniških ur, zbrali za tedanje čase že veliko vsoto denarja, a bilo je še vsega premalo. Pri revizijskih komisijah – kdo ve za tistega, ki je odločil – pa se je ustavilo.

Začetna dela je končalo podjetje Trans-turist, ki je kot turistični koncern dokazalo, da so bila prizadevanja PS Železničar utemeljena in da bi bila sredstva ekonomsko upravičena. V resnici lahko trdimo, da je Ski hotel Vogel res v veliki meri plod planinskih prizadevanj, sprva skalašev, kasneje PD Železničar. Morda je to vesoljni javnosti, ki obiskuje ta prelepi košček gorske narave, še premalo znano, ali žal celo popolnoma neznano! Zato je namen teh vrstic v Planinskem Vestniku, da podčrta planinski delež danes anonimnih planinskih delavcev, ki so svoje najboljše moči žrtvovali za ta ponosni gorski objekt.

PD Železničar je skušal vzeto nadomestiti z domom na Slavniku, ki ga je l. 1961 prevzelo v upravo. Nevesten oskrbnik pa jim je zapustil tolikšno izgubo, da ni kazalo nadaljevati z upravo doma.

Istega leta je društvo kupilo zemljišče in pastirski stan na Vogarju nasproti Vogla. Nenačeta divjina Pršivca in okoliških planin je bila v uteho peščici organizatorjev in planinskih delavcev, ki niso odnehali in ponovno prispevali mnogo udarniških ur in sredstev, da je 22. julija 1966 praznovalo PD Železničar-Ljubljana enega svojih največjih praznikov. Članek Kancijana Kušarja in Maksa Rebova govori o teh prizadevanjih.

Svoja gorska pota je PD železničar usmerjalo tudi v Kamniške planine. Na Kisovcu, v zavetju smrekovih gozdov in s pogledom na Kamniško polje in Julijske Alpe v daljavi, so že l. 1947 gradili počitniški dom in še istega leta doživeli razočaranje – vihar je leseno konstrukcijo podrl. Še nekajkrat so napeli vse moči in l. 1947 dogradili dom na Kisovcu. Franc Kavalari je v članku opisal tudi dostavo do doma.

Ostalo gradivo jubilejnega zbornika dopolnjujejo članki: o izletih planincev železničarjev (K. Kušar), In memoriam Draga Kosija (M. Rebov), delo jamarске sekcije (D. Novak), ki je bila ena najdelavnejših v Sloveniji in imela veliko vlogo v delu PD, delo AO (M. Spašič), problemi MO (M. Raztresen) in beležka o društvenih izletih (N. Brecljnik), transverzalistih in imetnikih društvenih priznanj. Preostalo gradivo zajemajo impresije z gora in ga poživljajo fotografije. Na 86 straneh je zbrano raznoliko gradivo, ki po svoje predstavlja del slovenske planinske zgodovine, ilustrirano prizadevanja, napore in razočaranja ter osebnosti planincev, ki so živeli za svoje gore in

društvo. Kdor je imel kdaj priložnost bližje spoznati ta planinski kolektiv, mu tudi skromne besede zbornika veliko povedo. Kot tak je zbornik del nas samih in zasluži, da ga uvrstimo na planinsko polico. Zbornik je izšel v 1000 izvodih v založbi PD Železničar, uredila pa sta ga Marjan Raztresen in Pavle Ciglar ob sodelovanju uredniškega odbora.

Tone Stojin

VADITELJ SMUČANJA

Šolski center za telesno vzgojo v Ljubljani je konec leta 1969 izdal priročnik »Vaditelj smučanja«, gradivo za teoretične izpite vaditeljev.

Priročnik obravnava naslednje teme:

1. Pregled zgodovine smučanja;
2. Kaj mora smučar vedeti o opremi;
3. O snegu in mažah;
4. Osnove športne medicine;
5. Nevarnosti v gorah.

Na koncu podaja priročnik še program za vaditelje smučanja, v katerem je poleg poglavij iz »Vaditelja« še metodika in tehnika osnovne in nadaljevalne smučarske šole.

Kot planinci lahko priporočimo knjižico vsem tistim, ki gore obiskujejo tudi tedaj, ko jih pokriva bela odeja. Zlasti četrto in peto poglavje lahko uporabimo v vsaki planinski šoli.

Osnove športne medicine so podane posebno zanimivo, saj se ne ustavijo pri prvi pomoči, temveč poprej povedo marsikaj zanimivega, o čemer v planinskih šolah ponavadi ne govorimo. Podnaslovi so naslednji: Človeško telo; splošni pregled zgradbe telesa (celica), tkiva, organski sistem, kosti in sklepi, oblika kosti, sistematika okostja, stiki kosti, mišičje, delovanje mišic, fiziologija mišic, utrujenost, kri, krvne žile; dihalni sistem – dihala (pljuča, mehanizem, dihanja, fiziologija dihanja); prebavni sistem, prebavila; sečila (ledvice, delovanje ledvic); živčni sistem – živčevje (somatsko živčevje, periferno živčevje, možgani, vegetativni ali avtonomni živčni sistem); koža (pomen kože); vpliv telesnih vaj na organizem človeka; spremembe v organizmu pri telesni aktivnosti; higiena človeka (osebna higiena, higiena prehrane – beljakovine, ogljikovi hidrati, maščoba, nikotin in alkohol); značilne poškodbe pri smučanju in prva pomoč; v poglavju o nevarnostih v gorah so v osnovnih črtah orisana problematika plazov, tovariška pomoč in organizirana reševalna akcija.

Priporoček bo nedvomno prispeval svoj delež k športni vzgoji v Sloveniji.

Ing. Pavle Šegula

RAZGLED PO SVETU

OD SREDOZEMSKEGA MORJA DO ŽENEVSKEGA JEZERA, to je daljava, ki jo bo moral premagati, kdor bo hotel imeti za seboj »Veliko prečenje francoskih Alp«. (La Grande Traversée des Alpes Françaises.) Predsednik CAF Lucien Devies utemeljuje to veliko traverso kot rešitev iz smučarske zagate na smučarskih progah okoli žičnic. »Turno smučanje,« pravi Devies, »je višek, ki ga smučar lahko doseže.« Idejo za veliko turno smučanje po francoskih Alpah je dal arhitekt-urbanist Jacques Couelle in pri tem uporabil zamisel Sergeja Antoina. Seveda je bila ta daljava že večkrat presmučana, vendar hočejo zdaj iz nje narediti nekaj, kar bi pomenilo veliko vzpodbudo za razvoj smučarstva in planinstva obenem. »Traverso« bi lahko imenovali tudi transverzalo, kakor većinoma imenujejo naši ljudje »slovensko pot«. Francoska bo tekla blizu italijanske meje, izdelali pa jo bodo Maurice Martin in brata Claude in Philippe Traynard. Povezovala bo glavne alpske skupine na francoskem ozemlju in bo speljana tako, da jo bo zmozel tudi poprečen smučar, ima pa tudi variante, ki so zahtevnejše in bo smučar zanje moral vzeti s seboj tudi cepin in dereze. Pri izdelavi vsega, kar je treba za tako transverzalo, sodelujejo CAF, FFM in FFS (de Ski). Devies upa, da bo »ta veliki načrt, po svojem značaju in obsegu največji v Alpah, prinesel v francoske gore novo življenje«, pomenil pa bo tudi povezavo med lokalnimi partikularizmi (tudi Francozi imajo opravka z njimi). »Ne gre za organizacijo, ki bi bila sama sebi namen. Ne bodimo kratkovidni, pogledjmo širom po svetu kakor z gorskega vrha,« sklepa svoj uvodnik o transverzali Lucien Devies.

ANTONOVIČ, predsednik plezalskega komiteja sovjetske planinske zveze je v 34 zv. UIAA marca 1969 napisal članek »Plezalni šport v SZ«. Evropa je te sovjetske poglede na alpinizem sprejela z mešanimi občutki. Tega sicer ni prvič storila, čeprav si je glede tekmovanja v alpinizmu že dolgo na jasnem nekako tako, kakor je o tem pisal naš Tuma v svoji znani knjigi. Takole piše S. Antonovič: »Plezalni šport je veja alpinizma, SZ jo je začela razvijati zadnje čase. Vsako leto so na Krimu tekmovanja, ki se ga udeležujejo najboljši sovjetski plezalci. Vpričo gledalcev plezajo preko strmih pečin, sodniški zbor pa jih ocenjuje. Tekmovalci morajo rešiti dve nalogi, solirati in plezati v navezi. Za soliranje izbere smer sodniki, plezalec pa jo mora preplezati navzgor in navzdol (90–100 m visoko steno). Spust je možen na roke ali z vrvoja. Smer je toliko težka, da ji manj izurjen v sestopu ne more biti

kos. Najboljši čas za zmago še ni dovolj, kajti plezalec mora smer preplezati brez napak npr. ne sme mu zdrsniti niti roka niti noga, ne sme mu pasti iz rok kak del plezalske opreme, ne sme se napak navezati oz. uporabljati napačnih zank i. p.

Naveze obstoje iz dveh mož. Naveza ima pol ure časa za študij smeri na območju, ki ga izbere sodniški zbor. Inštruktorji (trenerji) ne smejo biti pri študiju navzoči. Nato naveza na fotografiji začrta smer in se s svojimi trenerji o njej pogovori in izbere potrebno opremo. Vstopi šele naslednji dan in pleza eno uro. Vsaka naveza pleza po svoji metodi in uporablja rekvizite po svoji izbiri. Zmaga tista naveza, ki pripleza v eni uri najvišje in pri tem ne uide iz začrtane smeri ter pri uporabi klinov ne naredi nobene napake. Tekmovanje pripravijo in izdelajo izkušeni alpinisti, ki so obenem člani sodniškega kolegija. Ta obenem skrbi za varnost tekmovalcev in gledalcev. Organizacijo tekmovanja podpira poseben pravilnik in se storitve točkujeta. Tekmovanje se vrši blizu Jalte na obali Črnega morja. Pravico do udeležbe na tekmovanju v Jalti si alpinistični klubi pribore v izbirnem tekmovanju. Doslej so se v tekmovanju pomerili največkrat člani iz klubov iz Moskve, Leningrada, Tbilisija, Alma-ate, Krasnojarska, Harkova in še iz nekaterih mest. V začetku je starejša alpinistična generacija skeptično gledala na to tekmovanje. Posebno ji ni šlo v glavo merjenje časa, navzočnost publike in plezanje pod kontrolo sodnikov. Ker pa se je tekmovanje izkazalo kot pozitiven faktor pri vzgoji alpinistov, so starejši spremenili svoje poglede. Skozi šolo tekmovanja so šli vodilni alpinisti: Khergiani, Romanov, Oniščenko, Kavunenko in mnogi drugi. »Navzočnost gledalcev ni slabo vplivala, izkušnje kažejo, da prav nasprotno.«

Antonovič je na koncu svojega poročila zapisal, da je pravilnik o tekmovanju in vse dosedanje informacijsko gradivo organom UIAA na razpolago. Res je, alpinizem je šport, že pred več kot sto leti so ga imenovali najimenitnejši šport 19. stoletja. Kakor vsak drug ima tudi ta šport svoj razvoj in tudi svoja notranja protislovja. Od vsega začetka je bil, kakor vsak drug, povezan s prestižem, s tekmo, z ocenjevanjem, čeprav niso sodelovali sodniki s štoparico, in so seveda manjkale še druge oblike izrazitih tekmovalnih športov. Nasprotniki medalj, konkurence in pokalov spreminjajo označbo iz srede 19. stoletja in pravijo, da je alpinizem več kot šport, ne taje pa, da je tudi šport. Tega tudi doslej še ni nobeden odpravil in vedno znova žene svoje poganke. Zanimivo je, da ne samo v SZ, tudi v ZDA je marsikaj podobnega, a prav

tako v Zapadni Evropi. Tudi pri nas smo že priredili reševalske demonstracije pred publiko, pozimi pa tudi s štoparico.

GUSTAV JAHN je oni Jahn, ki ga po imenu pozna po »cimerjanki« v severni triglavski steni vsak slovenski plezalec. Jahn je bil Zimmerjev tovariš v navezi, ki je preplezala eno najbolj plezanih smeri pri nas. L. 1919 – lani je minilo 50 let – se je smrtno ponesrečil v severozapadnem razu Velikega Odsteina v Ennstalskih Alpah. L. 1918 se je vpisal v dunajsko akademsko sekcijo OAV. Že l. 1900 je plezal lepe smeri v Raxu, v Catinacciu in drugod po Dolomitih. Seznam njegovih prvenstvenih vzponov po Alpah je obsežen. Vsebuje smeri, za katere danes komaj še vemo, zapisal pa si je tudi prvi sestop po severovzhodnem grebenu Dent du Géant, prvi vzpon po južni steni Marmolade, l. 1906 je s Zimmerjem preplezal severno triglavsko steno, l. 1908 pa z Gerinom vzhodno steno Prisojnika. Tudi med vojno 1914–1918 je mnogo plezal in spet zabeležil vrsto prvenstvenih vzponov, med njimi več zimskih: Innerkoflerturn, Grohmannspitze in Zahnkofel. L. 1918 je z dr. G. O. Dyhrenfurthom prvi stopil na tretji stolp Sella. Jahn štetejajo tudi med prve smučarje v Evropi. Kot skakalec in kot slalomist je bil znan po vsej Evropi. Ponesrečil se je 40 let star. Lepo ime je užival kot umetnik-slikar.

GEORG WINKLER spada med najmikavnejše osebnosti evropske alpinistične zgodovine. Čeprav je umrl v gorah še skoraj deček, se je o njem mnogo napisalo in se še piše. Znani nemški planinski publicist dr. Franz Grassler se je v oktobrski številki »Der Bergsteiger« obširno razpisal o Winklerjevi literaturi, ki jo je l. 1906 Erich König izdal pod naslovom »Kvišku« (Empor). Ta knjiga, meni Grassler, je po svoji vsebini in po svojih vinjetah kulturnozgodovinsko najpomembnejši dokument planinske literature fin de siècle. König piše o Winklerju takole: »Orel, ki je letel soncu naproti. Mož dejanja, ne naskakovalca brez moči... Dve veličini sta tisti čas svetili: v ledu E. G. Lammer, Prometej, ki je z vriskom budil tedaj lepo, komaj se prebujajočo plezalsko maso... v kopni skali Georg Winkler... Lammer je bil globokomiseln Nietzsche ekstremnega plezalskega športa, Winkler drzni, vedri uresničevalec. Stolpi v gorah so bile za njegov viteški duh trdnjava, ki jo je treba zavzeti.« Winkler se je smrtno ponesrečil, ko še ni izpolnil 19 let, in že ga postavlja König ob Lammerjevo stran. Gotovo je k temu pripomogla tudi Winklerjeva zgodnja smrt. Vsaka generacija ima rada svojega junaka, svoj simbol. Kasneje sta bila nekaj takega Toni Schmid in Leo Maduschka.

König sam to priznava, ko pravi, da je Winkler šele sedem let po svoji smrti

»postal moda«. Plezal je le dve leti, od 1886–1888, pa ima spomenike: V Totenkirchlu in Wilder Kaiser sta Winklerscharte in Winklerschlucht, v Cima della Madona je Winklerjev kamin ključno mesto današnje normalne poti; Winklerjev stolp v Catinacciu (Rosengarten), eden od treh južnih stolpov Vajolett, pa je najbolj znan spomenik temu Monakovčanu, ki je meril komaj 1,50 m.

Winkler se je rodil 26. avgusta 1869, lani je bilo torej sto let. Oče je bil premožen mesar. Georg je bil zelo talentiran, dali so ga v gimnazijo, v kateri se je odlikoval tudi v telovadbi. Do l. 1884 je spoznal samo najbližje griče, poleti 1884 pa je začel pisati dnevnik z naslovom »Moja potovanja po visokih gorah«. Začel je s Zugspitze, za kar je takrat potreboval tri dni, vzel s seboj vodnika, prav tako l. 1885, ko je bil na Piz Buinu, na Fluchthornu, pri čemer si že zapiše prvenstveni vzpon na Ackerlspitze iz Griessner Kara. L. 1886 je že plezal sam v Totenkirchlu. Tu je spoznal dr. Zotta. Ta pripoveduje, kako so Winklerja omalovažujoče ogledovali njegovi soplezalci, ko jih je prosil, če sme zraven. Odbili so mu, dr. Zott pa mu je svetoval, naj jih pričaka pri vstopu v steno. Winkler je vzdržal, čakal je šest ur v dežju, Zottova družba pa ni prišla k vstopu. Naslednji dan je imel več sreče, toda Zottovi ljudje se niso upali vstopiti, češ da je vstop nemogoč. Winkler je vstopil sam, izplezal in ironično vprašal, če naj jim vrže vrv. In jih je spravil za seboj. Dr. Zott ga je nato vzel v Piccolissimo. Winkler si je tu pomagal s sidrom, ki je tako postalo eno od prvih »tehničnih« sredstev. Winkler je na plezanje gledal športno in König izjavil, da izbira sredstev ni važna, važno je čimprej priti čez oviro. L. 1886 je bil z dr. Zottom na Croda da Lago in na Cima della Madona. Nato je sam splezal na Pala di San Martino in na Cima di Ball, jeseni pa je bil kot tretji sam na Totenkirchlu, kot drugi na Fleischbanku, kot prvi na Totensesslu. L. 1887 je v dnevnik zapisal celo vrsto tur, med drugim svoj stolp Vajolett, najelegantnejši stolp v Dolomitih, dva dni zatem sam priplezal na Grohmannspitze, o čemer je napisal članek, to pa sicer ni bila njegova navada. 17 dolomitskih vrhov je obral to leto. Nato je z odliko opravil maturo, za nagrado pa mu je oče omogočil izlet v Wallis. 14. avgusta 1888 je sam stopil na Zinalrothorn. Čeprav ga je sonce strašno opeklo, je dva dni nato vstopil v zapadno steno Weissshorna, ene najmogočnejših gora Walliških Alp. Vrnil se ni, vzela ga je gora, verjetno plaz. König je v dnevnik zapisal l. 1906 preroške besede: »Tam leži alpski vitez, verjetno ima dereze na nogah, cepin v rokah... okovan v led leži tam, sanja o svojem stolpu Vajolett, dokler ne napoči dan, ki bo odprl plazovino in mu dal nov polet k soncu.«

Febr. 1. 1950 je Erich König umrl 88 let star. Samo za pol leta je zgrešil dan, ki ga je napovedal pred 50 leti. 29. julija 1956 sta dva alpinista v krajni poči Weisshornovega ledenika našla človeško okostje, vrv, klobuk, kvedrovce, denarnico, zlatnike in hotelski račun, ki se je glasil na ime Georga Winklerja. 11. avgusta so Winklerja pokopali v Ayeru v Val D'Anniviers. Navzoči so bili zastopniki DAV in SAC, krajevne oblasti in gorski vodniki, pa tudi general Max Winkler, Georgov brat, tudi dober alpinist in avtor učnega programa za nemške smučarske šole.

FAN je ime gorovju v Tadžistanu in leži med gorskima skupinama Seravšan in Hissariš. L. 1968 so Fan obiskali vzhodno nemški alpinisti. V Fanu je 100 vrhov nad 3500 m, 11 vrhov pa nad 5000 m visokih, greben pa se razteza na daljavo 50 km. 36 ledenikov se steka v doline, ki kažejo do višine 3000 m bogato vegetacijo, pokrajino oživljajo številna jezera in planinski kolhozi, ki tu prepasejo svoje ovce in koze. Vzhodnonemški plezalci, 11 po številu, v spremstvu 12 planincev so po petih dneh dosegli Samarkand (6000 km od glavnega mesta DDR). Uzbekska republika jih je prijazno sprejela in po dveh dneh so se na dveh kamionih odpeljali proti Fanu v Jakahane, zadnjo vas (kistak) pod gorami. Naslednji dan so bili že v višini 2800 m pri jezeru Kulikalon, nato pa so si postavili bazo v višini 3100 m pri jezeru Gjuhah med vrhovi Atamtaš (4500 m), Promestolehnij (4810 m), Miraly (5170 m), Marija (4970 m), Pik Taškent (3900 m), Severnij in Pik Alaudin (4142 m).

Severna stena Marije jih je spominjala na severno steno Eigerja. V Fanu je še mnogo neraziskanega in preteklo bo še precej časa, da bo na vsak vrh stopila človeška noga. Nemci so imeli 17 dni časa, imeli pa so lepo vreme in tako so stopili na več vrhov, visokih čez 5000 m in čez 4000 m. Prišli so tudi na vrh Čimtarje (5487 m), najvišji vrh skupine Fan. Poleg naštetih vrhov omenjajo še Pik Energija (5113 m), Gratuleta (4230 m), Sneja (4020 m), Storoš (3700 m), Fluorit (3600 m), prelaz Kosnok (4040 m) in Temirtau (3640 m).

KAPRUNSKI RAZGOVOR 1968 se je izčrpno ukvarjal tudi s temo o alpskih nesrečah v zvezi s planinsko literaturo. Referat o tej temi je imel Heribert Diestler, gorski vodnik in smučarski učitelj, razgovor pa je priredila delavsko-nameščenska zbornica. Svoj referat je začel z opombo Karla Lukana, znanega publicista, k stališču dr. E. G. Lammerja, ki je nekje zapisal: »V mojih psih je žarelo hrepenenje po plezalskem dejanju, neutolažljiva želja po smrtni nevarnosti. Odločil sem se, da bom tvegale vse, da bom lahko

vrgel od sebe življenje kakor zlomljeno palico... Pri zavesti sem padel 200 m globoko v zapadni steni Matterhorna in lahko vam, prijatelji, izjavim: To je lepa smrt. Bolj boli, če se vbodeš s šivanko, kakor pa tak padec v prepad«.

Lukan meni, da moderni človek, ki je že brez tega v stanovitnem strahu pred nevarnostmi, tega ne more več razumeti. Išče namreč varnosti, varnosti tudi v gorah. Lukanova beseda sicer Lammerjeve nazore zavrača, vendar jih ne potiska iz življenja. Tudi v naših planinskih spisih se Lammerjev duh še sem in tja pojavi in to v spisih starejših pa tudi mlajših rodov. Vpliv literature, posebno takih avtoritet, kot je dr. E. G. Lammer, je vsekakor upoštevanja vreden, zato je Diestlerjeva tema vredna pozornosti.

345 ŽIČNIC ima Švica po statistiki iz l. 1969. Na leto preneljejo 55 milijonov ljudi in ustvarijo letno 150 milijonov frankov dohodka. Švicarski gospodarstveniki poudarjajo velik pomen vertikalnega prometa za meščane in vaščane.

PRISTAJALIŠČA ZA HELIKOPTERJE so označili v Dolomitih na področju SAT (Società Alpinistica Tridentina), ki se je reševalnih metod s helikopterjem najresnejše lotila. Pri reševanju in označevanju pristajališč je pomagala lokalna oblast. Pristajališča so objavili v vseh italijanskih listih.

OPREMA ZA SMUČARJE IN ALPINISTE postaja vedno težja, kljub raznim izboljšavam, ki omogočajo opremo iz lažjih kovin in drugih snovi. Najpotrebnejše, kar mora jemati s seboj alpinist, tehta preko 20 kg. Ker je to treba nesti vsaj 1500 do 2000 m, postaja alpinizem »težko atletsko« početje, pravijo v Švici. Če poleti odpade 9 kg smučarske opreme, pridejo namesto nje klini, vponke, kladivo, stremena in oprema za bivak. Bernska sekcija SAC je izračunala, da tehta obleka 8,2 kg, smučarska oprema 9,3 kg, alpinistična 6,2 kg, dodatna oprema (jumar, apteka, svetilka, kuhalnik, i. p., fotoaparati, 1 do 2 kg hrane (3 kg, skratka, kdor hoče vse to nositi, mora že biti fant od fare, posebno v okoliščinah, v katere alpinist nujno zaide.

NOVO VAROVANJE v strmem zbitem snegu omenjajo v angleškem listu, »Mountain« pod imenom, »mrtvi mož«. Gre za aluminijasto ploščo, v kateri tiči žična zanka. Prvi so jo uporabili angleški merilci v arktičnih deželah za privezovanje pasje vprege. Ploščo je treba zasaditi v sneg tako, da tvori z zanko kot največ do 45°. Če visi zanka v takem kotu, vsaka sila, ki se nanjo obeša, ploščo še bolj potisne v sneg. Zanka naj ne bo iz perlon. Podobno varovanje prodaja »Sallewa«. Prirejena je iz snežne lopate, težka 35 g, stane 17 DM.

OSVOJITEV MAC KINLEYA

Odkar se je človeštvo zavedelo gora, se je že mnogo vrst ljudi klatilo po hribih in osvajalo vrhove. Bili so to lovci, pastirji, roparji, spokorniki, vojščaki, botaniki, fiziki, slikarji ali preprosti ljubitelji višav. Resnici na ljubo pa moramo omeniti tudi pijance. Enega najtežjih, najvišjih in najbolj osamljenih vrhov sveta so prvi zavzeli trije veseljaki, ki za ta svoj sijajni čin še sedaj zaslužijo vso pohvalo. To je Mont Mac Kinley na Aljaski, najvišji vrh Amerike. Ameriški pisatelj J. R. Ullman ga takole opisuje: »Res so velikani Himalaje in Andov višji, saj merijo tudi 7000 in 8000 m, medtem ko Mac Kinley nima več kot 6187 m. Vendar himalajski očaki rastejo s planot, visokih 3000 do 4000 m. Dolina Yukona, odkoder se vzpenjajo severna pobočja Mac Kinleya, ima samo 450 m nadmorske višine, pa tudi južna stran ni dosti višja. In tako meri ta val ledu in skal od vznožja do vrha skoraj 6 kilometrov! Toda ne govorimo samo številke o veličini Mac Kinleya. Vsak popotnik, pa najsi ga gleda od blizu ali daleč, dobi o njem mogočen vtis. Še 320 km južno, na Cook Inletu zavzema mogočni sneženi greben ves severni horizont. Iz Fairbanksa, 240 km severno, je videti kot bel velikan, ki predira modrino neba. Razen 5812 m visokega soseda Mont Forakerja nima Mac Kinley nobenega tekmeča. Njegove strmine, v katere se love oblaki, gospodujejo ogromne in samotne na površini 480 000 km² v srcu Aljaske.«

Pozimi leta 1910 je v saloonu starega Mc Pheea v Fairbanksu posedalo sedem ali osem malopridnežev, pustolovcev, na lovu za zlatom in dogodivščinami ter si preganjalo dolgčas s sila slabim wiskijem. Kdaj pa kdaj je izbruhnil pretep, na glavah so razbili par steklenic, stolkli kakšen stol in se spet pomirili, tuleč pivsko pesem. Najhujša od vseh sta bila orjaka po imenu Pete Anderson in Billy Taylor. V žargonu iskalcev zlata so se ti malopridneži, ki so že preživeli zimo na Aljaski, imenovali »sourdoughs«, to bi pomenilo »pokvarjen sir«, da bi se vedelo, da jih ni prinesel zadnji dež, da so imeli dovolj časa, da dobe pravi vonj in okus.

Nekega večera spomladi 1910 se je šesterica mož spet nalivala pri Mc Pheeu, ko je pogovor nanesel na nekega Cooka. »Cook? Ne poznam ga!« je dejal Anderson.

»Pa to je vendar tisti, saj veš, ki trdi, da je šel na Mac Kinley. Še knjigo je napisal o tem, bukvo z naslovom 'To the Top of the Continent'. Zdravnik je.« mu pojasni Mc Phee.

»Pravim ti, da ga ne poznam,« je vztrajal Anderson. »Da naj bi šel na Mac Kinley, pa saj to je smešno. Če bi bilo to res,

ne bi nikoli mogel spisati svoje knjige. Lisice bi požrle njegovo zmrznjeno mrhovino, preden bi se vrnil. Prav do kosti bi ga obrale.«

»Z drugimi besedami, po tvoje je na Mac Kinley nemogoče priti.«

»Nemogoče, nemogoče! Tega nisem rekel! Poznam predel, kjer bi se moglo. Pa ne takemu ploskonogcu, kot je ta pisun.«

Navzoči so izbruhnili v smeh. »Komu pa potem?« je nekdo vprašal. »Morda tebi?« »O, zakaj pa ne? Toliko vam povem,« je dejal Anderson in vstal s kozarcem v roki »pri moji duši, vegetarijanec postanem in samo še vodo bom pil, če ne grem in zasadim telegrafskega droga na vrh Granda*!«

»Staviš?« so zatulili pivci v en glas.

»Stavim,« je odvrnil Pete. »Kdo bo pa plačal?«

»Kdo? Poglejmo malo – stari Mc Phee vendar. To nam je pa že dolžan, ta stari skoporič, ki si kuje denarce s tem, da nam daje piti svoje nesramno drage zvarke!«

Mc Phee je s pogledom zaokrožil po navzočih in se zasmel. »No, prav, sprejemem. Če greste na Mac Kinley, jaz plačam.«

Možje so ponoreli v navdušenju. Mc Pheejih je s kretnjo umiril. »Ne imejte me za človekoljuba, ne nosim zaman škotskega imena. Če boste vi šli tja gor, med mojimi gosti ne bo več razgrajacev, pa še lisice bodo nakrmljene. Vsekakor dobra nalozba!«

Tako se je začela najnenavadnejša ekspedicija v gore.

V škotskem stilu je Mc Phee odštel 500 dolarjev. S to vsoto so nakupili nekaj oblačil, hrane in ves whisky, potreben za šest drznih žejnih grl, pripravljenih na vse. Nato so odšli.

Pri taki pustolovščini navadno ni misliti na uspeh, če ni dobro pripravljena, dobro vodena, dobro sestavljena. Preden je francoska ekspedicija na Annapurno odšla iz Pariza, so vsi njeni člani slovesno prisegli poslušnost svojemu vodji Mauriceu Herzogu. Sestavljena je bila po dolgih preizkusih in študijah.

Naši možje pa niso imeli ne vodje ne načrta in najvidnejši del njihove opreme je bila mogočna zaloga alkohola. Odšli so peš in ko so prišli do vznožja gore, so se najprej skregali in stekli kot cunjari. Trije izmed njih, ki so umirali od dolgočasjeja v tej samoti, kjer jim niti najmanjša gostilnica ni lajšala duše, so se obrnili in se vrnili v Fairbanks, siti vsega. Ostali so Pete Anderson, Billy Taylor in Charley Mc Gonogol. Ti so se odločili, da bodo držali besedo in napotili so se naprej po neskončnem ledeniku Muldow, noseč s seboj Andersonov kol, ki naj bi ga zasadili na vrhu.

* Tako severnjaki imenujejo Mac Kinley.

Ledeniki tega področja sodijo med najdaljše na svetu in samotni so kot Lunina pokrajina. Nobenega zelenja ni na obzorju, ničesar živega. Samo led, sneg, skale, blato. Tedne in tedne so se vzpenjali, premagovali razpoke, serake, sekali so jo vse višje, venomer noseč nahrbtnike in kol. Ko so prišli na vrh ledenika, niso bili višje kot 3000 m nad morjem. Mac Kinley se je nad njimi vzpenjal še 3000 m, tri kilometre strmih prepadov, v katere grmijo sneženi in ledeni plazovi. Postavili so si šotor, se namestili, kar se je dalo udobno, ter pričeli proučevati zapreko, ne da bi pri tem pozabili na obredno uničevanje alkohola.

Že tri odprave so poizkušale priti na vrh. Vse so bile organizirane po metodi taborov: najprej je treba spraviti vso opremo do baznega taborišča, nato višje postaviti prvi tabor, znositi do tja dovolj opreme, spet višje postaviti tabor II, in tako naprej do vrha. Toda te prefinjene tehnike osvajanja vrhov naši možje niso poznali. 10. IV. 1910 ob dveh zjutraj so vzeli nekaj hrane in kol ter se napotili proti vrhu. Mc Kinley je malo pod polarnim krogom in tam trajal dan šest mesecev; tako se jim ni bilo treba bati, da bi jih preganjala noč. Preplezali so ledeno pobočje po smeri, kasneje imenovani Karstens, prišli do ledenika Harper, se povzpeli na vrh ledenika in se tam zamisljeno popraskali po glavi. Kajti prišli so do presenetljivega odkritja – da ima Mac Kinley dva vrhova. Kateri je pravi? Morda južni vrh, ki je videti višji? Toda severni vrh je njihov, ta se vidi z okna starega Mc Pheea v Fairbanksu. Zamotana uganka. Srknili so vsak dolg požiček, da bi si izbistrili misli, ter izbrali severni vrh. Navsezadnje, tovariši v dolini bodo z daljnogledi videli kol na vrhu in na njem vihrajočo zastavo. Bili so v višini 5180 m. Že dva kilometra so se dvignili, odkar so zjutraj zapustili šotore. Toda oba vrhova sta kraljevala še en kilometer višje. In trije možje so se zagнали v ta poslednji kilometer z enako brezskrbnostjo in vnemo, zvesto noseč na ramah sloviti kol. 150 m pod vrhom se je Mc Gonogol zrušil, ni mogel storiti niti koraka več. Ostala dva sta ga ozmerjala s šlevo in mu svetovala, naj se malo osveži (bilo pa je -30°C) in nadaljevala sama. Tako sta Pete Anderson in Billy Taylor, pijanca in iskalca zlata, prišla na severni vrh Mac Kinleya. Med divjim tuljenjem sta izkopala v led globoko luknjo in vanjo zasadila kol, na katerem je plapolala ameriška zastava. Potem sta, z mirom v duši, brez začudenja ogledovala celino, ki se jima je razprostirala pred nogami. Zakaj bi tudi bila začudena! Če se imenuješ Pete Anderson in Billy Taylor in če že leta in leta živiš pustolovsko življenje sourdougha, potem si videl že marsikaj. Brez dvoma pa sta ga spila

vsak dobro merico na zdravje starega Mac Kinleya, preden sta se začela vračati. Gotovo je tudi to, da sta se vračala brez predaha, pobrala spotoma še obnemoglega Gonogola in vsi trije so se vrnili do šotorov nič manj kot 24 ur po odhodu.

Ullman pravi: »V primerjavi s tem podvigom se zde normalne alpinistične norme prava otročarija.«

Trije možje so se vrnili v Fairbanks brez nezgode, srečni, da so se znebili kola in zmagovito proslavili ob topli peči s pijačo, petjem in pretepi.

Ullman govori o njihovi »nerazumljivi sreči«, a nima prav. V Fairbanksu so mislili, da je odprava končala v prepadu, nihče ni skozi daljnogled opazil zastave na vrhu. Tudi ko so se srečno vrnili, je njihova zgodba zvenela tako fantastično, da so se jim v brk smejali in jim nihče ni verjel. Sicer pa naših treh junakov to ni posebno motilo. Če so videli, da se jim ponuja kozarec, se niso pustili dolgo prositi za svojo storijo, in ta je kmalu postala ena izmed lovskih zgodb Severa. In da bi bila smola popolna, je Cook, avtor knjige Na vrhu celine, tako spretno večal svojo popularnost, da mu je vesoljna Amerika spletala vence slave. Pete, Billy in Gonogol so že vedeli, da je njegova knjiga le kup laži, a bili so edini, ki so tako mislili.

Tri leta so pretekla in dogodilo se je tole: Leta 1913 je Hudson Stuck, arhidiacon iz Yukona, odličen alpinist, organiziral odpravo na Mac Kinley. Ko je prišel na vrh ledenika Harper, je tudi on ugotovil, da ima Kinley dva vrhova. Lahko mu je bilo izmeriti, da je južni vrh višji in povzpel se je nanj. Predstavljajte pa si njegovo presenečenje, ko je na drugi strani prepada, na severnem vrhu videl zmagoslavno zasajen, tri leta vsem nevihtam kljubujoč kol Peta Andersona. Končno je bila neverjetna zgodba dokazana.

Na nesrečo naših pustolovcev je pravi, višji vrh Mac Kinleya južni vrh, zato je zgodovina zabeležila kot zmagovalca Hudsona Stucka. Takrat na vrhu ledenika Harper so naši možje slabo izbrali. Njihov podvig pa zato ni nič manjši. Ko sta na južni vrh leta 1932 kot drugoprstopnika prišla Strom in Lindley, sta na vrhu našla minimalni termometer, ki ga je tam pustil Stuck. Kazalec se je spustil še pod -70°C , ekstremno točko, in se zatknil v ampuli. Če pomislite, da oni trije niso imeli nobene posebne opreme proti mrazu, morate njihov pogum res občudovati. In četudi so se glede vrha zmotili, ali nimajo za to olajševalne okolnosti?

Iz »Montagnes héroïques« Michela Aiméja prevedla ing. Marička Horvat.

*Za toplino
vašega doma*

POHIŠTVO

SLOVENIJALES

**ELEKTRO
GOSPODARSTVO
MARIBOR**

PODJETJE ZA PROIZVODNJO, PRENOS IN OSKRBOVANJE Z
ELEKTRIČNO IN TOPLOTNO ENERGIJO
MARIBOR, VETRINJSKA 2

DRAVSKE ELEKTRARNE MARIBOR

TERMoeLEKTRARNA TRBOVLJE

TOPLARNA LJUBLJANA

ELEKTRARNA BRESTANICA

Turistično in avtobusno podjetje

KOMPAS

LJUBLJANA, Dvoržakova ul. 11

POSLOVALNICE:

Beograd, Bled, Budva, Celje, Crikvenica, Dubrovnik, Fernetiči, Gradina (Dimitrovgrad), Hercegnovi, Izola, Jesenice, Koper, Kozina, Kranj, Korensko sedlo, Lazaret (Ankaran), Leskovac, Ljubelj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Niš, Novo mesto, Novi Sad, Opatija, Podgora, Portorož, Postojna, Poreč, Pula, Rabac, Rovinj, Sežana, Skopje, Split, Subotica, Šentilj, Škofije, Vatin (Vršac), Vrsar, Vršac, Zadar, Zagreb

DEJAVNOSTI:

Prodaja vseh vrst železniških, letalskih in ladijskih vozovnic za tu in inozemstvo – hotelske rezervacije – turistične informacije – posredovanje potnih listov in vizumov – organizacija izletov in potovanj po Jugoslaviji in inozemstvu z lastnimi modernimi turističnimi avtobusi – avtobusni prevozi – izposojanje oseb. avtomobilov brez šoferja

HOTELI:

KOMPAS hotel Dubrovnik – KOMPAS garni hotel Bled – KOMPAS hotel Ljubelj – KOMPAS motel Kranjska gora – Hotel »PANORAMA« Ljubelj – Restavracija »LJUBELJ«

KOMPAS žižnica »Zelenica« na Ljubelju – obratuje vsak dan
Gojitveno lovišče Petrovci

RENT-A-CAR

KOMPAS je pred vsakim potovanjem najboljši svetovalec

